

Betydende faktorer i processen mod normalisering i arbejdet med udsatte unge

*En kvalitativ undersøgelse af normalitetsbegrebet i Københavns
kommunes projekt "Tæt på familien"*

Af Katrine Svensson & Maria Kildehave Jeppesen

Speciale på Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde - August 2016

Institut for Sociologi og Socialt Arbejde ved Aalborg Universitet

Vejleder: Kresta Munkholt Sørensen

Anslag: 235.750

Vi vil gerne benytte lejligheden til at takke Københavns kommune, særligt de mennesker, som har vist interesse for vores undersøgelse og har brugt tid på at deltage. Vi er fra start blevet mødt med stor åbenhed og venlighed fra både ledelsens og medarbejdernes side. Tak fordi I har muliggjort dette speciale.

Derudover skal rettes en tak til vores familier for stor tålmodighed og opbakning under udarbejdelsen af specialet. Endvidere en hjertelig tak til Eva Stokholm for korrektur og gennemlæsning – det har betydet meget for os.

Sidst, men ikke mindst, en tak til vores vejleder, Kresta Munkholt Sørensen, for behagelig og konstruktiv sparring.

God læselyst!

Katrine Svensson & Maria Kildehave Jeppesen

Aalborg Universitet, København 2016

Indholdsfortegnelse

Abstract	5
Kapitel 1 - Introduktion til undersøgelsesfeltet	7
Problemfelt	7
Problemformulering.....	11
Afgrænsning af problemfeltet.....	12
Projekt "Tæt på familien"	12
Normalitetsbegrebets facetter.....	14
Den sociologiske tilgang	15
Det kulturelle normalitetsbegreb.....	18
Kapitel 2 - Videnskabsteoretiske overvejelser	21
Den filosofiske hermeneutik	21
Den hermeneutiske cirkel	22
Vores forforståelse og fordomme	23
Kapitel 3 - Metode og analysestrategi	26
Metodologiske overvejelser og metodevalg	26
Den kvalitative tilgang	26
Valg af informanter	27
Anonymisering og informeret samtykke	27
Interviewguide	28
Magtforholdet mellem forsker og informant.....	30
Interviewenes forløb	30
Transskribering	31
Efterrefleksioner	32
Analysestrategi.....	33
Fase 1	33
Fase 2	37
Kapitel 4 - Analyse	39
4.1 "Socialarbejdernes opfattelse af normalitet"	40
En sociologisk tilgang til normalitet	40
En kulturel tilgang til normalitet	43
Et objektivi perspektiv på normalitet.....	46
Et subjektivt perspektiv på normalitet	49

Delkonklusion	52
4.2 "Mål med normaliseringsperspektivet"	54
Tydelige mål og delmål.....	54
Handleplanen som redskab til at nå målet.....	59
Delt indflydelse	63
Delkonklusion	69
4.3 Socialarbejdernes arbejde med de unge.....	70
Tidsperspektivet	71
En interaktionistisk tilgang	74
Socialarbejdernes magt.....	78
Magtudøvelse.....	81
Delkonklusion	85
4.4 Samarbejdspartnerne påvirkningskraft	86
Domænekamp.....	87
Accept af samarbejdspartnerne faglighed.....	91
Delkonklusion	95
Kapitel 5 - Konklusion	97
Kapitel 6 Undersøgelsens kvalitet.....	101
Troværdighed.....	101
Bekræftbarhed	102
Overførbarehed.....	102
Anvendelse	103
Kapitel 7 - Perspektivering	104
Praksisændringer.....	104
Refleksioner over anden relevant teori.....	105
Refleksioner over andre metodevalg	106
Litteraturliste	107
Bilagsoversigt (se separat dokument)	113
Bilag 1 – De strukturelle rammer	113
Bilag 2 – Skriftlig kontakt til Københavns kommune	113
Bilag 3 – Interviewguide	113

Abstract

Within the last ten years, attention towards possible changes in the practice regarding work with children at risk has increased, among other things, this is due to the increase in expenditures in the area. In connection to this, KREVI (the municipal and regional evaluation institute) has performed a survey of our neighbouring countries, including Sweden, which has resulted in the adaptation of a new mind-set and a rearrangement of social work with children at risk in several municipalities in Denmark. The operating principles of the model from Sweden have been fully or partially implemented and have led to investments, including a staffing level increase of case workers, in the individual municipalities. Furthermore, Copenhagen municipality, which forms the basis of this survey, have introduced an overall perspective on normalization which is visualized by a stair consisting of six steps of aid, called “Indsatstrappen”.

This thesis investigates which factors influence and have an impact on the process of normalization in the social workers’ work with children at risk. Our empirical data consists of the social workers’ experience with and understanding of this process.

On the basis of philosophical hermeneutics, we put ourselves, as researchers, into play to interpret and understand the social workers’ perspective, and our understanding is therefore viewed as a productive element in the recognition of new knowledge. Since we view the social workers as central carriers of meaningful contexts, the qualitative survey is used as research design. The empirical data is made up of eight individual semi-structured interviews.

We have chosen an abductive approach, where the empirical data steers the analysis. Through recontextualisation we place the phenomenon, the factors involved in the process towards normalization, in a new frame of understanding, where we in our interpretation use what we have deemed relevant theories as starting point. The theoretical framework of the thesis consists of several different theoretical terminologies, including Jens Guldager’s three perspectives on the holistic approach, Pierre Bourdieu’s terminology on field, doxa, symbolic power and symbolic violence, as well as Michel Foucault’s terminology on pastoral power.

Through theory, we have attempted to clarify and support our interpretation of the social workers' statements.

The survey has identified four categories that influence and impact the normalization process: 1) The social workers' perception of normality, which appears to be nuanced, with an emphasis on a sociological approach to normality, however. Thus, young people are expected to display a behaviour or achieve a condition that is socially acceptable and which corresponds to the norms of society. 2) The goals of normalization are not clarified exactly, which may create uncertainty and disagreement about whether the goals are achieved, hence young people are offered aid or not. 3) An interactionistic approach, where the young person's future is in focus, but is affected by that power social workers' have and exercise through their professional and societal position. 4) The partners' influence, where on the one hand there is a struggle of domains between the social workers and the institutional employees in capacity of their different perceptions of normality as well as a financial incentive. On the other hand there is an acceptance of different professionalisms, as well as a consensus on retaining the young people in the normal frames of public school and leisure time.

These four factors cover elements that affect social workers at several levels, and for the process to progress more smoothly, and for an increase in the rate of success for normalization of the life of children at risk to occur, it requires increased attention to the social workers' power, a verbalisation of the social workers' perceptions of normality and more well-defined goals, among other things. The results of our survey point to the necessity of making these requirements part of the interaction with partners, as well as internally between social workers and management.

Kapitel 1 - Introduktion til undersøgelsesfeltet

I det følgende kapitel introducerer vi specialets problemfelt, problemformulering og tilhørende arbejdsspørgsmål. Dernæst afgrænses problemfeltet, normalitetsbegrebets facetter præsenteres, og afslutningsvist forankres normalitetsbegrebet i socialt arbejde i en dansk kontekst.

Problemfelt

”Med kommunalreformen i 2007 overtog kommunerne det fulde ansvar for den sociale indsats rettet mod udsatte børn, unge og familier” (Møller et al., 2015: 6). Dette betød blandt andet et større fokus på effektiv ressourceudnyttelse, og da udgifterne på området var høje og støt stigende, ønskede man derfor at undersøge, hvordan udviklingen i udgifterne på en faglig forsvarlig og professionel måde kunne bremses (Mathiasen et al., 2010: forord). I et komparativt studie af de skandinaviske lande sammenlignede KREVI¹ i 2010 udgifterne til udsatte børn og unge og konkluderede, at Sverige havde betydeligt lavere udgifter til området end Danmark (Ibid.: 29). Især to forhold havde stor betydning for dette: kortere anbringelser og større brug af plejefamilier frem for institutionsanbringelser. Disse to forhold sammenfattet, valgte KREVI at kalde “den svenske model” (Mathiasen et al., 2011: 9).

I årene efter undersøger KREVI de svenske forhold yderligere med henblik på at præsentere nogle centrale organisatoriske og styringsmæssige forhold samt eksempler på konkrete indsatser, der kunne være særligt inspirerende set ud fra et dansk perspektiv. Borås kommune i Sverige blev valgt som case kommune, idet kommunen er demografisk sammenlignelig med danske kommuner (Mathiasen et al., 2012: 1, 9f). Af rapporten fremgår at fem forhold er centrale i Borås’ håndtering af arbejdet med udsatte børn og unge. Disse forhold er 1) leverandørforhold, 2) intern organisering og styring, 3) vidensbaseret og økonomisk bevidsthed, 4) indsatsstrappen (forebyggelse, hjemmebaserede indsatser, anbringelse i slægt og netværk, anbringelse i plejefamilier og institutionsanbringelse) samt 5) konsensus, normaliseringsperspektiv og familie- og netværksinddragelse (Ibid.: 13).

Med inspiration fra erfaringerne på området i Sverige har Herning kommune siden 2013 arbejdet med at udvikle kommunens indsats for socialt udsatte børn og unge. Omlægningen er

---

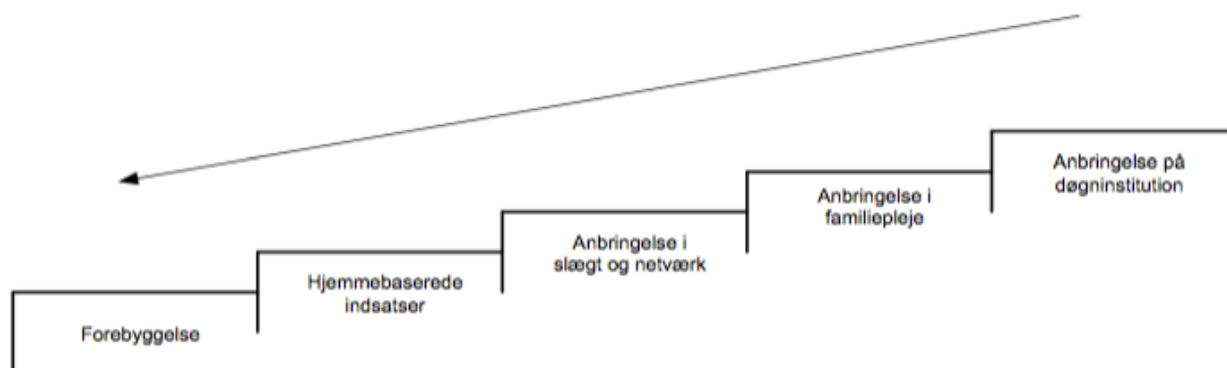
¹ Krevi: Det Kommunale og Regionale Evalueringsinstitut

blevet benævnt Sverigesprogrammet og er et udviklingsprojekt, der løber til og med 2016. Projektet indebærer implementering af 7 nye perspektiver: et tværfagligt perspektiv, et vidensperspektiv, et økonomisk perspektiv, et normaliseringsperspektiv, et inkluderende perspektiv, et sundhedsfremmende perspektiv og endeligt et beskæftigelsesfremmende perspektiv (Møller et al., 2015: 6ff).

En ændring af praksis er en naturlig følge af implementeringen af ovennævnte perspektiver. Fire faktorer ses at være særligt centrale i denne ændring af praksis. Det drejer sig om 1) tidlig indgang i sagerne, hvor underretning går direkte til sagsbehandler, samt 2) tværfaglighed, hvor PPR, sundhedsplejersker og sagsbehandlere er organiseret i distrikter på tværs af faggrupper. Hertil kommer 3) tilgængelighed og 4) mere dialog med familier og leverandører, som for eksempel kontaktpersoner og anbringelsessteder (Møller et al., 2015: 25). Disse fire faktorer understøtter et normaliseringsperspektiv og gør det muligt at holde fokus på at normalisere udsatte børns situation så meget som muligt.

Normaliseringsperspektivet illustreres i form af en indsatstrappe, der er et metodisk redskab, som indebærer, at man sætter ind med den mindst mulig indgribende indsats, og at man derfor så vidt muligt tilbyder indsatser på de laveste trin på indsatstrappen. Når der er behov for indsats på det øverste trin (anbringelse på døgninstitution), tilstræbes det, at anbringelse tilrettelægges, så det får mest mulig karakter af en normal hverdag for de unge (Mathiasen et al., 2012: 4f).

FIGUR: Herning kommunes indsatstrappe (Møller et al, 2015: 7)

I Sverigesprogrammet er det centralt, at barnet *"bevarer tilknytning til nærmiljø og familie. Herunder at hele barnets netværk har en rolle i barnets liv og at barnet i videst muligt omfang går i almindelig institution og /eller folkeskole, evt. med støtte"* (Møller et al., 2015: 7). For at dette kan lykkes, forsøges arbejdsgangen og tænkningen i indsatsstrappen internaliseret blandt frontpersonalet, herunder lærere, pædagoger og socialrådgivere (Møller et al., 2015: 8).

Af KORAs² midtvejsevaluering af Sverigesprogrammets anvendelse i Herning kommune (Pedersen & Kloppenborg, 2015) fremgår, at afgørende elementer for en praksisændring blandt andet er, at den enkelte medarbejders sagstal reduceres, så der bliver mere tid til hver sag, og at der gennem hyppig kontakt og opfølgning med borgere og leverandører etableres et større kendskab til sagerne og dermed et bedre grundlag for behandling af sagen (Ibid.: 12) således, at de unge hjælpes ned af indsatsstrappen mod normalisering. For at muliggøre disse praksisændringer har Herning kommune blandt andet investeret i en opnormering af socialrådgivere (Ibid.: 44), hvilket i perioden 2013 til 2014 resulterede i besparelser på 3,7 mio. kr. (fra 24,3 mio. kr. til 20,6 mio. kr.), altså en besparelse på cirka 15 %, på anbringelsesområdet i Sverigesteamet (Ibid.: 45).

Trods besparelser på anbringelsesområdet, ses der ikke i samme periode en stigning i de dyre forebyggende foranstaltninger. Udgifterne er altså ikke blot placeret et andet sted. Som KORA påpeger er: *"Sverigesteamets praksis (...) billigere, og intet tyder på, at kvaliteten af indsatsen er blevet dårligere – snarere tværtimod"* (Pedersen & Kloppenborg, 2015: 8).

På politisk niveau ses en stor opbakning til Sverigesmodellen og dens principper, hvilket er naturligt, når der kan ydes mere service for færre midler. På finansloven for 2014 blev der således afsat 280 mio. kroner til forebyggelsespakken "Tidlig indsats – Livslang effekt" (Social- og Indenrigsministeriet: udateret). Som en del af forebyggelsespakken påbegyndte Socialstyrelsen et partnerskab med tre kommuner (Herning, Hvidovre og Haderslev). Projektet er inspireret af Sverigesmodellen, da fokus netop er på en organisatorisk og helhedsorienteret omlægning, med en kobling til den tidlige indsats i almenmiljøet for udsatte unge, som for eksempel den lokale fodboldklub (Socialstyrelsen, 2015a). De overordnede

---

² KORA: Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning - Er pr. 1. juli 2012 en sammenlægning af AKF (Anvendt KommunalForskning), DSI (Dansk Sundhedsinstitut) og KREVI

løsninger og metoder, som projektet resulterer i, skal kunne forankres i den enkelte partnerskabskommune og udbredes til andre interesserede kommuner, herunder 19 referencekommuner, der deltager i udviklingsarbejdet indenfor partnerskabsprojektets mål og retningslinjer (Socialstyrelsen, 2015b).

I oktober 2015 afsætter Folketinget yderligere 96 mio. kroner i satspuljemidler til at udbrede Sverigesprogrammet, og formand for Dansk Socialrådgiverforening (herefter DS), Majbrit Berlau, mener, at satspuljemidlerne understøtter den forebyggende håndholdte indsats overfor udsatte unge, og hun påpeger, at *“det er enormt positivt, at politikerne har fået øjnene op for, at det kan betale sig at investere i det sociale arbejde”* (Socialrådgiverne.dk, 2015).

I tråd med Berlaus positionering omkring Sverigesmodellen udtaler konsulent ved DS, Henning Egelund Nielsen, at DS *“[meget varmt] anbefaler, at kommunerne arbejder med Sverigesmodellen”* (Bang, 2015). Han refererer til, at socialarbejderne, som arbejder med modellen, oplever en bedre og hurtigere arbejdsgang, hvor der er en tættere kontakt til de unge og plads til mere fleksibilitet. Thomas Adelskov, formand for Kommunernes Landsforenings social- og sundhedsudvalg, anbefaler ligeledes modellen, med afsæt i de gode erfaringer og resultater fra Herning, som har dokumenteret en positiv effekt af at arbejde systematisk og evidensbaseret med udsatte børn og unge (Ibid., 2015).

På baggrund af ovenstående kan det udledes, at det på både statsligt og kommunalt niveau, samt i forskellige organisationer, som for eksempel Dansk Socialrådgiverforening, findes vigtigt at få Sverigesmodellen eller elementer heraf til Danmark. Der kan være mange grunde til, hvorfor Sverigesmodellen eller dele heraf tilvælges. For det første kan det anskues fra en samfundskritisk vinkel, hvor interessen for Sverigesmodellen kan begrundes i resultaterne i KORAs midtvejsevaluering, der har påvist store besparelser på et ellers omkostningstungt område. For det andet kan det anskues fra en fagpolitisk vinkel, hvor fagforbund øjner forbedrede arbejdsvilkår for sine medlemmer (socialarbejderne) qua de ressourcer, der følger med principperne i Sverigesmodellen (for eksempel et mindre caseload). En tredje grund til at vælge Sverigesmodellen kan anskues fra et velfærdsperspektiv, hvor både offentlige myndigheder og dets aktører ser mulighed for en forbedret praksis for de udsatte børn og unge, og deres familier.

Nærværende speciales fokus har således afsæt i en skærpet offentlig opmærksomhed på arbejdet med landets udsatte børn og unge. Det er et område, hvor der aktuelt tilføres økonomiske ressourcer til opnormeringer, og hvor der indføres nye måder at arbejde og organisere indsatsen på. Omdrejningspunktet for ovennævnte kommuner er øget tværfagligt samarbejde, inddragelse af de unges netværk, hyppig kontakt med de unge og deres familier, samt brug af principperne i indsatsstrappetænkningen, ud fra hvilken der arbejdes med et normaliseringsperspektiv. Og som tidligere nævnt indebærer normaliseringsperspektivet, at socialarbejderne støtter de unge til at få en så normal hverdag som muligt, uanset hvor på indsatsstrappen, de unges tilbydes støtte. Udgangspunktet for normaliseringsperspektivet er dog, så vidt muligt, at tilbyde den mindst mulig indgribende indsats (Mathiasen et al., 2012: 4f).

I forlængelse heraf skønnes det oplagt at undersøge, hvorledes socialarbejderne bruger normalitetsperspektivet i deres arbejde med udsatte unge. Vi ønsker at belyse, hvilken forståelsesramme socialarbejderne ser normalitetsbegrebet ud fra, og hvordan denne forståelse påvirker deres arbejde, samt hvilke andre faktorer der har indflydelse på processen. Dette leder os frem til følgende problemformulering:

Problemformulering

Hvilke faktorer har indflydelse på, og får betydning for, processen mod normalisering, i socialarbejdernes arbejde med de udsatte unge?

Arbejdsspørgsmål

1. Hvordan forstår socialarbejderne normalitet, og hvilken betydning har det for deres opfattelse af de unges situation?
2. Hvad er målet med normaliseringsperspektivet, hvad skal der til for at nå målet, og hvem har indflydelse på dette?
3. Hvordan arbejdes der med de unge i henhold til normaliseringsperspektivet, og hvilke faktorer påvirker dette arbejde?
4. Hvilken påvirkning har samarbejdspartnere på socialarbejdernes arbejde mod normalisering?

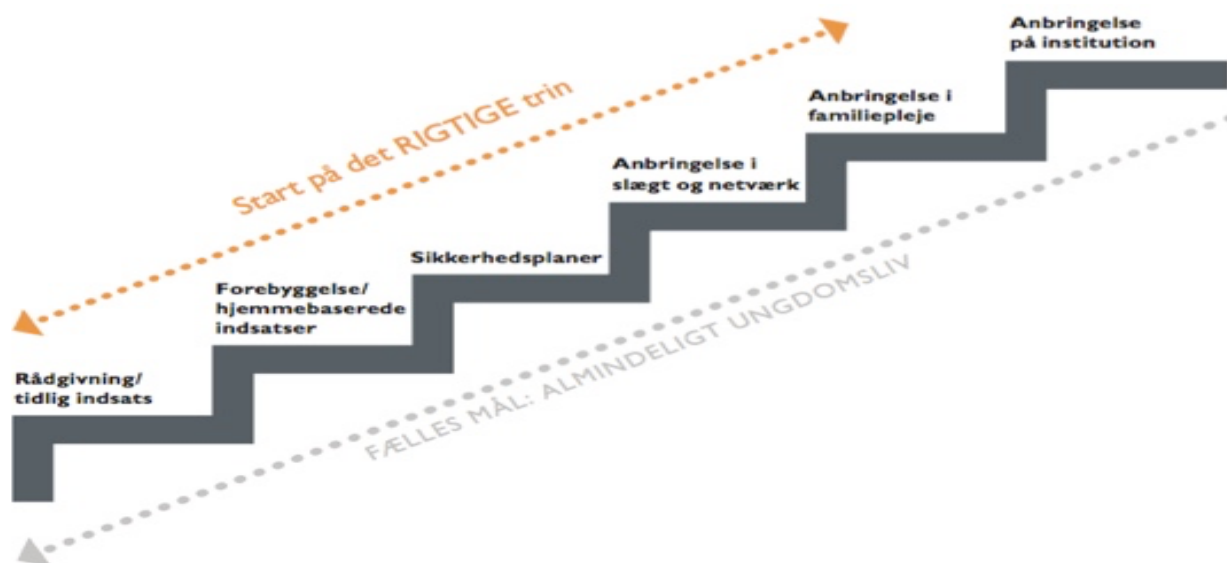
Afgrænsning af problemfeltet

I nærværende speciale undersøges socialarbejdernes forståelse af og arbejde med normalitet. Der tages afsæt i Borgercenter Børn og Unge i Socialforvaltningen i Københavns kommune. Børn og Unge er opdelt i lokalerheder, henholdsvis på Amager, Bispebjerg, Nørrebro, Brønshøj-Husum-Vanløse, City-Østerbro og Valby-Vesterbro-Kgs. Enghave (Københavns kommune, udateret, a). Ud af de seks lokalerheder er halvdelen repræsenteret i specialets empiriske materiale. For at sikre en højere grad af anonymitet af vores informanter, nævnes lokalerhederne ikke ved navn.

Projekt "Tæt på familien"

Vi har valgt yderligere at afgrænse vores empiri til socialarbejderne i Ungegruppen, da de arbejder med projekt "Tæt på familien" (Københavns kommune, udateret, b). Projektet er inspireret af den tidligere nævnte Sverigesmodel, og Københavns kommune indgår som én af de 19 referencekommuner under partnerskabsprojektet i Socialstyrelsen og deltager følgelig i udviklingsarbejdet (Socialstyrelsen, 2015b). Kommunen arbejder med at fastholde de unge inden for almenområdet ved at sikre stabil skolegang, aktiv fritid og fritidsjob (Københavns kommune, 2015a: 5ff). Projekt "Tæt på familien" bygger på princippet om mindst indgribende indsats, og indsatsstappen er en central del af mindsettet (Ibid.: 15).

FIGUR: Københavns kommunes indsatsstappe (Københavns kommune, 2015a: 8)

De overordnede rammer for socialarbejdernes praksis i en børne-ungeafdeling og i projekt "Tæt på familien" beskrives yderligere i Bilag 1 – De strukturelle rammer.

Hverken programbeskrivelse eller øvrige beskrivelser, relateret til projekt "Tæt på familien", foreskriver brug af normaliseringsperspektivet eller brug af begrebet normalitet, men projektets fælles mål er et almindeligt ungdomsliv (Københavns kommune, 2015a: 8) og har fokus på så vidt muligt at fastholde de unge inden for almenområdet, ved at sikre stabil skolegang, aktiv fritid og fritidsjob (Ibid.: 7). I lighed med Sverigesprogrammet forsøger man således i Københavns kommune at bevare de unges tilknytning til nærmiljøet og familien, og at sikre, at de unge så vidt muligt går i en almindelig folkeskole (Københavns kommune, 2015a: 7f; Møller et al., 2015: 7). Vi tillader os derfor at sætte lighedstegn mellem Københavns kommunes brug af begrebet *almindelig* og begrebet *normal*. Vi understøttes heri ved opslag i 'Den danske ordbog', da ordet *normal* her står opført som et synonym for *almindelig* (Den danske ordbog, 2016).

København kommunes manglende brug eller fravalg af begrebet normalitet *kan* være et udtryk for, at begrebet er en mangefacetteret størrelse og derfor svær at definere. På baggrund af en undersøgelse fra 2006 påpeger Morten Ejrnæs, lektor på Institut for Sociologi og Socialt Arbejde på Aalborg Universitet, at der bag blandt andre socialrådgivernes vurderinger og reaktioner på det udsatte barns adfærd og egenskaber ligger forskellige normalitetsopfattelser (Ejrnæs, 2012: 203). Vi vurderer det derfor aktuelt for nærværende speciale at afdække de forskellige måder, man kan anskue begrebet på, da vores hypotese er, at socialarbejdernes opfattelse af normalitetsbegrebet kan have betydning for deres arbejde med de udsatte unge.

For at afdække begrebet normalitet, har vi ladet os inspirere af et litteraturreview³ udarbejdet af Lagoni et al. (2014), mere præcist afsnittene "Ofte citeret litteratur" og "Litteratur fra søgningen", der omhandler begreberne afvigelse, normalitet og stigmatisering. Med udgangspunkt i disse litteraturoversigter, har vi ved hjælp af snowball-effekten fundet yderligere litteratur om begrebet normalitet.

---

³ Et litteraturreview er en afdækning og opstilling af eksisterende litteratur og forskning indenfor et givent område eller begreb.

Normalitetsbegrebets facetter

Ifølge den svenske sociolog Ove Maller et al. (1999) afhænger beskrivelsen og betydningen, af hvad der er normalt, af hvilket perspektiv, man anlægger (Maller et al., 1999: 197). Gyldendals 'Den store danske' understøtter dette, idet den beskriver 'normalitet' som følgende:

"Normalitet er et flertydigt begreb, der ikke hersker almindelig enighed om, men som sædvanligvis betyder enten mental sundhed, et gennemsnit, det konventionelle, en optimal eller en perfekt tilstand. Det er problematisk og formentlig umuligt at fastlægge begrebets indhold præcist, dels fordi normalitet kan anskues på flere måder til forskellige formål, dels fordi opfattelser af det normale og det unormale ændres gennem generationer og varierer over landegrænser.." (Den store danske, 2009).

I det følgende beskrives forskellige centrale tilgange til normalitetsbegrebet. Det statistiske, medicinske og moralske normalitetsbegreb præsenteres ganske kort, mens den sociologiske og kulturelle tilgang uddybes, idet vi vurderer, at de to sidstnævnte har størst faglig relevans i forhold til nærværende speciales fokus.

Det *statistiske* normalitetsbegreb anskuer det normale som det almindelige og gennemsnitlige og forholder sig objektiv til statistik i dens bestemmelse heraf (Holst, 1978: 52). Det normale vurderes at være det, som majoriteten gør eller er (Madsen, 2005: 149). I samfundet anses denne normalitetsopfattelse ofte som normsættende (Holst, 1978: 53) men rummer ingen *"indholdsmæssig definition, forklaring eller forståelse af, hvad der er normalt, og hvad der er afvigende"* (Ejrnæs, 2014: 255). I den *medicinske* normalitetsopfattelse anskues *"det sunde som det normale, og det syge som det unormale. Sundhed er præget af fraværet af sygelige symptomer, dvs. der er tale om et optimalt begreb i modsætning til et gennemsnitligt"* (Jerlang & Jerlang, 1996: 293) og kan betragtes som en sundhedsvidenskabelig standard eller målestok (Ejrnæs, 2014: 255). Det *moralske* normalitetsbegreb tager udgangspunkt i, hvad der anses for rigtig og forkert, dømt ud fra enten et individs eller samfunds normer og værdier. Normerne og værdierne vil her fremtræde som det 'ideelle' og danne grundlag for en bedømmelse af eventuel afvigelse herfra (Holst, 1978: 50). For at et samfund skal kunne eksistere, forudsættes det dog, at nogle normer og værdier accepteres af alle, for eksempel

gennem lovgivning, men det kan ifølge norske cand. pæd. spec. Ivar Morken (2008) godt eksistere side om side med individuelle opfattelser af normalitet, som for eksempel sex før ægteskab, idet denne opfattelse ikke udfordrer de funktionsnødvendige/bærende og absolutte normer i samfundet. Når Morken mener, at det kan lade sig gøre, forstås normalitetsbegrebet ud fra en relativ bestemmelsesramme, som tillader flere forskellige former for normalitetsopfattelser i ét og samme samfund (Morken, 2008: 69ff). På flere punkter minder den moralske normalitetsforståelse om den sociologiske, som på samme måde kan rumme flere forståelser af normalitet. Men da det moralske normalitetsbegreb i sin "rene" form kan forstås meget sort/hvid, rigtig/forkert og "absolut", som Morken betegner det (Ibid.: 70), har vi valgt at placere den under beskrivelsen af den sociologiske tilgang.

Hvor den statistiske og den medicinske normalitetsbestemmelse er baseret på en række formelle videnskabelige kriterier, kan den sociologiske og kulturelle, herunder den moralske normalitetsopfattelse, siges at være mere normativt og uformelt funderet (Madsen, 2005: 120). De forskellige normalitetsopfattelser er ikke udviklet uafhængigt af hinanden, og det kan derfor være svært at afgrænse den ene fra den anden (Holst, 1978: 10). For at skabe klarhed i den senere analyse vil vi i det følgende afsnit redegøre for henholdsvis den sociologiske og den kulturelle normalitetsopfattelse.

Den sociologiske tilgang

Den sociologiske opfattelse af normalitet kan sidestilles med den adfærd eller tilstand, som vurderes socialt accepteret, og som stemmer overens med samfundets normer. Det er normer, som anses for præskriptive (foreskrivende) (Ejrnæs, 2014: 255), og som består af normbeskrivelser fra henholdsvis et politisk, økonomisk og juridisk perspektiv. Samfundet forventer altså, at borgeren i politisk forstand er konform, ideologisk tilpasset og loyal, overholder loven og samtidig er økonomisk uafhængig og produktiv (Morken, 2008: 74ff).

Vi kan således genkende det moralske normalitetsbegreb (Morken, 2008: 69ff) i den sociologiske tilgang, men da vi ikke opfatter den sociologiske tilgang så 'sort/hvid', har vi valgt ikke at inkludere den her.

Den sociologiske normalitetsopfattelse er især interessant for det sociale felt, da denne opfattelse legitimerer en opdeling af mennesker og på den måde får sit eget genstandsfelt

(Holst, 1978: 8). Som følge heraf vil afvigelse fra normen ofte resultere i indgriben fra myndighedernes side. Et eksempel: Når unges skolefravær, i henhold til Lov om Social Service (herefter benævnt Serviceloven) §153, kategoriseres som uacceptabel adfærd, er skolen forpligtet til at underrette forvaltningen (Lov om Social Service, 2015). Myndighedernes indgriben gennem social kontrol sker for at sikre opretholdelse og overholdelse af samfundets normer (Ejrnæs, 2014: 256) og, ifølge britiske sociolog Stanley Cohen, for at kategorisere og klassificere den uønskede adfærd (Madsen, 2005: 136). Man kan således ikke anskue normalitet uden også at forholde sig til afvigelse, idet de eksisterer i kraft af hinanden. Alle normalitetsopfattelser indeholder således en afvigelsespendant (Madsen, 2005: 139), men da nærværende speciale har fokus på normalitet, vil vi kun i begrænset omfang beskæftige os med afvigelsesproblematikken. Afvigelsesaspektet vil derfor ikke blive afdækket teoretisk.

For at sikre opretholdelse og overholdelse af samfundets normer mener filosof og tidligere universitetsrektor Lars-Henrik Schmidt, at samfundet har indrettet sig med tre fundamentale normaliseringsmagter: asylet, fængslet og specialundervisningen. Disse tre institutioner skal holde styr på de syge, de kriminelle og de handicappede og give plads til det *”unormale’ inden for de ’normale’ rammer”* (Schmidt, 2003: 83). Der er her tale om systemer, der udfører socialt arbejde ved at behandle, henholde og resocialisere mennesker med henblik på tilpasning til normalsamfundet (Jerlang & Jerlang, 1996: 284). Ved indgående kontakt til et af de tre systemer (asylet, fængslet og specialundervisningen) positioneres borgeren som unormal. Lignende positionering ses også i arbejdet med udsatte unge, idet underretter eller familien selv, og til tider også den unge selv, har vurderet den unges adfærd som værende uden for normen og derfor taget kontakt til kommunen for at få hjælp.

Socialarbejderne positionerer ligeledes de unge, når der foretages en vurdering af, hvorvidt de unges adfærd er normal eller deres forhold er normale, og der bedømmes ud fra flere faktorer. Det vurderes, om de unge er alderssvarende, og altså om adfærden ligner den, man typisk ser hos unge på samme alder. Endvidere vurderes på en eventuel ændring i de unges adfærd samt på forældrenes adfærd (Ejrnæs, 2012: 204f). Når socialarbejderne tilbyder støtte til de unge, bekræfter kommunen underretterens vurdering af anormalitet, idet de unge vurderes at høre under målgruppen for servicelovens tilbud. Det er således vurderet, at de unges (eller familiens) adfærd eller tilstand er socialt uacceptabel og dermed ikke stemmer

overens med samfundets normer. Det søges afhjulpet ved at henholde, resocialisere eller behandle de unge, så de unge atter kan indgå i samfundet på lige fod med jævnaldrende. Ønsket om at sikre de unge lige vilkår i forhold til deres jævnaldrende understøttes ligeledes af Servicelovens formålsparagraf, §46, som fastslår at:

“Formålet med at yde støtte til børn og unge, der har et særligt behov herfor, er at sikre, at disse børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende” (Lov om Social Service, 2015).

Formålsbestemmelsen er endvidere konkretiseret i fem opmærksomhedspunkter: sundhed, skolegang, personlig udfoldelse, kontinuitet og forberedelse til voksenlivet (Servicestyrelsen, 2011). Disse opmærksomhedspunkter kan forstås som samfundets idealer, baseret på normer og værdier udtrykt i skrevne regler. Det bliver dermed *“til målestokke for udførelse af handlinger i opdragelse, institution, skole, uddannelse, handel og arbejde osv.”* (Jerlang & Jerlang, 1996: 287).

Med målestokke som eksempelvis skolegang og forberedelse til voksenlivet kan det synes selvfølgelig, hvad der er normalt, og hvad der afviger fra normen, men ifølge norske sociolog Ingunn Moser findes normaliteten ikke i sig selv, idet *“den skabes og genskabes hver dag, og den forandres konstant gennem tid og sociale rammer”* (Petersen, 2006). Det, der opfattes som normalt i dag, blev således ikke opfattet som normalt tidligere. Kontrol af afvigende adfærd, set i et historisk perspektiv, er et eksempel herpå. Frem til udgangen af 1700-tallet blev der af politi, kirke m.fl. udøvet kontrol af menneskets ydre adfærd, hvor indgriben bestod i fysisk afstraffelse og disciplinering. Man søgte at afrette den afvigende adfærd på baggrund af et motiv om retfærdig hævn. I begyndelsen af 1800-tallet ændredes praksis, idet afvigere blev isoleret fra deres omverden, på en institution, og dermed ekskluderet fra det normale liv. Ikke kun kroppen, men også psyken var genstand for intervention, idet man forsøgte at ændre identitet og virkelighedsoplevelse, da man ønskede at forbedre mennesket åndeligt og moralsk. Så sent som i 1960'erne blev der indført en officiel kontrolpolitik, der som noget nyt byggede på afinstitutionalisering, afprofessionalisering og afkategorisering (destrukturering), med det formål at afvigere skulle integreres i civilsamfundet. Med henblik på reintegrering skulle overvågning, behandling og straf finde sted i menneskets normale hverdagsliv, og der

blev i denne forbindelse udviklet flere alternativer til frihedsstraf, som for eksempel samfundsarbejde og sociale kontrakter (Madsen, 2005: 136ff).

Opfattelsen af, hvad der er normalt og afvigende, og altså hvad og hvordan der skal korrigeres, ses ligeledes også med lovændringerne i nyere tid. Frem til 1985 var det eksempelvis samfundsmæssigt acceptabelt at afstraffe sine børn fysisk, men i 1985 blev revselsesretten delvist fjernet fra dansk lovgivning, og den blev fjernet helt i 1997 (Lov om ændring af lov om forældremyndighed og samvær, 1997). Der ses i dag en tendens til, at civilsamfundet i langt højere grad inddrages i arbejdet med både opretholdelse og overholdelse af samfundets normer, og man kan derfor tale om at *"grænsen mellem det private og offentlige rum bliver mere flydende"* (Madsen, 2005: 139). Den sociale kontrol udføres altså i stadig større omfang i samarbejde med civilsamfundet og dets "uprofessionelle" aktører, som for eksempel familie, netværk og lokale idrætsforeninger. Nær familie og øvrigt netværk kan dermed blive afgørende elementer i et ungt menneskes liv, og socialarbejderne forpligtes ved lov, jævnfør Servicelovens §47, til at *"overveje, hvordan der kan ske en systematisk inddragelse af familie og netværk"* (Servicestyrelsen, 2011: 47).

Den sociologiske normalitetsopfattelse kan således forstås som den socialt accepteret tilstand eller adfærd, der er i overensstemmelse med normerne i samfundet, og som legitimerer kontrol og indgriben fra myndighedens side ved afvigelse herfra. Normerne ses at være foranderlige over tid og ofte understøttet ved lov. De accepterede samfundsnormer kan altså opfattes som et sæt overordnede spilleregler, der eksisterer i både uformel og formel forstand, hvilket står i kontrast til den kulturelle tilgang til normalitet: *"I det moderne multikulturelle samfund eksisterer der (...) ingen fælles, samlende forståelse af normalitet. Det, der er normalt for nogle, fremtræder som unormalt for andre"* (Morken, 2008: 11).

Det kulturelle normalitetsbegreb

Hvor den sociologiske normalitetsopfattelse er koblet til en vis samfundsmæssig konsensus, kan den kulturelle normalitetsopfattelse tolkes som mere gruppe- eller individorienteret, og da det af vores empiriske materiale fremgår, at socialarbejderne lægger vægt på de unges kulturelle baggrund, samt subkulturer, finder vi det kulturelle normalitetsbegreb interessant for nærværende speciale.

Ifølge Morken: *"..kategoriseres mennesker fra andre lande som mennesker med anden kulturel baggrund"* (Morken, 2008: 72), og majoriteten opstiller dermed sin egen kultur som norm. Udover kulturelle fakta er en markering af tilhørsforhold og etnisk identitet en del af det kulturelle normalitetsbegreb (Ibid.: 73). I forlængelse heraf påpeger cand. pæd. Bent Madsen (2005), at *"kulturelle værdier kan forstås på flere niveauer: på det samfundsmæssige niveau i form af lovgivning, på det kollektive niveau som norm for adfærd i en bestemt gruppe, og endelig som personlige værdier"* (Madsen, 2005: 152). Kulturbegrebet kan endvidere opdeles i en jeg-kultur og en vi-kultur, hvor førstnævnte er individorienteret, og sidstnævnte er underlagt fællesskabets traditioner, og individet kommer dermed i anden række (Ibid.). De forskellige kulturelle værdier kommer til udtryk i samfundets iboende subkulturer. Subkulturerne skaber oftest en særlig identitet for individer knyttet til kulturen, hvilket kan have stor betydning for et komplekst samfund som det danske. Ifølge Morken (2008) kan de unge i nogle sammenhænge udgøre en selvstændig subkultur (Morken, 2008: 120). De normer og værdier, som hersker i subkulturen, kan hjælpe *"den unge med at bearbejde følelser af underlegenhed og udstødelse"* (Swärd, 1999: 47) og ligeledes give den unge en følelse af normalitet. Strukturelle forhold, som eksempelvis udstødelse eller marginalisering, kan ligeledes forklare den unges behov for at være en del af en gruppe, der udvikler sin egen kultur.

Forskellighed i kulturel orientering kan medføre en række konflikter mellem personer med forskellig kulturel orientering (Madsen, 2005: 199), og dermed kan minoritetsgruppen fremstå afvigende. *"Jo større kulturforskel, jo større afvigelse!"* (Morken, 2008: 72). Ifølge cand.pæd. i pædagogik og lektor Bent Madsen (2005) kan holdninger, i modsætning til værdier, diskuteres, og det kan således være en udfordring at vurdere, hvornår socialarbejderne, på baggrund af de unges afvigende adfærd, skal intervenere, idet værdier forankret i vedkommendes kultur skal respekteres. En intervention fra myndighederne side kan derfor i konkrete situationer være svær at retfærdiggøre, for *"hvornår [kan det] være berettiget at intervenere i en familie for at beskytte børnene – og hvornår [er] en sådan intervention bare (...) udtryk for, at en familie har andre kulturelle værdier end den professionelle sagkundskab"* (Madsen, 2005: 152f).

Den kulturelle normalitetsopfattelse kan altså forstås, dels som en forskel i en majoritets-/minoritetskultur med forskelligartede værdier, som for eksempel den individorienterede kontra familieorienterede kultur, og dels som subkultur, herunder ungdomskultur. En forskel i kultur kan opfattes som afvigende, og jo større forskellighed der ses mellem de respektive kulturer, jo større anses afvigelsen for at være, og sandsynligheden for at myndighederne intervenserer stiger. Udfordringen for socialarbejderne ligger derfor i at skelne mellem værdier og holdninger.

Den kulturelle normalitetsopfattelse er, ligesom den sociologiske tilgang, interessant for det sociale felt, idet den, som det vil fremgå af Kapitel 4 – Analysen, i nærværende speciale, har stor betydning for socialarbejdernes opfattelser af de udsatte unge og deres situation. Den kulturelle normalitetsopfattelse får dermed betydning for socialarbejdernes arbejde med de udsatte unge.

Kapitel 2 - Videnskabsteoretiske overvejelser

I det følgende kapitel redegør vi for vores videnskabsteoretiske position, samt hvilken betydning denne position har for nærværende speciale. Videnskabsteorien skal bidrage til en forståelse af, hvilke normer og præmisser vi arbejder ud fra for at opnå en videnskabelig viden. En eksplicitering af dette udgangspunkt finder vi vigtigt, da det har betydning for vores forskningsproces, herunder blandt andet valg af metode (Juul & Pedersen, 2012a: 13). Kapitlet vil tilstræbe transparens af vores videnskabsteoretiske ståsted, ved at redegøre for de ontologiske og epistemologiske grundantagelser, som specialet bygger på.

Den filosofiske hermeneutik

Vi har i nærværende speciale taget afsæt i hermeneutikken, nærmere betegnet Hans-Georg Gadamer's udlægning af den filosofiske hermeneutik. Dette betyder, at vi til forskel fra den traditionelle og metodiske hermeneutik, sætter os selv som forskere og fortolkere i spil, i udviklingen af viden om et fænomen (Højberg, 2004: 312), hvilket i dette speciale er socialarbejdernes perspektiv på det normaliserende sociale arbejde med udsatte unge i projekt "Tæt på familien". Vi har således en grundlæggende antagelse om, at fortolkning og forståelse af et fænomen går forud for forklaringen af dette (Højberg, 2004: 309f). Socialarbejderne betragtes i denne forbindelse som centrale bærere af meningssammenhænge, der søges fortolket gennem en videnskabelig praksis (Højberg, 2004: 309).

Gennem vores fortolkning af socialarbejdernes udsagn søger vi således at bidrage til en bedre forståelse af deres praksis, da det fra et hermeneutisk perspektiv er en viden, der ikke umiddelbart er tilgængelig. Vi er dog opmærksomme på, at der kan være mange forskellige fortolkninger af denne praksis, da det er afhængigt af hvilket perspektiv, der anlægges. Vi har derfor, i analysen, ved hjælp af forskellig teori, forsøgt at tydeliggøre og understøtte vores fortolkninger af socialarbejdernes udsagn (Juul, 2012: 108f, 115). Ifølge den franske filosof Paul Ricoeur (1991) er ingen fortolkninger bedre eller dårligere end andre, og vores opgave som forskere i fortolkningsopgaven er dermed at finde den bedst mulige fortolkning og overbevise andre om, at dette er tilfældet (Ricoeur, 1991: 110). Qua valget af den filosofiske hermeneutiske tilgang gør vi således op med den positivistiske tilgang, idet vi *ikke* søger en objektiv, endegyldig og kontekstuaafhængig sandhed (Juul, 2012: 108f).

Den hermeneutiske cirkel

Et centralt kendetegn for hermeneutikken er *den hermeneutiske cirkel*, der henviser til fortolkning og erkendelse, som en pendling mellem del- og helhedsforståelse. Del og helhed forudsætter hinanden, idet delene af for eksempel et enkeltstående udsagn ikke kan forstås, uden at se på den større sammenhæng, altså helheden, og helheden kan kun forstås i lyset af delene (Højberg, 2004: 312f).

Ifølge den tyske filosof Hans-Georg Gadamer skal den hermeneutiske cirkel ikke forstås som en metode, men som et ontologisk princip om den menneskelige væren og som en betingelse for den menneskelige erkendelsesproces (Juul, 2012: 111; Højberg, 2004: 320). Vi er som forskere en del af den verden, som vi undersøger og kan ikke undgå at påvirke de socialarbejdere, der har taget del i undersøgelsen (Juul & Pedersen, 2012b: 404). For at kunne kvalificere vores fortolkninger, har vi blandt andet foretaget en vekslen mellem socialarbejdernes udsagn (som dele) og interviewet (som helhed), og tillige haft fokus på sammenhængen mellem vores spørgsmål og socialarbejdernes svar, for dermed at være tro overfor den videnskabsteoretiske tilgang.

I den filosofiske hermeneutik er det en epistemologisk grundantagelse, at *”forskeren aldrig kan sætte sin ”væren i verden” i parentes og opnå et sikkert fundament for erkendelsen (de rene fænomener)”* (Ibid.: 404). Vi medbringer således en forforståelse af og nogle fordomme om det sociale arbejde, som socialarbejderne udøver, som i sidste ende er medskaber af den viden, der produceres i forskningsprocessen (Højberg, 2004: 342). Ifølge Gadamer ([1960] 1989) er vores forforståelse årsag til, at vi ikke kan udføre fordomsfri forskning, idet forforståelsen udgør en forståelseshorisont og en ”bagage”, der er forankret i vores livsomstændigheder, praksiserfaring og kendskab til teori. Med andre ord er fordomme og forforståelse uundgåelige, og vi har som forskere været åbne i mødet med socialarbejderne og på den måde udfordret vores eksisterende forståelse for det sociale arbejde i Københavns kommunes Ungegrupper (Gadamer, [1960] 1989: 322f). Vores forforståelse betragtes i den hermeneutiske optik ikke som et bias, der forhindrer forståelse, men som produktivt element i erkendelsen af ny viden (Ibid.; Juul, 2012: 122).

Ved brug af interview, som kvalitativ forskningsmetode (se kapitel 3), har vi søgt at opnå ny viden gennem horisontsammensmeltning mellem egne og socialarbejdernes forståelse af normaliseringsarbejdet med udsatte unge. Ifølge cand. scient. soc. i socialvidenskab og lektor

Henriette Højberg (2004) er udgangspunktet for en filosofisk hermeneutisk analyse *„først og fremmest dialog og samtale, fordi det er i det gensidige samspil mellem de sociale aktører og forskeren, at forståelse og mening opstår”* (Højberg, 2004: 342f). Vores forskningsresultater er således et resultat af en gensidig processuel meningsdannelse i mødet med vores informanter i Københavns kommunes Ungegrupper (Ibid.: 324).

Vores forforståelse og fordomme

Som anført først i afsnittet vil vi i det følgende explicitere vores forforståelse og fordomme, for på denne måde at fremlægge vores udgangspunkt i forhold til genstandsfeltet og nærværende undersøgelsen.

Vores forforståelse var, ved begyndelsen af specialet, præget af et fælles fagligt udgangspunkt, som uddannede socialrådgivere. Vi har begge flere års erfaring med socialt udsatte befolkningsgrupper, herunder borgere på kontanthjælp eller sygedagpenge, flygtninge, samt udsatte børn og unge. Vi er qua vores grunduddannelse og praksiserfaring blevet nysgerrige på at vide mere om området ”socialt arbejde”, hvilket har ledt os til Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde. Gennem studietiden har vi samarbejdet om eksamensprojekter og været en del af den samme læsegruppe. Og som en del af studiets niende semester har vi gennem henholdsvis praktik ved Socialstyrelsen og valgfag på KU begge beskæftiget os med området evaluering af det sociale område, heriblandt Sverigesmodellen, hvilket derfor blev startskuddet til nærværende specialesamarbejde. Vores teoretiske udgangspunkt er således baseret på den samme fagkundskab, men på samme tid bringer vi hver især flere forskellige erfaringer fra praksis med os. Vores praksiserfaring, herunder den teoretiske viden der kobler sig til det respektive praksisfelt, forgrener sig som nævnt på flere områder, og dette har bidraget til nogle interessante og dynamiske faglige diskussioner i løbet af samarbejdet, samt skærpet vores opmærksomhed på vores til tider forskellige forståelser af og fordomme om børne- og ungeområdet. Særligt kom det til udtryk i kodningen af vores data, hvilket vil blive uddybet i afsnittet ”Fase 1” i kapitel 3.

På børne- og ungeområdet har vores forforståelse, trods forskellig praksiserfaring, dog hovedsageligt et fælles udgangspunkt, nemlig at området gennem mange år har været under stor bevågenhed fra politisk og offentlighedens side på grund af alvorlige fejl i personsager,

hvilket har styret den offentlige debat i negativ retning. Også Ankestyrelsens undersøgelser af praksis på området har konstateret fejl på flere delområder (for eksempel manglende børnesamtaler) og har således været med til at styrke offentlighedens kritiske syn på den offentlige forvaltning af børne- og ungeområdet. De seneste ti år har budt på flere reformer på området, som Anbringelsesreformen i 2006, Barnets Reform i 2011, og forebyggelsespakken Tidlig indsats – Livslang effekt, der blev lanceret i 2014. Reformerne har alle søgt at styrke børn og unges rolle som centrale aktører i egen sag, og har banet vejen for lokale, tidlige og forebyggende indsatser til børn og unge.

Trods de positive intentioner, har reformerne skabt et øget pres på socialarbejderne. De nye lovændringer skal naturligvis implementeres, og de nødvendige ressourcer følger sjældent med. Endvidere har indførelsen af 24-timers-reglen⁴, samt offentlighedens øget opmærksomhed på området, skabt en væsentlig stigning i antallet af underretninger. Det må formodes at være til barnets bedste, men kræver, hvis ressourcerne ikke helt følger med, en prioritering i socialarbejdernes arbejde. Det er vores opfattelse, at arbejdet på det sociale område kan fremstå bureaukratisk og ufleksibelt i nogle sammenhænge, hvilket, vi mener, blandt andet kan skyldes en hierarkisk kultur og manglende ressourcer i den offentlige forvaltning. Desuden er det vores opfattelse, af arbejdet med socialt udsatte unge er personafhængigt, og at socialarbejderne, uanset uddannelsesniveau og erfaring, derfor vil møde de unge og deres familier med forskellig forforståelse, hvilket følgelig præger praksis på området. Vi har endvidere en formodning om, at socialarbejderne qua deres position, er bevidst om deres magt og derfor italesætter den, når det er relevant.

På baggrund af vores interesse for Sverigesmodellen rettede vi opmærksomheden fra en mere overordnede kontekst, omkring børne- og ungeområdet, til et fokus på Københavns kommunes projekt "Tæt på familien", som grundlag for indhentning af mere specifik viden. Genstandsfeltet er således socialarbejderne i kommunens Ungegrupper. Vi mødte vores informanter med en forforståelse af normalitetsbegrebet, der lægger sig op af en sociologisk tilgang, hvor vi anser de accepterede normer i det danske samfund som definitionen for, hvad

---

⁴ Ifølge Servicelovens §155, stk. 2 skal kommunalbestyrelsen "senest 24 timer efter modtagelsen af en underretning efter stk. 1 vurdere, om barnets eller den unges sundhed eller udvikling er i fare, og om der derfor er behov for at iværksætte akutte foranstaltninger over for barnet eller den unge".

der er normalt, og vores forforståelse er derfor i tråd med projektets fælles mål om at fritidsliv, fritidsjob og skolegang indgår som væsentlige elementer i et normalt ungdomsliv. På baggrund af et hermeneutisk ståsted er vi bevidste om, at vores forforståelse af og tilgang til området har haft betydning i mødet med genstandsfeltet, men qua en abduktiv tilgang får socialarbejdernes perspektiv afgørende betydning for udformningen af specialet (mere herom i afsnittet "Analysestrategi" i kapitel 3).

På baggrund af vores videnskabsteoretiske position søges som nævnt tidligere ikke en endegyldig sandhed i nærværende speciale. Målet er gennem processen at udvikle og nuancere vores forforståelse. Gennem den ny viden forventer vi at kunne nå frem til nye forståelser og dermed andre perspektiver på specialets problemstilling.

Kapitel 3 - Metode og analysestrategi

I det følgende kapitel præsenteres og begrundes vores metodologiske overvejelser og metodevalg. Dette vil blive gjort i afsnit om den kvalitative tilgang, valg af informanter, anonymisering og informeret samtykke, interviewguide, magtforholdet mellem forsker og informant, interviewenes forløb, transskribering, samt efterrefleksioner. Sidst i kapitlet præsenteres vores analysestrategi.

Metodologiske overvejelser og metodevalg

Den kvalitative tilgang

Specialets problemformulering har til formål at afdække og etablere en forståelse af hvilke faktorer, der har indflydelse på processen mod normalisering i socialarbejdernes arbejde med udsatte unge. For at kunne afdække dette, har vi benyttet os af den kvalitative undersøgelse som forskningsdesign. Vores selvstændigt indsamlede empiri består af otte individuelle, kvalitative interviews med socialarbejdere, som alle har kendskab til og erfaring med førnævnte proces. Vi finder det kvalitative interview velegnet til afdækning af vores problemformulering, da det kan afdække informanternes holdninger, oplevelser og forståelse af arbejdet med de udsatte unge, og dermed frembringe nogle nuancerede formuleringer og refleksioner (Kvale & Brinkmann, 2009: 44; Thagaard, 2004: 86).

De kvalitative interviews kan relateres til den forstående forskningstype, hvor den udforskede perspektiv er grundlaget for forskerens søgen efter viden (Launsø & Rieper, 2005: 22). Denne forskningstype ligger i tråd med den hermeneutisk tænkning, hvor refleksion og fortolkningsproces sker i en hermeneutisk dialektik, der ifølge dr. scient. soc. Laila Launsø & forskningsleder Olaf Rieper (2005) *“peger på spillet mellem forudsætninger og konklusioner”* (Ibid.: 27). Vores forforståelse, som forskere, bliver således udfordret og udviklet gennem dialog med informanterne (Ibid.: 26f). Af denne grund har vi været bevidste om vores forforståelse i forskningsprocessen, for dermed at kunne sætte den i spil i dannelsen af ny viden. For eksempel var vores forforståelse, at informanterne ville have nemt ved at svare på spørgsmålet om, hvad de forstod ved normalitet. Vi oplevede dog, at det ikke var tilfældet, idet informanterne ved de første interviews havde brug for en uddybning af spørgsmålet. Denne ny erhvervede viden og erkendelse gjorde, at vi ændrede måden at stille

spørgsmålet på i de efterfølgende interviews. Vi har således været opmærksom på, at vores nye viden er et produkt af konstrueret data, fremkommet i interaktionen mellem os som interviewer og socialarbejderen som interviewperson, og at vidensproduktionen er fortsat gennem transskription, analyse og endelige konklusioner (Kvale & Brinkmann, 2009: 72).

Valg af informanter

Vi har opnået kontakten til vores informanter ved at henvende os til faglige koordinatore og teamledere i de seks lokalerheder i Københavns Kommunes Borgercenter Børn og Unge, og her anmodet om videreformidling af kontakt til socialarbejdere, som indgår i projekt "Tæt på familien" og som til dagligt arbejder med normaliseringsprocessen med udsatte unge. Kontakten var skriftlig (Bilag 2), men krævede flere telefoniske opfølgninger, hvilket gjorde startfasen yderst tidskrævende. Udover de informanter, som vi fik kontakt med via de faglige koordinatore og teamledere, forsøgte vi, i forbindelse med afholdelse af interview, at rekruttere yderligere informanter på den arbejdsplads, hvor interviewet foregik. Rekrutteringen foregik gennem informanten, idet vi efterspurgte yderligere informanter fra samme lokalerhed. Ved denne fremgangsmåde lykkedes det enkelte steder at få flere socialarbejdere til at deltage som informanter. Vores empiri, som består af otte individuelle interviews, afspejler vores interesse for at gå dybden, snarere end at finde statistiske forekomster og variationer. Dette læner sig op af Kvale & Brinkmanns (2009) antagelser om, at antallet af informanter skal afspejle undersøgelsens formål (Kvale & Brinkmann, 2009: 133f).

Overordnet set har rekrutteringen af informanter vist sig at være svær, ikke på grund af manglende interesse, men på grund af en gennemgående mangel på tid. Vores informanter repræsenterer forskellig alder, køn og etnisk tilhørsforhold, samt varierende erfaringsgrad indenfor arbejdet med udsatte unge. Sidstnævnte har ikke været et bevidst valg, men skal blot ses som et udtryk for 'det muliges kunst'.

Anonymisering og informeret samtykke

Vores informanter er alle blevet lovet anonymitet. Blandt informanterne var en mand, samt én, som havde anden etnisk baggrund end dansk. Informanternes navne er derfor erstattet med pseudonymer med danskklingende pigenavne: Maj, Henriette, Stine, Sofie, Karen, Bente,

Dorte og Pernille. Endvidere er de enkelte lokalerheder ikke angivet i opgaven. Vores løfte om anonymitet, vurderede vi var nødvendigt, for at etablere et tillidsforhold til informanterne, for på den måde at åbne for en mere fri og ærlig dialog om normalitetsbegrebet og den oplevede virkelighed (Harboe, 2006: 110).

Vores informanter har en uddannelsesbaggrund som enten socialformidler eller socialrådgiver, med en overvægt af socialrådgivere. Men da vi ikke har fundet en analytisk kobling mellem deres uddannelsesbaggrund og deres besvarelser, har vi i nærværende speciale valgt en fællesbetegnelse for informanterne, og benævner dem således 'socialarbejdere'. For at indhente et informeret samtykke har vi desuden orienteret informanterne om undersøgelsens formål og lagt vægt på, at de til enhver tid havde mulighed for at trække deres interview tilbage (Kvale & Brinkmann, 2009: 89).

Med ovenstående tiltag har vi søgt at efterleve Det Frie Forskningsråds etiske retningslinjer for god forskningsskik (Studiehåndbog, 2011: 53) og har endvidere, inden informanten stillede sig til rådighed for vores undersøgelse, informeret om muligheden for anonymisering, og herved søgt at følge Aalborg Universitets regler for kontakter og samarbejdsrelationer (Ibid.: 54).

Interviewguide

Forud for indsamlingen af ovennævnte empiri har vi udarbejdet en interviewguide (Bilag 3). For at få afdækket konkrete temaer i henhold til vores problemformulering valgte vi semistrukturerede interviews. I interviewguiden var således fastlagt en rækkefølge for både temaer og spørgsmål, mens selve spørgsmålsformuleringerne i nogen grad har varieret fra interview til interview (Harboe, 2006: 42; Kvale & Brinkmann, 2009: 151), blandt andet, som tidligere nævnt, på grund af vores ændret forforståelse. De semistrukturerede interviews gav desuden mulighed for, at vi undervejs i interviewene kunne stille opfølgende og uddybende spørgsmål til både de eksisterende, men også til de nye temaer, som vores informanter syntes var relevante, og som vi som udgangspunkt ikke havde indskrevet i vores interviewguide (Kvale & Brinkmann, 2009: 143f). På baggrund af vores praktiske erfaring med relationsarbejde har vi begge en bred kompetence til selv at udforme spørgsmål, gøre os forståelige og sikre at en dialog bliver naturlig og glidende, og vi har således gennem

interviewene lagt stor vægt på den dynamiske dimension, som Kvale og Brinkmann fremhæver (Kvale & Brinkmann, 2009: 152), dog uden at skrive den ind i interviewguiden.

Interviewguiden var opdelt i tre dele: 1) En formel del, med fokus på informantens uddannelsesbaggrund og erfaring med området. Svarene her er vigtige for i analyseprocessen at kunne afdække hvorvidt der forekommer en variation i informanternes udsagn, på baggrund af forskel i uddannelse. 2) En begrebsafklarende del, med fokus på informantens forståelse af normalitet, samt en afdækning af hvordan og i hvilket omfang begrebet bruges og omsættes på socialarbejderens arbejdsplads. Besvarelserne her knytter an til specialets arbejdsspørgsmål et og to. Og til sidst 3) En overvejende organisatorisk del, med fokus på interne og eksterne elementer, der kan påvirke processen mod normalisering. Her er målet hovedsageligt en besvarelse af arbejdsspørgsmål tre og fire.

Forud for gennemførelsen af interviewene foretog vi en briefing, hvor vi kort oplyste informanten om interviewets formål og spurgte til eventuelle tvivlsspørgsmål. Efter endt interview blev informanten debriefet, hvor vi sikrede os, at informanten ikke havde mere på hjerte i forhold til emnet. Desuden spurgte vi til informantens oplevelse af at deltage i interviewet. Denne fremgangsmåde stemmer overens med Kvale og Brinkmanns anvisninger (Kvale & Brinkmann, 2009: 149), og fremgår endvidere af interviewguiden (Bilag 3).

Interviewguiden blev pilottestet forud for vores undersøgelse. Ud af tre mulige testninger, blev én realiseret, idet to ud af de tre testpersoner var forhindret grundet sygdom eller travlhed. Testpersonen, som gennemførte interviewet, er socialrådgiver med flere års erfaring indenfor arbejdet med udsatte unge. Vi valgte at pilotteste guiden for dels at afprøve den forventede tidsramme, dels flowet i spørgsmålene og deres rækkefølge, samt for at få input til eventuelle ændringer. Efter endt testning fik vi positiv feedback i forhold til spørgsmålenes relevans for arbejdet med udsatte unge, samt den samlede oplevelse af at deltage i interviewet. Vores testperson foreslog, at vi tilføjede et spørgsmål omkring socialarbejdernes personlige opfattelse af normalitet, hvilket vi valgte at følge, og spørgsmålet fremgår derfor af interviewguiden. Dette vil blive uddybet i afsnittet om "Efterrefleksioner".

Magtforholdet mellem forsker og informant

For at skabe størst mulig tryghed for vores informanter er alle interviews afholdt hos informanterne, på deres respektive arbejdsplads og alle informanter er, som tidligere nævnt, anonymiseret. Forud for interviewet gav informanterne tilladelse til, at deres interview blev optaget på vores telefoner, og da alt data gemmes ved lydoptagelse, har vi kunne give informanten og interaktionen vores udelte fokus og opmærksomhed. Med muligheden for lydoptagelse er der heller ikke sket en vægtning eller sortering af informationer undervejs (Thagaard, 2004: 100). Endvidere har vi søgt at skabe en god interviewsituation ved at præsentere os som socialrådgivere med praksiserfaring. Dette gjorde vi for at nedbryde en mulig barriere om 'os' og 'dem', men i stedet fremstille os som ligeværdige. Vi valgte begge at være til stede under alle otte interviews, for også derved at understøtte den gode interviewsituation. Den ene har således haft opgaven som primærinterviewer, med fokus på dialogen, mens den anden har koncentreret sig om de formelle forhold, som for eksempel at sikre opmærksomheden omkring interviewets formål og at overholde den aftalte tidsramme. Det kan virke intimiderende, at vi er i overtal, og at vi er i en stærkere position end informanten, grundet vores videnskabelige kompetencer og rolle som 'udspørger', og at vi desuden som forskere også har monopol på fortolkningen af det sagte (Kvale & Brinkmann, 2009: 50f). Der hersker således en asymmetri i relationen mellem os som forskere og socialarbejderne som informanter, hvilket, trods en forstående tilgang til informanten, kan hindre en ligestillet, åben og fri dialog (Ibid.). Vores informanters subjektive holdninger påvirkes derfor af vores valgte tilgang, og kan derfor ikke ses som endegyldige sandheder. Dette eksemplificeres enkelte steder i analysen.

Interviewenes forløb

De otte individuelle interviews foregik over en periode på i alt fem uger, og hvert enkelt interview varede mellem 40 minutter og 1 time og 10 minutter. Få gange blev flere informanter interviewet den samme dag. I et enkelt tilfælde svigtede vores smartphone, hvorfor allerede stillede spørgsmål måtte gentages. Dette betød, at den respektive informant fik mulighed for at ændre nogle af sine svar, hvilket informanten benyttede sig af.

Vi oplevede en forskel i interviewenes forløb. Nogle informanter sad forholdsvis længe og tænkte over deres svar, og i nogle tilfælde bad de om betænkningstid, og mulighed for at svare lidt senere i interviewet. Dette gav os en oplevelse af, at de var meget opmærksomme på kun

at sige noget "korrekt" og velovervejet, uden plads til ureflekterede eller spontane synspunkter. Andre informanter derimod, var mere spontane og ivrige i deres besvarelser, og fortsatte med at spørge til og diskutere emnet på et mere generelt plan, selv efter den nævnte debriefing, hvor informanterne gav udtryk for ikke at have mere til selve interviewet eller emnet. Vi har derfor en formodning om, at især disse informanter tager deres nye opmærksomhed på emnet med sig og diskuterer videre med deres kollegaer.

Generelt oplevede vi interessen for og opbakningen til vores undersøgelse som positiv blandt informanterne og fokuset på normalitetsbegrebet affødte følgende ros fra Henriette:

"..det [normaliseringsbegrebet] synes jeg faktisk er meget relevant at komme ind på nu i forhold til "Tæt på Familien". (...) Den [vores undersøgelse] kommer også til at kunne have noget vægt i forhold til den proces, vi er inde i lige nu."

Transskribering

Som en del af vores analytiske proces har vi transskriberet interviewene, idet interviewene i skriftlig form, egner sig til nærmere analyse. Vi har som udgangspunkt transskriberet de interviews, som vi selv har været hovedinterviewer på, for på denne måde at sikre så mange detaljer fra interviewsituationen som muligt, både omhandlende den sociale interaktion med informanten, men også detaljer fra informantens emotionelle udtryk. Vi har valgt at transskribere så ordret som muligt, for at sætte en ramme for os selv og for at undgå tolkning af det sagte under transskriberingen. Den første transskribering har derfor dannet præcedens for de øvrige transskriberinger, for derved at sikre en ensartethed (Kvale & Brinkmann, 2009: 202f). Vi har i analysen ændret citaterne til en læsevenlig form, idet ordrette interviewudskrifter, præget af gentagelser og fyldord, kan få informanterne til at fremstå usikre og, ifølge norske professor i pædagogisk psykologi Steinar Kvale & psykologiprofessor Svend Brinkmann (2009), uintelligente og dermed medføre en uetisk stigmatisering, hvilket vi ikke har ønsket (Ibid.: 210). Endvidere har vi i enkelte citater sat anførselstegn før og efter ordet *normal*, idet nogle af vores informanter ved udtalen af ordet *normal* gestikulerede dette anførselstegn. Vi har desuden ved et særligt tryk på et ord i en sætning, anført det med en understregning.

En enkelt informant ønskede at gennemlæse, kommentere og foretage få rettelser i transskriberingen af hendes interview. Rettelserne blev foretaget i transskriberingen. Ingen af rettelserne havde, efter vores vurdering, indflydelse på udsagnetens indhold.

Efterrefleksioner

I det følgende beskrives vores efterrefleksioner, som omhandler de tanker vi har gjort os under indsamlingen af data og selve databearbejdningen.

Vi havde en forestilling om, at den formelle del af interviewet, det vil sige oplysningerne om informanternes uddannelsesbaggrund og erfaring med området, ville kunne bidrage til at forklare en variation i deres udsagn. Da det ikke har været muligt at se en kobling af afgørende karakter mellem data indhentet i den formelle del og informanternes udtalelser generelt gennem interviewet, har vi valgt ikke at gøre brug af denne del af interviewet i analysen.

Som tidligere nævnt, valgte vi efter pilottestning af vores interviewguide at tilføje et spørgsmål om informantens personlige normalitetsopfattelse. Spørgsmålet tilføjede vi for at synliggøre socialarbejdernes udgangspunkt for deres professionelle opfattelse af normalitet. På daværende tidspunkt gav spørgsmålet mening for os, da vi var af den overbevisning, at vi ville kunne se en forskel i informanternes personlige opfattelser af normalitet, og at denne forskel ville 'slå igennem' i deres professionelle opfattelser af normalitet, som derfor ville være forskellig blandt socialarbejderne.

I interviewsituationerne fandt vores informanter det dog svært at adskille den personlige og professionelle opfattelse af normalitet, og blandt andet derfor kunne vi ikke, i databearbejdningen påvise, at den personlige opfattelse 'slog igennem' i den professionelle opfattelse. Efterfølgende er vi blevet klogere på, at en sådan adskillelse ikke kan foretages, netop fordi, der er en kobling mellem den personlige opfattelse og den professionelle opfattelse, som følgelig ikke kan adskilles. På baggrund af denne erkendelse valgte vi at ændre analysen, som oprindeligt var opdelt i to separate afsnit om henholdsvis den personlige og professionelle opfattelse, til ét samlet afsnit, som ikke skelner mellem de to opfattelser.

Da vores informanter lagde større vægt på processen i normaliseringsarbejdet med de unge, end på den endelige socialfaglige vurdering, hvor sidstnævnte var vores oprindelige fokus for undersøgelsen, foretog vi desuden et par ændringer i arbejdsspørgsmålene og problemformuleringen. På grund af disse ændringer, samt vores filosofiske hermeneutiske tilgang, er vi gennem analysen opmærksom på at tydeliggøre konteksten for anvendte citater, således at vi er loyale overfor informanternes bidrag til nærværende speciale.

I forbindelse med interviewene tog nogle af informanterne stor afstand til selve begrebet normalitet, idet de fandt det svært at placere definitionsmagten. Endvidere gav informanterne udtryk for en vægtning af de unges perspektiv, men gav samtidig implicit udtryk for en magtposition, der flyttede vægten væk fra de unges perspektiv. Dette undrede vi os over, da vi qua vores forforståelse havde en forventning om, at socialarbejderne ville være mere bevidste om deres magt og dermed mere tydelige i deres udtalelser herom. Da vi ikke eksplicit spurgte til magtbegrebet, kan dette være en grund til den manglende tydeliggørelse. Men vi fik overordnet set en opfattelse af, at graden af magt fremstår uerkendt for vores informanter, hvilket har haft betydning for vores efterfølgende kodning og analyse. Dette uddybes i næste afsnit om specialets analysestrategi.

Analysestrategi

Inden for den kvalitative forskning findes der ikke alment anvendte forskrifter for analysestrategier, men der bør ifølge Kvale (1997) opstilles nogle krav om, at analysen kontrolleres, og at den valgte analysestrategi ekspliciteres inden selve analysen gennemføres (Kvale, 1997: 69). I det følgende vil vi derfor forsøge at være transparente ved at beskrive og forklare vores konkrete valg af analytisk tilgang, samt analysens opbygning.

Analysestrategien er inddelt i to faser. Første fase omhandler den måde, som vi har tilgået empirien samt vores bearbejdning af data. I anden fase beskrives, hvilken analysestruktur vi har valgt, samt processen for analysens udvikling.

Fase 1

Denne fase handler om, hvilken status vores empiri har. Da vi har valgt, at lade empirien være styrende for analysen, lægger vi os op af en abduktiv tilgang. Ifølge lektor Svend Aage

Andersen (2007) er det abduktive aspekt *“at betragte, beskrive, tolke og forklare noget inden for rammen af en ny sammenhæng”* (Andersen, 2007: 113f). Der er således tale om en rekontekstualisering, hvor vi har placeret fænomenet, faktorerne i processen mod normalisering, i en ny forståelsesramme, hvor vores fortolkning tager afsæt i teorier, som vi har fundet relevante. Vi er derfor opmærksomme på, at fortolkning kan have mange forskellige udfald, alt efter hvilken fortolkningsramme, der benyttes (Danermark et al., 2002: 90f). Som forskere bevæger vi os altså fra én opfattelse af det studerede fænomen mod en anden, og muligvis mere udviklet eller dybere, forståelse af fænomenet. Den abduktive forskningsproces har således mange ligheder med den hermeneutiske cirkel (Andersen, 2007: 114).

Følgeligt er abduktive konklusioner i samfundsvidenskaben sjældent af en sådan karakter, at man endegyldigt kan udlede, om de er sande eller falske (Danermark et al., 2002: 92). Denne kendsgerning er yderligere omtalt i afsnittet *“Anvendelse”* i kapitel 6.

Første fase handler også om, hvordan vi har bearbejdet vores data, herunder hvordan kodning er foretaget. Vi har i nærværende speciale valgt at benytte begrebsstyret kodning, der, ifølge Kvale & Brinkmann (2009), enten kan være teoretisk funderet eller have afsæt i det empiriske materiale. I denne undersøgelse er kodningen og de valgte kategorier baseret på indholdet i det empiriske materiale, hvilket vil sige, at det styrende har været det, vores informanter har valgt at lægge vægt på (Kvale & Brinkmann, 2009: 224). Vi har i denne fase været opmærksom på, at der er tale om tolkning, da vi har foretaget en udvælgelse af fem overordnede koder. Inddelingen af vores datamateriale kan altså siges at være foretaget ud fra deskriptive koder (Thagaard, 2004: 138f). Vores interviews er dobbeltkodet, idet vi begge har kodet alle otte interviews. Kodningen er foretaget ud fra følgende kodekort:

FIGUR: Kodekort

Kode:	Indhold:	Farve:
Normalitet	<ul style="list-style-type: none"> ● Socialarbejderens personlige opfattelse ● Socialarbejderens professionelle tilgang ● Italesættelse af normalitet og afvigelse 	Rød
Normaliseringsprocessen	<ul style="list-style-type: none"> ● Arbejdet med normalitet ● Fremmede faktorer for normaliseringsprocessen ● Hæmmende faktorer for normaliseringsprocessen 	Blå
Samfundets rolle ift. normalitet	<ul style="list-style-type: none"> ● Forhandling ● Diskursen ● IT-redskaber 	Grøn
Åben kategori	<ul style="list-style-type: none"> ● Emner, som 'springer i øjnene', men som ikke er omfattet af øvrige koder. 	Orange
Beskrivelse af Projekt "Tæt på familien"	<ul style="list-style-type: none"> ● Beskrivelse af projektet ● Øvrige tilbud 	Gul

Som det fremgår af ovenstående kodekort, har vi valgt fem overordnede koder, med hver deres farve, som udgangspunkt for vores kodning. Den femte kode, vedrørende projekt "Tæt på familien" havde dog primært til formål at give os et overblik over fakta omkring projektet. De øvrige fire koder var tænkt som udgangspunkt for vores fire analysetemaer. Gennem drøftelser om uoverensstemmelser i kodningen fremmede vi kodningsprocessen og kvaliteten af den endelige fortolkning (Kvale & Brinkmann, 2009: 206), og vi fandt som konsekvens heraf frem til fire nye koder, der var mere relevante i forhold til informanternes udsagn. De fire nye koder er enslydende med vores fire analysetemaer, som er: Socialarbejdernes opfattelse af normalitet, Mål med normaliseringsperspektivet, Arbejdet med de udsatte unge og Samarbejdspartners indflydelse. Ved at opdele de transskriberede interviews i temaer, dekontekstualiserede vi således vores data og foretog hermed en tidlig analyse. Og ved yderligere tolkning af data, hvor vi sammenkoblede relevante teoretiske begreber med det kodede materiale, rekontekstualiserede vi dataene på ny. Forståelsen af materialet kan således siges at være et resultat af *"interaktionen mellem tendenser i dataene og forskerens forforståelse og faglige forankring"* (Thagaard, 2004: 147), hvorved nye aspekter omkring

socialarbejdernes arbejde med de unge sættes ind i en større og mere teoretisk sammenhæng.

Enkelte temaer, som for eksempel IT-redskaber, valgte vi fra på grund af et behov for indsnævring af fokus. Temaet afvigelse blev ligeledes fravalgt, da der til dette emne var tilknyttet et andet teoriapparat, som gjorde det for omfattende at inddrage. Endvidere var og er det vores opfattelse, at fokuset på normalitet bliver skarpere, uden inddragelse af dets pendant, afvigelse. Som nævnt i afsnittet "Efterrefleksioner" valgte vi desuden at lægge koderne om socialarbejdernes personlige og professionelle opfattelser af normalitet sammen til én kode, med overskriften socialarbejdernes opfattelse af normalitet. Koden 'Samfundets rolle' blev ændret til at omhandle de dynamikker, der findes mellem socialarbejderne og de unge, og i samarbejdet med øvrige professionelle faggrupper. Vores koder blev således ændret til fire nye koder, som nævnt ovenfor, med et andet indhold og fokus.

Som det fremgår af kapitel 2 har vores til tider forskellige forforståelse affødt diskussioner om kodning, hvilket særligt kom til udtryk i kodningen af socialarbejdernes opfattelse af normalitet og normaliseringsprocessen. Kodede man rødt betød det, at man forstod udsagnet som en udlægning af begrebet normalitet. Kodede man blå betød det, at man forstod udsagnet som en omtale af procesarbejdet med de unge. Vi blev opmærksomme på, at forskellen i vores praksiserfaring, og dermed vores forforståelse, kunne have en betydning for, hvordan vi valgte at kode informanternes udsagn. Havde man meget erfaring fra børne- og ungearbejdet, kodede man i mange tilfælde blå, og havde altså et fokus på processen, mens der primært blev kodet rødt hos den af os, der manglede erfaring på området, og derfor havde et større fokus på det teoretiske begrebsapparat. En anden forklaring på forskelligheden i kodningen kunne også være, at mens den ene var mere tro mod interviewguiden og informanternes svar på givne spørgsmål, og derfor koder blå ved spørgsmål omhandlende processen, var den anden mere tolkende og tro mod specialets fokus om normalitetsbegrebet. Gennem fælles drøftelse, hvor vi har begrundet vores kodning overfor hinanden, er vi blevet enige om, hvilken farve udsagnet skulle have. Nogle udsagn vurderede vi kunne bruges i begge sammenhænge.

I udvælgelsen af citater har vi lagt vægt på de udsagn, der repræsenterede et mønster i de otte interviews, og altså understøttede et gennemgående fokus på et af de fire nævnte analysetemaer. Denne form for udvælgelse af citater er valgt netop for at kunne fremhæve de emner, som er vægtet via empirien. Vi har dog enkelte steder valgt at gøre brug af citater, som er af mere eksemplarisk karakter. De benyttes for at understrege en pointe.

Fase 2

Denne fase handler om, hvilken analysestruktur vi har valgt, samt processen for analysens udvikling. Analysestrukturen består af de ovenfor nævnte fire temaer, der danner rammen for vores analyse, og som tilsammen søger at belyse vores problemformulering *“Hvilke faktorer har indflydelse på, og får betydning for, processen mod normalisering, i socialarbejdernes arbejde med de udsatte unge?”*.

I nærværende speciale er processen i socialarbejdernes arbejde med de udsatte unge således i fokus, og vi ønsker at undersøge, hvilken betydning de valgte temaer hver især har for processen. Vi er opmærksomme på, at mange forskellige faktorer spiller ind og har betydning for normaliseringsprocessen, men med afsæt i empirien er fokus lagt fast på følgende fire temaer: 1) “Socialarbejdernes opfattelse af normalitet”, der dækker over de udsagn, der handler om, hvordan socialarbejderne forstår normalitetsbegrebet. Temaet hjælper til at besvare problemformuleringen, ved at behandle spørgsmålet om hvordan socialarbejderne forstår normalitet, samt hvilken betydning denne forståelse har for deres opfattelse af de unges situation. Tema 2) “Mål med normaliseringsperspektivet” dækker over de udsagn, der handler om, hvordan socialarbejderne arbejder med mål og delmål for de unge i projekt “Tæt på familien”. Temaet hjælper til at besvare problemformuleringen, ved at behandle spørgsmålet om hvilket mål der er med normaliseringsperspektivet, hvad der skal til for at nå målet, og hvem der har indflydelse på dette. Tema 3) “Socialarbejdernes arbejde med de unge” dækker over de udsagn, der handler om hvilken tilgang socialarbejderne har til de unge, og indenfor hvilke rammer normaliseringsarbejdet finder sted. Temaet hjælper til at besvare problemformuleringen, ved at behandle spørgsmålet om hvordan der arbejdes med de unge i henhold til normaliseringsperspektivet, og hvilke faktorer der påvirker dette arbejde. Det sidste tema 4) “Samarbejdspartnernes påvirkningskraft” dækker over de udsagn, der handler om det professionelle samarbejde omkring de unge. Temaet hjælper til at besvare

problemformuleringen, ved at behandle spørgsmålet om hvilken påvirkning samarbejdspartnerne har på socialarbejdernes arbejde mod normalisering.

Efter fastlæggelsen af fokus på de fire ovenfor nævnte temaer, har processen for analysens udvikling været at rekontekstualisere data, hvor vi har koblet relevant teori til vores data, og derved sat temaerne i en ny kontekst (Thagaard, 2004: 147). Vores teoretisering bærer præg af, at empirien ikke er søgt indsat i en på forhånd fastlagt teoretisk forståelsesramme, men at vi i stedet benytter teorier undervejs i analysen, hvor disse vurderes at være relevante. Vi har valgt denne tilgang, fordi vi ønsker at lade empirien være styrende for analysen, da vi forstår empirien som en forklaringskraft i sig selv og derfor ønsker at se informanternes 'vægtninger'. Teorierne, som læseren præsenteres for undervejs i nærværende undersøgelse, er altså valgt fordi de underbygger de fire temaer, som vi fandt under kodningen. Endvidere nuancerer de informanternes opfattelser af processen mod normalisering og verificerer samtidig vores tolkninger af informanternes udsagn. Med udgangspunkt i teorierne udledes en række konsekvenser og opmærksomhedspunkter for socialarbejdernes arbejde med de udsatte unge i processen mod et normalt ungdomsliv.

Kapitel 4 - Analyse

I dette kapitel, hvor analysen præsenteres, er formålet at besvare vores problemformulering gennem de fire empirisk fremkomne temaer og relevant teori. Nedenfor vil vi behandle disse temaer i analysen, der består af fire separate dele.

Første analysedel, "Socialarbejdernes opfattelse af normalitet" omhandler socialarbejdernes forståelse af normalitet set fra deres perspektiv, samt hvilken betydning denne forståelse har for deres opfattelse af de unges situation. De empiriske fund (socialarbejdernes forståelse) vil blive analyseret ved inddragelse af den sociologiske og kulturelle tilgang til normalitet, samt Guldagers objekt- og subjektsyn.

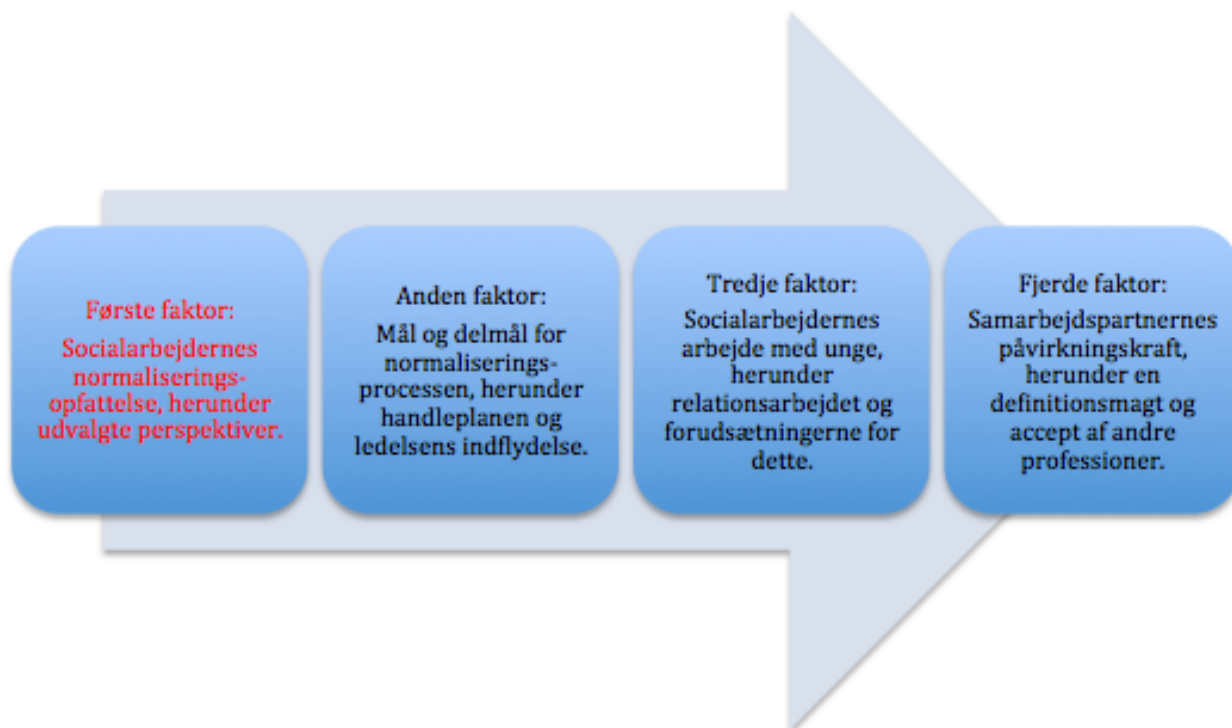
Anden analysedel, "Mål med normaliseringsperspektivet", handler om at belyse, hvad formålet med normaliseringsperspektivet er, hvad der skal til for at nå målet om normalitet, samt at afdække hvem der har indflydelse på denne proces. Dette vil blive diskuteret ud fra Guldagers perspektiver på helhedssyn og ud fra de strukturelle rammer og retningslinjer, der eksisterer i Borgercenter Børn og Unge.

Tredje analysedel, "Socialarbejdernes arbejde med de unge", fokuserer på hvordan socialarbejderne arbejder med de udsatte unge inden for et normaliseringsperspektiv. Teoretisk understøttes det med litteratur om Guldagers tidsperspektiv, den interaktionistiske tilgang, Bourdieus' begreb doxa, samt begrebet magt, forstået ud fra henholdsvis et Foucaultsk og Bourdieusk perspektiv.

Den fjerde og sidste analysedel, "Samarbejdspartners påvirkningskraft", omhandler det professionelle samarbejde omkring de unge. Til støtte for analysen anvendes primært litteratur om Bourdieus begreb felt.

4.1 “Socialarbejdernes opfattelse af normalitet”

FIGUR: Visualisering af første nedslag i processen

Normaliseringsperspektivet er, som nævnt i kapitel 1 om problemfeltet, en væsentlig del af omlægningen af den sociale indsats for udsatte unge i Københavns kommune. For at kunne belyse vores problemformulering om hvilke faktorer, der har indflydelse på og får betydning for processen mod normalisering i socialarbejdernes arbejde med de udsatte unge, finder vi det derfor relevant først at afdække socialarbejdernes normalitetsopfattelse samt, hvilke konsekvenser dette får i arbejdet med de unge. Analyseafsnittet vil således forsøge at besvare arbejdsspørgsmål 1: *Hvordan forstår socialarbejderne normalitet og hvilken betydning har det for deres opfattelse af de unges situation?*

En sociologisk tilgang til normalitet

Blandt vores informanter ses en opfattelse af normalitet, der kan tolkes ind i den sociologiske tilgang til normalitet. Maj udtrykker det således: *“Normalitet (...) er jo (...), at man bidrager til det danske samfund, og at man overholder de regler, som der er, og er med til, at det bliver et godt samfund, og at der er plads til alle”*. Dorte ligger på linje med Maj, og om sin opfattelse af normalitet udtrykker hun, at:

”..så har man vel en almindelig hverdag, man opfører sig ordentligt, inden for samfundets normer og regler og rammer. Man bidrager til samfundet i forhold til, at man har et arbejde, og man får hjulene til at køre rundt. Og man har også et ansvar i forhold til sine medmennesker”.

Ligesom Dorte lægger Karen vægt på normen, når hun skal give udtryk for, hvordan hun opfatter begrebet normalitet: *”Så ville jeg tage afsæt i normer, og det er vel flertallet. Ja, så det må være sådan, at normalitetsbegrebet, det er normen”.*

Af Majs citat fremgår, at hun lægger vægt på, at individet *”bidrager til det danske samfund”*, hvilket kan opfattes som produktivitet via lønarbejde (Morken, 2008: 74). Endvidere synes hun, at normalitet er, at man *”overholder de regler, som der er”*, hvilket kan forstås som både de uformelle og formelle regler i et givent samfund. Borgeren forventes således at følge gældende lov og udvise en adfærd, der vurderes som socialt accepteret, og som stemmer overens med samfundets normer (Ejrnæs, 2014: 255). Når Maj siger, at man skal være med til *”at det bliver et godt samfund, og at der er plads til alle”*, understreger hun, at normerne netop er præskriptive (Ibid.) og foreskriver, at der skal være *”plads til alle”*. Dette kan tolkes som, at hvis man følger de skrevne og uskrevne socialt accepterede regler i et givet af

Ifølge Dorte er normalitet, at *”man opfører sig ordentligt”*, hvilket betyder, at ens adfærd skal stemme overens med, eller holde sig *”inden for samfundets normer og regler og rammer”*, og altså være socialt accepteret adfærd og stemme overens med samfundets normer (Ejrnæs, 2014: 255). For Dorte er samfundets normer blandt andet, at *”man bidrager”*, og den rette måde at gøre det på er ved at *”man har et arbejde”*. Dortes udtalelse viser således, at hendes opfattelse af normalitet også hviler på en sociologisk tilgang, hvor det blandt andet forventes, at individet overholder gældende lov og gennem økonomisk uafhængighed og produktivitet bidrager til samfundet (Morken, 2008: 74f).

Når Karen siger, at *”normalitetsbegrebet, det er normen”* og *”normer (...) det er vel flertallet”* afspejler hendes opfattelse af normalitet ligeledes den sociologiske tilgang. Opfattelsen af normen kan altså forstås som det, flertallet synes og gør. Denne opfattelse kan være problematisk i arbejdet med de udsatte unge. Blandt socialarbejderne gives der udtryk for, at

de udsatte unge i København, i nogle tilfælde, er en del af en subkultur, bestående af unge med anden etnisk baggrund end dansk, og dermed ikke er en entydig del af den danske samfundsmæssige norm, der betegnes som flertallets. Man kan derfor forestille sig, at de unge ikke føler sig 'set' af socialarbejderne, hvis de unge mødes med en forventning om at skulle være som flertallet i Danmark. Omvendt kan de unge også have et ønske om at blive behandlet som flertallet og dermed være som alle andre, altså normal. Vores informanternes udtalelser afspejler, at normer og idealer bestemmes ud fra, det flertallet gør, og ifølge fremtidsforsker Jesper Bo Jensen fra Fremforsk er der tale om en udvikling, der blandt andet skyldes, at *"samfundsstrukturerne har udjævnet sig, og at alle derfor lever efter den samme strategi for det gode liv"* (Henriksen, 2013).

Pernille lægger fokus et andet sted end de øvrige informanter og er mere distanceret, når hun fortæller om sin opfattelse af normalitet: *"..det er en samfundskonstruktion, altså hvad vi definerer som normalt eller unormalt. (...) men begrebet normalitet kan ændre sig alt efter den historiske kontekst, man befinder sig i"*. Når Pernille siger, at det, vi definerer som normalt, *"er en samfundskonstruktion"*, læner hun sig op af Morken (2008), som netop definerer normalitet som en social konstruktion (Morken, 2008: 69), og hun taler sig således ind i en sociologisk tilgang til normalitet, idet normalitet konstrueres socialt på baggrund af den adfærd eller tilstand, der vurderes socialt accepteret, og som stemmer overens med samfundets normer (Ejrnæs, 2014: 255). I Pernilles udsagn ligger dog et modsætningsforhold, når hun siger, at *"begrebet normalitet kan ændre sig alt efter den historiske kontekst, man befinder sig i"*. Denne del af udsagnet ligger mere i tråd med sociolog Ingunn Mosers udtalelse til Information (Petersen, 2006), hvor Moser udtrykker, at normaliteten ikke findes i sig selv, idet *"..den skabes og genskabes hver dag, og den forandres konstant gennem tid og sociale rammer"* (Petersen, 2006). På trods af dette modsætningsforhold giver Pernille ikke udtryk for, om hun mener, at normalitet ændres fra dag til dag. En definition, som følger Mosers opfattelse, ville gøre det svært for Pernille at vurdere den aktuelle samfundsmæssigt accepterede standard for normalitet. Pernille har altså en åbenhed overfor begrebet normalitet, der ikke ekspliciteres af de andre informanter. Denne åbenhed, for at begrebet normalitet er dynamisk, kan formentlig tilføre et kvalificeret løft til de faglige diskussioner blandt socialarbejderne på arbejdspladsen. De udvalgte udsagn om socialarbejdernes opfattelse af normalitet ligger indenfor den sociologiske tilgang, idet de på forskellig vis giver udtryk for, at normalitet kan defineres som

den adfærd, der vurderes som socialt accepteret, og som stemmer overens med samfundets normer (Ejrnæs, 2014: 255). Ifølge den svenske docent i socialt arbejde Kerstin Svensson (2007) ses vores informanter således, fra en sociologisk forståelse, at give udtryk for, at normen repræsenterer *“det kulturelt ønskværdige”* (Svensson, 2007: 19), med andre ord ‘Hr. og Fru Danmark normer’. Ulige kulturelle sammenhænge skaber ulige normer (Ibid.), og udsatte unge vil formentlig derfor opleve at møde anderledes normer hos socialarbejderne. Mødet mellem mennesker med ulige normer, mellem udsatte unge og socialarbejdere, kræver en særlig opmærksomhed fra socialarbejderne, hvis/når de unge skal opleve at føle sig ‘set og hørt’. Dette vil blive uddybet i analyseafsnit 4.3 *“Socialarbejdernes arbejde med de unge”*. Som det vil fremgå af næste afsnit, har vores informanter dog allerede en opmærksomhed på, at der er andre kulturer på spil i arbejdet med udsatte unge.

En kulturel tilgang til normalitet

Nogle af vores informanter ses også at have en opfattelse af normalitet, der kan tolkes ind i den kulturelle tilgang til normalitet. Pernille udtrykker det således:

“Men hvad er normalt i det danske samfund? Det er at man spiser sammen alle sammen, måske mellem klokken 6 og 7, og så går man tidligt i seng. Men i en familie fra Somalia spiser børnene ikke sammen med de voksne, de spiser hver for sig. Og det er en kulturel forskel (...), sådan gør de i Somalia, så man kan ikke sige, at de er dårlige forældre, fordi børnene ikke spiser sammen med de voksne (...), men måske ville jeg undre mig, hvis en dansk familie sagde, at de spiser aftensmad klokken 22, fordi jeg ved, at de normale rammer ville være at man spiser tidlig aftensmad..”

Pernille udtrykker sig således forholdsvis sikkert omkring kulturens indflydelse på normalitetsbegrebets betydning i sit arbejde med udsatte unge. Ifølge Morken: *“..kategoriseres mennesker fra andre lande som mennesker med anden kulturel baggrund”* (Morken, 2008: 72) og majoriteten opstiller dermed sin egen kultur som norm. Pernilles udtalelse kan derfor tolkes ud fra en kulturel tilgang til normalitet, når hun siger, at det i det danske samfund er normalt at *“man spiser sammen alle sammen, måske mellem klokken 18 og 19, og så går man tidligt i seng”*. Pernille opstiller hermed majoritetens kultur (den danske) som norm (Morken, 2008: 72). Og når Pernille fortsætter med at forklare, at *“i en familie fra Somalia spiser børnene*

ikke sammen med de voksne, de spiser hver for sig. Og det er en kulturel forskel", så kategoriserer hun netop den udsatte unge og dennes familie som mennesker med anden kulturel baggrund (Ibid.). Pernille lægger endvidere vægt på, at *"sådan gør de i Somalia, så man kan ikke sige, at de er dårlige forældre fordi børnene ikke spiser sammen med de voksne"*. Med denne udtalelse ses Pernille at have respekt for, at normer kan være anderledes end de danske, idet de anderledes normer og dermed den anderledes adfærd, kan være et udtryk for familiens værdier. Værdier, der er forankret i det respektive lands kultur, altså den somaliske kultur. Pernille ses således at have en kulturel tilgang til normalitet, da hun ligger på linje med Madsen (2005), som påpeger, at værdier ikke kan diskuteres, det kan kun holdninger. Værdier forankret i vedkommendes kultur skal respekteres (Madsen, 2005: 152f).

Pernilles kulturelle tilgang til normalitet får altså betydning for hendes arbejde med udsatte unge, da hendes viden om andre kulturer får indflydelse på, hvorvidt hun opfatter den givne situation eller adfærd som normal, og dermed hvorvidt hun vælger at intervenere.

Ifølge Madsen (2005) kan forskellighed i kulturel orientering medføre en række konflikter mellem personer med forskellig kulturel orientering (Madsen, 2005: 199). Og Morken (2008) påpeger, at en stor kulturforskel, mellem for eksempel udsatte unge med anden etnisk baggrund end dansk og socialarbejdere med dansk etnisk baggrund, formentlig vil få de unge til at fremstå mere afvigende (Morken, 2008: 72), og altså mindre normal, hvis socialarbejderne ikke har viden om de unges kulturelle normer og værdier. Socialarbejderne vil derfor muligvis opfatte dele af adfærden som udtryk for holdninger, der kan diskuteres, frem for værdier, der skal respekteres. På denne baggrund vil socialarbejderne formentlig være mere tilbøjelig til at intervenere med tilbud om støtte til de unge og deres familier, frem for at opfatte dele af målet som nået, da der qua en viden om den respektive kultur jo er tale om normale normer og normal adfærd.

Pernille giver i sit udsagn endvidere udtryk for en sociologisk tilgang til normalitet, når hun siger: *"men måske ville jeg undre mig, hvis en dansk familie sagde, at de spiser aftensmad klokken 22, fordi jeg ved at de normale rammer ville være at man spiser tidlig aftensmad.."*. Pernille opfatter hermed det sene måltid som et brud på det danske samfunds socialt accepterede normer, og hun ses således at anlægge forskellige normalitetsopfattelser afhængigt af de unges nationalitet. Som nævnt kan dette være en fordel, når værdier forankret

i kultur respekteres. Ulempen ved Pernilles differentieret tilgang er, at de unge af dansk herkomst ikke respekteres for deres eventuelle anderledes værdier, for eksempel en tradition om at spise klokken 22. Differentieringen kan have som konsekvens, at Pernille vælger at intervenere overfor de unge med dansk baggrund, men ikke overfor de unge med somalisk herkomst, trods det at de to unge har ens værdier.

I modsætning til Pernille forholder Maj sig mere usikkert i forhold til kulturens indflydelse på normalitetsbegrebets betydning i sit arbejde med udsatte unge. Maj formulerer sig på følgende måde:

“Jo mere erfaring man har, desto mere rykker ens grænser sig måske også i forhold til, hvad er normalt, og hvad er ikke normalt. Og der skal man nogen gange lige gå ind i en dialog med sine kollegaer om ‘er det her okay eller er det ikke okay?’, ik? ‘Er det okay at kaste med sko, når man er opvokset i en tyrkisk familie, eller er det ikke okay’. ‘Skal vi gå ind i det eller skal vi ikke gå ind i det?’”

Majs udtalelse er et eksempel på, at det som socialarbejder kan være svært at skelne mellem afvigende adfærd og kulturelt betinget adfærd, hvilket hun mener blandt andet kan begrundes med, at *“Jo mere erfaring man har, desto mere rykker ens grænser sig måske også i forhold til, hvad [der] er normalt og hvad [der] ikke [er] normalt”*. Som erfaren socialarbejder oplever Maj derfor et behov for at afstemme med sine kollegaer, hvad der er normalt, og hvad der ikke er normalt i konkrete situationer. I citatet giver Maj et eksempel på en situation, som hun har oplevet med en udsat ung, og som hun har drøftet med sine kollegaer: *“Er det okay at kaste med sko, når man er opvokset i en tyrkisk familie, eller er det ikke okay’. ‘Skal vi gå ind i det eller skal vi ikke gå ind i det?’”*. I konkrete situationer kan intervention fra myndighedernes side derfor være svær at retfærdiggøre, fordi:

“..hvornår [kan det] være berettiget at intervenere i en familie for at beskytte børnene – og hvornår [er] en sådan intervention bare (...) udtryk for, at en familie har andre kulturelle værdier end den professionelle sagkundskab” (Madsen, 2005: 152f).

Udfordringen for socialarbejderne ligger derfor i at skelne mellem værdier og holdninger, og resultatet af denne skelnen vil, som nævnt, få betydning for, hvorvidt de unges adfærd vurderes at være normal eller afvigende, og dermed om de unge tilbydes støtte eller ej.

Et objektivt perspektiv på normalitet

I empirien ses også en række eksempler på en opfattelse af normalitet, der kan tolkes ind i et objektperspektiv, også omtalt som objektsyn, på normalitet.

Maj og Stine lægger begge vægt på, at opfattelsen af normalitet er forskellig fra person til person, da den beror på individets opvækstvilkår, og derfor oplever de, at begrebet normalitet kan være svært at definere helt præcist. Maj udtrykker det således:

“Normalitet er jo meget komplekst. Og hvad er normalt? Det er jo rigtig svært at sige, synes jeg. Fordi der kan være, noget der er normalt for mig, som ikke er normalt for dig. Og det er jo meget, qua hvilken opvækst man har haft”.

Stine er som nævnt enig med Maj og udtrykker det som følger:

“Det at være normal er forskelligt. Og det er jo meget betinget i deres opvækst, og det er meget betinget af deres interesser, familie og venner og miljøet og sådan nogen ting. Jeg tænker, at det er meget individuelt, hvad normalitet er (...) den er sådan lidt svært at definere”.

Henriette ligger på linje med Stine og Maj, når det gælder opvækstvilkårenes indflydelse på opfattelsen af normalitet og siger: *“En del af de unges normalitet handler også om de har normale forældre eller normale livsomstændigheder”.*

Når vores informanter således fortæller, at de betragter normalitet som noget individuelt defineret, altså at hver enkelt person har sin egen subjektive opfattelse af begrebet, afhængig af opvækstbetingelser, miljø, familie og venner, kan det forstås ud fra Guldagers objektperspektiv, der er en del af socialarbejderens forforståelse (Guldager, 2012: 46). Ifølge lektor i sociologi Jens Guldager (2012) kan socialarbejdernes forforståelse adskilles i tre sammenhængende felter, og han oplister tre teoretiske perspektiver i helhedssynet, et for

hvert felt, som han finder centrale i arbejdet med udsatte unge. De tre felter og tilhørende perspektiver udgør 1) Et metateoretisk og videnskabsteoretisk udgangspunkt, hvorunder kriterier og retningslinjer for hvornår viden kan anses for objektiv eller 'sand' diskuteres. Her finder vi objekt- og subjektsynet, hvor de unge og deres adfærd enten kan anskues udefra, som 'ofre' for både gode og dårlige livsomstændigheder (struktur), og derfor kun kan gøre hvad forholdene muliggør. Og/eller de unge kan betragtes indefra, hvor de unges egne oplevelser og opfattelser tillægges værdi (aktør), og de unge har således frihed til at gøre hvad de har lyst til. 2) Et teoretisk og værdimæssigt udgangspunkt, hvor socialarbejdernes for forståelse blandt andet kan bygge på egne livserfaringer og erfaringsbaseret teori. Her er tidsperspektivet at finde, hvor socialarbejderne, i deres forklaringer af de unges problemer, vægter enten de unges fortid, aktuelle situation eller de unges fremtidsprojekt. De tre tidsperspektiver er komplementære og bør alle vægtes. 3) Socialarbejdernes forståelse kan endelig være knyttet til pågældendes samfundsmæssige placering, hvor magtperspektivet er lokaliseret, og hvor fokus er på hvorvidt socialarbejderne varetager de unges (aktør) eller systemets (struktur) interesser (Guldager, 2012: 44ff).

Når Stine og Maj således lægger vægt på individets opvækst som betydende for, hvad de opfatter som normalt, og når Maj uddyber, at der følgerigt "*kan være noget der er normalt for mig, som ikke er normalt for dig*", kan Stine og Maj, ifølge Guldager (2012), siges at anlægge et objektsyn. I objektsynet betragtes de udsatte unge og deres handlinger som et resultat af de livsomstændigheder, de unge har levet og lever under (Ibid.: 46). Henriette anskuer ligeledes de unges tilværelse udefra, og altså som et resultat af de omstændigheder livet har budt på. Gennem objektsynet opfatter Henriette således de unge som ofre for de begrænsninger, det giver, når de unge ikke har "*normale forældre eller normale livsomstændigheder*", og de unge kan derfor kun forventes at gøre, hvad de kan, altså hvad forholdene tillader (Ibid.). Socialarbejdernes opfattelse af de udsatte unge som ofre for omstændighederne kan forventes at påvirke deres tilgang til de unge og dermed de unges oplevelse af mødet med systemet. På den ene side kan det forventes, at socialarbejderne ikke spørger ind til de unges eget oplevelsesunivers, da de unge jo alligevel ikke kan ændre noget, der opfattes som betinget af udefrakommende begivenheder. Dette kan resultere i, at de unge ikke føler sig 'set' og derfor heller ikke oplever sig inddraget i sagsbehandlingen af egne forhold, hvilket de unge har krav på ifølge "Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område" (Servicestyrelsen,

2011: 19). På den anden side kan det forventes, at socialarbejdernes omtale af de udefra kommende forhold som aspekter, som de unge naturligvis ikke kan holdes ansvarlige for, kan give de unge en oplevelse af fritagelse for skyld og ansvar fra for eksempel en forældres alkoholmisbrug. Det kan give de unge et overskud og en frihed til selv at definere livet fremadrettet.

Karen og Bente anlægger også et objektperspektiv. Karens objektsyn ses, når hun på baggrund af strukturelle og demografiske forhold i sit lokalområde, må skære lidt igennem overfor nye tilflyttere til kommunen:

“Vi har en høj andel af anden etnisk familier. Og det er sådan, at [dette] efterhånden er det eneste sted, hvor man kan få sig en billig lejebolig. Så jeg tror, at gennemsnitsindkomsten er den næstlaveste i Københavns kommune. (...) Jeg kan godt opleve forældre, der kommer fra andre kommuner, som har forventninger om, hvad vi stiller op med det ene og det andet, og hvor vi ligesom siger, at 'sådan er det at være barn i Københavns kommune, sådan er det at være her. Sådan er vores skoler. Det er tilbuddet”.

Kvaliteten af det tilbud, som Karen har til nyankomne i sin kommune, forstås således af Karen, som et resultat af de belastninger, som de lokale beboere, der primært består af familier med anden etnisk baggrund og lav indkomst, er underlagt. Når Karen derfor siger, at *“sådan er det at være her. Sådan er vores skoler. Det er tilbuddet”*, kan Karens udsagn tolkes, som at skoletilbuddene i hendes lokalområde er af en lavere kvalitet end i andre lokalområder og andre kommuner, på grund af lokalbefolkningens belastningsgrad.

I objektperspektivet kan offertankegangen forstås både negativt, som i tolkningen af Karens udtalelse ovenfor, men det kan også forstås positivt, idet de unge også kan være 'ofre' for positive livsomstændigheder (Guldager, 2012: 46). Socialarbejderne kan således påvirke de unges livsomstændigheder i positiv retning ved at tilbyde muligheder i form af indsatser. Bentes udtalelse er et eksempel på dette: *“Så med den indsats, at få ham ud og have en fritidsinteresse, altså fritidsaktivitet, er han blevet i gåseøjne ”så normal”, at han godt kan gå i skole og passe sin skolegang”*. Bente ses her at anlægge et objektsyn på den unge, da hun på

baggrund af den unges livsomstændigheder vurderer, at han ved at få tilbudt en indsats, i form af en fritidsaktivitet, vil komme i trivsel og dermed blive *“i gåseøjne ”så normal” at han godt kan gå i skole og passe sin skolegang*”. Når han tager imod indsatsen fra forvaltningen, i form af en fritidsaktivitet, har han hermed gjort, hvad han kan, altså hvad forholdene har tilsagt, og han kan siges at være ‘offer’ for en positiv begivenhed (Guldager, 2012: 46).

Objektperspektivet rummer endvidere et strukturelt perspektiv og omtales i samfundsvidenskaben således som strukturperspektivet (Ibid.) Ligesom Bente, ser Karen også muligheder for at ændre de unges livsomstændigheder i positiv retning, men hos Karen er de strukturelle rammer i fokus. Hun udtaler:

“Rigtig mange af de unge, jeg arbejder med, de er på folkeskolen. Og der arbejder jeg meget fokuseret med at holde børnene på folkeskolen og skabe et rum og rammer for, at de kan være inde i en almindelig skole”.

Karen er således opmærksom på, at de strukturelle forhold kan være begrænsende for de unges muligheder, og derfor arbejder hun *“meget fokuseret med at (...) skabe et rum og rammer for at de kan være inde i en almindelig skole”*. Og hvis/når *“en almindelig skole”*, som Karen udtrykker det, ikke er en mulighed for alle unge mennesker, kan socialarbejderne støtte de unge i retning af andre skoletilbud, der kan give tilsvarende muligheder.

Et subjektivt perspektiv på normalitet

Vores informanter ses endvidere at have en opfattelse af normalitet, der kan tolkes ind i et subjektperspektiv. Dette kommer blandt andet til udtryk gennem deres fortællinger om, hvordan de opfatter de udsatte unges adfærd eller problematikker. Henriette omtaler nogle problemer, som de unge må formodes at have fortalt hende om: *“Der er rigtig mange unge der har problemer omkring deres kroppe og mobning og bliver holdt udenfor. Meget mere end hvad vi ser tidligere, synes jeg. Det er inden for normalområdet”*.

Henriette anlægger således et subjektperspektiv, når hun beskriver, hvordan hun opfatter de unges selvopfattelse med *“problemer omkring deres kroppe og mobning”*. Vi ser Henriette udlede, at de unge fortæller hende, at de føler sig forkerte. Henriette forsøger hermed at forstå

de unge 'indefra', og altså fra de unges eget oplevelses- og meningsunivers (Guldager, 2012: 46). Når Henriette siger, at "Det er inden for normalområdet", kan det udledes, at hun ikke opfatter de unge som unormale, men blot som unge mennesker, der kan have en enkel unormal problematik. Henriette giver et eksempel herpå: "Det der ikke er indenfor normalområdet, det er når de begynder at cutte, selvskade". Henriettes udtalelser peger på, at de unge kan have flere problematikker samtidig, både nogle der ligger udenfor normalområdet (cutting) og nogle, som ligger indenfor normalområdet, som for eksempel mobning. Unge, der mobbes, hører umiddelbart ikke under socialarbejdernes arbejdsområde, men problemerne kan afhjælpes ved et anonymt tilbud efter Servicelovens §11 (Lov om Social Service, 2015), der er repræsenteret på indsatstrappens nederste trin, omhandlende 'rådgivning og tidlig indsats'.

Ligesom Henriette, ses Bente også at have et subjektsyn. I nedenstående citat fortæller Bente, hvordan hun opfatter de unges situation og hvilken tilgang hun benytter i forhold til de unge, samt hvordan nogle af de udsatte unge giver udtryk for et ønske om et normalt liv:

"Jamen jeg vil bare gerne have et normalt liv' (...) Jeg tror, at de [unge] har en større opfattelse af at være udenfor, fordi de ser det her normale liv som at gå i skole hver dag og have nogle penge og kunne sidde på en cafe sammen med sine veninder og måske gå til en eller anden fritidsinteresse. Det er det, de rigtig gerne vil, og man tænker, at det burde sådan set ikke kræve så meget at blive normal. Men for dem er det bare et kæmpe stort skridt. Og jeg tror, at det er lidt sådan, jeg bruger det (...) i forhold til at stille nogle konkrete spørgsmål [til de unge]. 'Hvad er det så, de forstår ved det at være normal'."

Når Bente beskriver, at hun "tror, at de [unge] har en større opfattelse af at være udenfor" og at "man tænker, at det burde sådan set ikke kræve så meget at blive normal. Men for dem er det bare et kæmpe stort skridt", anlægger hun således et subjektivt perspektiv, og hendes udtalelse kan tolkes som udtryk for en forståelse for de unges indre kamp, hvor de unge har et ønske om og intentioner om at få et normalt liv, men har svært ved at overvinde barriererne. Når Bente siger, at "jeg tror, at det er lidt sådan jeg bruger det (...) i forhold til at stille nogle konkrete spørgsmål [til de unge]. 'Hvad er det så de forstår ved det at være normal'" ses hun endvidere at opfatte de unge som aktører i eget liv med mulighed for at påvirke egen

situation. I samfundsvidenskaben omtales perspektivet således også som aktørperspektivet (Guldager, 2012: 46).

Ved at anlægge et subjektperspektiv kan socialarbejderne, ifølge lektor i sociologi og socialt arbejde Morten Ejrnæs (2012), i princippet fjerne eller påvirke de unge menneskers problemer ved at forandre omgivelsernes eventuelle negative opfattelser af de unges adfærd. En hjælp til de unge kan således bestå i at holdningsbearbejde omgivelserne (Ejrnæs, 2012: 223), mindske en eventuel stemping og dermed muliggøre igangsætning af positive udviklingsspiraler. Endvidere vil de unge formentlig opleve at blive 'set', da socialarbejderne vil søge at forstå de unges eget oplevelses- og meningsunivers (Guldager, 2012: 46) og følgelig inddrage de unge i sagsbehandlingen af egne forhold, som foreskrevet i loven (Servicestyrelsen, 2011: 19).

Der ses en gennemgående tendens til, at vores informanter tillægger subjektperspektivet mere vægt end objektperspektivet, i det sociale arbejde med de udsatte unge. Risikoen ved primært at anlægge et subjektsyn er, at socialarbejderne ikke har fokus på de vilkår, det vil sige handlemuligheder og begrænsninger, som de unge lever under. Begge perspektiver er derfor vigtige at have for øje, da de er komplementære og tilsammen udgør en vigtig del af helhedssynet på de unge (Guldager, 2012: 46f). Måden hvorpå socialarbejderne tilgår de unge vil blive foldet mere ud i analyseafsnit 4.3.

Med fokus på det subjektive perspektiv bør socialarbejderne endvidere være opmærksom på, at man kan tillægge de unges udsagn, om en given situation, forskellig vægt (Ejrnæs, 2012: 222), og socialarbejdernes opfattelse af de unge er derfor vigtig. Ifølge Ejrnæs (2012) kan der bag socialarbejdernes vurderinger og reaktioner på de udsatte unges adfærd og egenskaber ligge forskellige normalitetsopfattelser og dermed også forskellige opfattelser af, hvad der er unormalt (Ibid.: 203). Målgruppen, som vores informanter arbejder med, kan lidt firkantet siges *allerede* at være vurderet som udenfor normen, idet en socialarbejder i et Undersøgelsesteam, gennem en børnefaglig undersøgelse, har vurderet, at den respektive unge skal tilbydes støtte, og sagen er derfor videregivet til en af vores informanter i Ungegruppen. Vores informanters opgave er følgelig at vurdere indsattypen til de unge, igangsætte indsatsen, følge op på hjælpen og vurdere, hvornår de unge har nået målet 'et

normalt ungdomsliv'. Ifølge Ejrnæs (2012) er Guldagers perspektivtankegang derfor central for at forstå, at afgørelsen af, hvornår et udsat ungt menneske har behov for særlig støtte, eller som i vores informanternes tilfælde, hvornår den unge *ikke* længere har behov for særlig støtte, i et vist omfang hviler på den enkelte socialarbejders vurdering af, hvad der er normalt, og hvad der er socialt afvigende. Netop derfor bliver socialarbejdernes subjektive perspektiv vigtigt (Ejrnæs, 2012: 221). Det kan derfor synes helt afgørende, at socialarbejderne er opmærksomme på en mulig forskellighed i deres subjektive syn på de unge og aktivt drøfter disse forskellige opfattelse af problemforståelse, således at de udsatte unges problemer ansues fra forskellige vinkler, og tilgangen til de unge følgelig nuanceres. Er der ikke opmærksomhed på denne forskellighed, vil det formentlig betyde, at der er forskel på de unges oplevelse af mødet med forvaltningen, alt efter om de unge indgår i et forløb hos socialarbejder A eller socialarbejder B.

Delkonklusion

I nærværende analyseafsnit "Socialarbejdernes opfattelse af normalitet" er det afdækket, hvordan socialarbejderne forstår normalitet. Målet har været at besvare arbejdsspørgsmål 1: *Hvordan forstår socialarbejderne normalitet og hvilken betydning har det for deres opfattelse af de unges situation?*

Det er påvist, at socialarbejderne har en nuanceret problemforståelse, fordi de trækker på forskellige normalitetsopfattelser. På den ene side ses vores informanter at have en sociologisk tilgang til normalitet, hvor de unge forventes at udvise en adfærd, der vurderes som socialt accepteret, og som stemmer overens med samfundets normer. Da de unge ikke altid er en del af den samfundsmæssige norm og flertallet, men af en subkultur, kan en sociologisk normalitetsopfattelse være problematisk og årsag til, at de unge ikke føler sig 'set'. På den anden side anlægger vores informanter en kulturel tilgang til normalitet, hvor der er fokus på normer og værdier forankret i anden kulturel baggrund end dansk. Socialarbejdernes viden om forskellige kulturer får dermed betydning for deres vurdering af, hvorvidt de unge anses som normale eller afvigende, og dermed om der interveres.

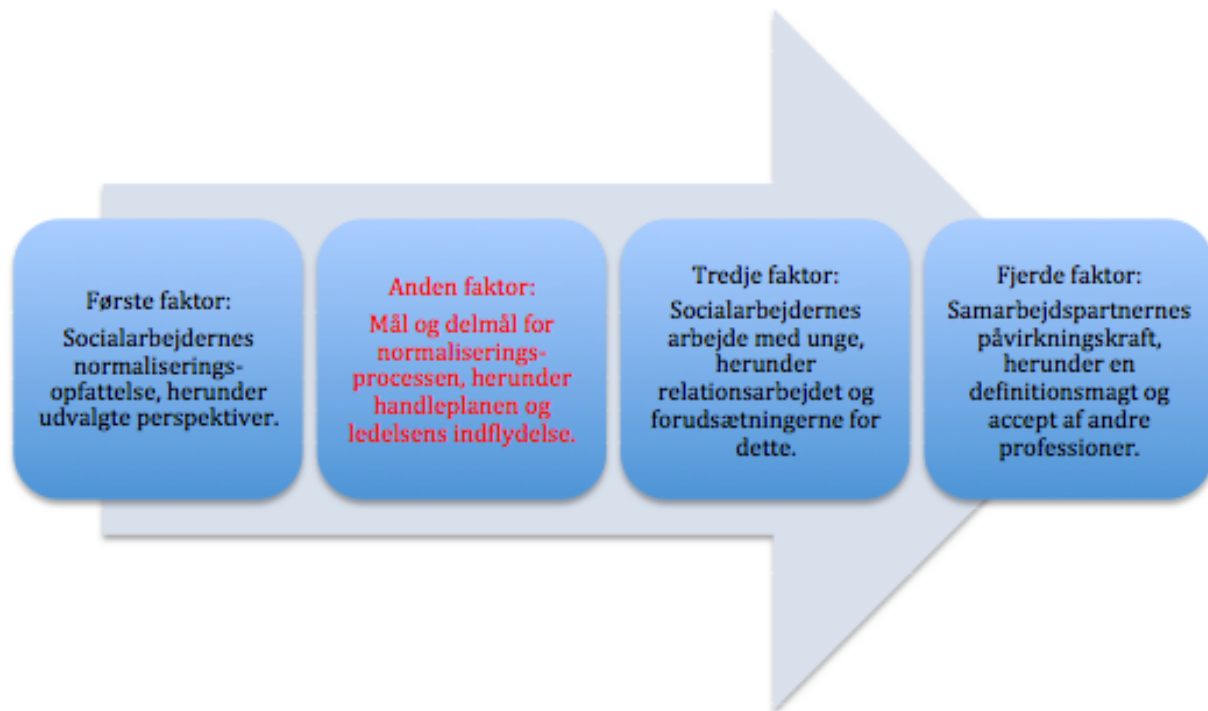
Endvidere ses socialarbejderne at anlægge både et objektperspektiv og et subjektperpektiv i arbejdet med de udsatte unge således, at de kommer omkring denne del af helhedssynet og

dermed tager højde for både strukturelle forhold og de unges egne problemforståelser. Når socialarbejderne anlægger et objektsyn, hvor de unge betragtes 'udefra' og som ofre for de livsomstændigheder, som de unge ikke kan ændre selv, er der en risiko for, at de unge føler sig overset og uden indflydelse på egen sag. Omvendt kan de unge tilbydes muligheder i form af indsatser og dermed en positiv ændring af sine livsomstændigheder. Anlægger socialarbejderne derimod et subjektsyn, hvor de unge betragtes 'indefra', med udgangspunkt i de unges eget oplevelses- og meningsunivers, og dermed som handlende aktører i eget liv, vil de unge formentlig opleve at blive 'set' og følgelig inddraget i egen sag. Subjektsynet får endvidere betydning for socialarbejdernes vurdering af, hvornår de unge er normale og dermed *ikke* længere har behov for særlig støtte.

Med ovennævnte analyse kan vi udlede, at vores informanters opfattelse af normalitet er afhængig af, hvilket perspektiv de lægger til grund, og de kan dermed forstås fra forskellige vinkler. Dette får betydning for deres opfattelse af de unges situation, og dermed bliver det en faktor, der har indflydelse på og får betydning for processen mod normalisering i socialarbejdernes arbejde med de udsatte unge.

4.2 “Mål med normaliseringsperspektivet”

FIGUR: Visualisering af andet nedslag i processen

Normaliseringsperspektivet illustreres, som nævnt i kapitel 1 om problemfeltet, i form af en indsatsstrappe, der er et metodisk redskab, hvor grundtanken er, at de unge så vidt mulig tilbydes den mindst mulig indgribende indsats, som støtte til at få en så normal hverdag som muligt. Vi finder det derfor relevant at afdække målet med normaliseringsperspektivet samt hvilke centrale elementer, der påvirker processen mod målet, for på denne måde at belyse hvilke faktorer, der har indflydelse på og får betydning for processen mod normalisering i socialarbejdernes arbejde med de udsatte unge. Analyseafsnittet vil således forsøge at besvare arbejdsspørgsmål 2: *Hvad er målet med normaliseringsperspektivet, hvad skal der til for at nå målet og hvem har indflydelse på dette?*

Tydelige mål og delmål

Vores informanter ses at have fokus på målet *normalitet* i projekt “Tæt på familien”, men det udtrykkes dog ikke eksplicit. Vi nævnte for Bente, at en kollega fra en anden lokalenhed havde omtalt anonym rådgivning som værende indenfor normalområdet, fordi socialarbejderne i disse tilbud ikke skal bevilge støtte efter Serviceloven. Bente bekræfter kollegaens opfattelse,

idet hun siger: *“Ja det er rigtigt. Det er vores §11 tilbud”*. Og i forlængelse heraf ses Bente implicit at adressere projektets specifikke mål om normalitet, når hun siger:

“Det er på sin vis klart mere normalt end at have en decideret aktiv sag oppe hos os. Og det er jo anonymt, og det er frivilligt, og det er også derfor, at man gerne vil have skubbet alle familier og unge så meget som muligt ud i de her §11 tilbud”.

Bentes svar havde muligvis været et andet, hvis vi ikke havde nævnt kollegaens perspektiv, idet hun muligvis kan have følt sig presset til at bekræfte kollegaens udsagn for at vise loyalitet over for kollegaen. Eller Bente kan have følt sig presset til at demonstrere sin faglige viden, idet hun sætter paragraf på den omtalte rådgivning. Vores spørgsmål kan således opfattes som ledende. Endvidere laver vi en fortolkning af Bentes udsagn og spørger ikke direkte til målet med projekt “Tæt på familien”. Vi havde derfor måske fået et andet svar, hvis vi havde spurgt på en anden måde. Det samme er gældende for den følgende udtalelse om målet, hvor Henriette heller ikke spørges direkte ind til målet, men hvor vi laver en fortolkning af hendes udsagn. Henriette formulerer målet med normaliseringsperspektivet lidt tydeligere, ved at sige: *“Så snart de får oprettet en sag herinde. Så vil jeg tage dem ud af (...) det man ville kalde en normal-sfære..”* og fortsætter *“Altså normaliteten er, at familien kan løse de unges problemer selv”*. Når Henriette således siger, at oprettelse af en sag gør, at de unge tages *“ud af (...) det man ville kalde en normal-sfære”*, kan det forstås som, at de unge først er normale, når sagen på forvaltningen afsluttes, eller slet ikke påbegyndes, idet *“normaliteten er, at familien kan løse de unges problemer selv”* og altså ikke har brug for forvaltningens hjælp og støtte. Og Bente synes at være enig med Henriette, idet Bente omtaler §11 tilbuddet som *“anonymt”*, hvilket kan forstås som, at hun opfatter §11 tilbuddet som uafhængigt af en aktiv sag hos forvaltningen, hvor iværksættelse af en foranstaltning efter Servicelovens §52 kræver udarbejdelse af en børnefaglig undersøgelse (Lov om Social Service, 2015) og derfor ikke kan være anonym. Samtidig siger Bente, at *“Det (...) [er] mere normalt”*. Ud fra dette kan udledes, at hun har en forståelse af, at §11 tilbuddene er mere normale end tilbud efter §52, da de unge ved et §11 tilbud *ikke* har en aktiv sag i forvaltningen. Når Bente siger, at man vil have *“skubbet alle familier og unge så meget som muligt, ud i de her §11 tilbud”*, kan det derfor forstås som, at målet om normalitet først kan opnås, når sagen hos forvaltningen kan afsluttes, ved for eksempel at tilbyde et §11 tilbud.

Normaliseringsperspektivet illustreres, som tidligere nævnt, af en indsatsstrappe, der er et metodisk redskab, der indebærer, at man sætter ind med den mindst mulig indgribende indsats, og at man derfor så vidt muligt tilbyder en indsats på det laveste trin på indsatsstrappen. Tanken er, at indsatsen tilrettelægges, så den får mest mulig karakter af en normal hverdag for de unge (Mathiasen et al., 2012: 4f). Rådgivning og tidlig indsats, der er eksempler på §11 tilbud (Lov om Social Service, 2015) er repræsenteret på indsatsstrappens nederste trin (se figur side 12), og det kan derfor udledes, at Bente er opmærksom på den metodiske tilgang i projekt "Tæt på familien" om, så vidt muligt, netop at støtte med tilbud nederst på indsatsstrappen (Københavns kommune, 2015a: 15).

Af København kommunes programbeskrivelse (Københavns kommune, 2015a), mere specifikt illustrationen af indsatsstrappen, fremgår, at målet for brug af indsatsstrappen er et 'almindeligt ungdomsliv' (Ibid.: 8). I arbejdet med normalisering skal socialarbejderne, i projekt "Tæt på familien", således hjælpe de unge mod *målet* et 'almindeligt ungdomsliv', hvor tilstanden normal kan forstås som målet. Med deres fokus på normalitet som mål, kan Bente og Henriette således formodes at arbejde efter normaliseringsperspektivet, hvilket må betyde, at de unge formentlig hjælpes tættere på et 'normalt ungdomsliv'.

Omvendt kan der stilles spørgsmål ved om lukning af en sag eller arbejdet med at få de unge ned af indsatsstrappen, altid er med til at fremme målet om normalisering for de unge. Sofie nævner et eksempel, hvor hun ikke synes, det giver mening at arbejde på denne måde, fordi den unge, *med* en foranstaltning, har et normalt liv:

"For eksempel en pige der er anbragt på Fyn i sin plejefamilie, det har hun været, siden hun var 2 måneder, hun er 16 år i dag, og det er bare en familie, der kører. (...) jeg kommer ind ca. en gang hvert halve år og lige minder hende om, at hun faktisk er anbragt, selvom hun lykkeligt har glemt det".

Med Sofies eksempel ses en pige, der med afsæt i et subjektsyn, er aktør i eget liv og formentlig vil udtrykke en oplevelse af at have et normalt ungdomsliv. Men med hendes placering højt på indsatsstrappen, og dermed en aktiv sag i forvaltningen, kategoriseres hun som unormal. Sofie retter således en kritik mod fastholdelsen af tankegangen i

indsatstrappen, da det er hendes erfaring, at de unge i nogle tilfælde kan opnå et normalt ungdomsliv, trods en aktiv sag i forvaltningen. Sofie ses således at adskille vejen til målet og målet i sig selv. I det følgende udfoldes, at Sofie, trods denne kritik, har et skarpt øje på målet.

Sofies fastholdelse af målet udtrykkes eksplicit, selvom der ikke spørges direkte ind til, hvad hun opfatter som målet i projekt "Tæt på familien". Det bliver tydeligt, når hun udtaler sig om, hvad hun forstår ved begrebet normalitet i sit arbejde med de udsatte unge: *"Primært vil det nok være, at det er formålet. (...) at få de unge ud i en så "normal" hverdag som overhovedet muligt, sådan så den ligner det, alle de andre unge også har"*. Sofie ses således at have en klar opfattelse af og viden om, at formålet med hendes arbejde er at hjælpe de unge til et almindeligt ungdomsliv. Og når Sofie siger, at formålet er, at de unges hverdag *"ligner det alle de andre unge også har"* kan det udledes, at hun har en sociologisk tilgang til målet, et normalt ungdomsliv, idet hun sætter lighedstegn mellem hvad *"alle de andre unge (...) har"* og en *"normal" hverdag*". Hun sætter barren for socialt accepteret adfærd, som det flertallet af unge mennesker har og dermed det, der er i overensstemmelse med normerne i samfundet (Ejrnæs, 2014: 255).

Endvidere peger Sofies udsagn på, at hun har et værdimæssigt udgangspunkt, der bygger på egen livserfaring og en professionel viden (Guldager, 2012: 45) om unges hverdag, idet hun antages at have erfaring med og viden om hvad flertallet af unge mennesker har af indhold i deres hverdag. Sofies værdimæssige udgangspunkt kan have betydning for hvilket tidsperspektiv hun vægter (Ibid.). Med et fokus på målet, kan Sofie, og de øvrige informanter, siges at anlægge et fremtidsperspektiv, der er et af de tre tidsperspektiver, som kombineret med objekt- og subjektperspektivet, samt magtperspektivet, ifølge Guldager (2012) er centrale indenfor arbejdet med udsatte unge (Ibid.: 44f). Som nævnt i afsnittet "Et objektivt perspektiv på normalitet" (under afsnit 4.1) rummer tidsperspektivet en vægtning mellem et fortidigt, nutidigt og fremtidigt perspektiv og angiver således hvilken tid, og altså hvad, socialarbejderne vægter i deres problemforståelse af de unges situation. Alle tre tidsperspektiver bør ifølge svenske psykolog og lektor Sven Hessle (1995) være i spil i arbejdet med udsatte unge, hvilket de også ses at være (Hessle, 1995: 48). Dette uddybes i afsnit 4.3. Socialarbejdernes vægtning mellem de tre tidsperspektiver kan få betydning for, hvilke vurderinger socialarbejderne tillægger familiens ressourcer, problemer og behov

(Guldager, 2012: 45). Når vores informanter således tillægger fremtidsperspektivet vægt, kan det forstås som, at de ønsker at sikre en bedre fremtid for de unge, sammenlignet med de unges aktuelle situation (Ibid.: 48), hvilket må formodes at hjælpe de unge mod målet: en mere normal hverdag.

Ligesom med målet, ses vores informanter også at have en opmærksomhed på, hvad der skal til, for at de unge kan nå målet, det vi vælger at kalde *delmålene*. Adspurgt om hvad hun oplever som fremmede for at sikre en normal hverdag for de unge, svarer Dorte: *“Jeg synes (...) noget som er fremmede, er det der med at have fokus på de tre parametre, som hedder skole, fritidsjob og fritidsaktiviteter”*. Dorte har altså fokus på de tre elementer *“skole, fritidsjob og fritidsaktiviteter”*, og Sofie er enig med hende, idet hendes fokus også er på de samme elementer. Sofie udtrykker det således: *“Vi vil jo gerne tilføje det normale til de unge; med job, med fritidsaktiviteter..”* og fortsætter, med *“..uddannelse og skolegang..”*.

Når Dorte nævner *“det der med at have fokus på de tre parametre”* og Sofie udtaler, at *“vi (...) jo gerne [vil] tilføje det normale til de unge; med job [og] med fritidsaktiviteter”* kan det udledes, at de er vidende om og opmærksom på Københavns kommunes ønske om, at det skal være en del af socialarbejdernes indsats at skabe positiv og vedholdende kontakt mellem de unge og omverdenen (Københavns kommune, 2015a: 7). De unges positive og vedholdende kontakt med omverdenen ses at omfatte tre *delmål*: stabil skolegang (helst i en almindelig skole), et aktivt fritidsliv, (gerne i den lokale sportsforening), samt et fritidsjob, (for eksempel i det lokale supermarked) (Ibid.). Udsagnene ovenfor viser, at informanterne har fokus på delmålene.

Som tidligere nævnt, kan tilstanden ‘normal’ forstås som målet, og dermed opfattes som en barriere for socialt accepteret adfærd (Ejrnæs, 2014: 255). De tre delmål, som Københavns kommune lægger vægt på i forbindelse med at opnå målet ‘et almindeligt ungdomsliv’ (Københavns kommune, 2015a: 7f) kan således siges at udgøre tre værdier, der skal være repræsenteret i de unges liv, før man kan tale om, at de unge har nået målet og dermed en adfærd, der kan accepteres af samfundet.

Socialarbejdernes forståelse af, hvornår de unge er i mål, og altså opfattes som havende et normalt ungdomsliv, afhænger af, hvad socialarbejderne opfatter som normalt indenfor de fastsatte tre delmål, og dette bliver styrende for det arbejde, der udføres i praksis. Det understøttes af Svensson (2007), som påpeger, at det der betragtes som normalt, ud fra socialarbejdernes normalitetsopfattelse, får betydning for det sociale arbejdes fokus, og det bliver således en rettesnor og guide i praksisarbejdet (Svensson, 2007: 17). De interviewede socialarbejdere har ikke en klar opfattelse af, hvornår målet er nået, hvilket vil blive udfoldet i næste afsnit.

Handleplanen som redskab til at nå målet

Socialarbejdernes opmærksomhed på mål og delmål kan forankres i flere faktorer. En af dem er kendskabet til mål og delmål i projekt "Tæt på familien", men på et mere operationelt plan kan en anden faktor være lokalerhedernes fokus på at lave handleplaner sammen i ungegruppen. Dette fortæller Sofie om: *"Vi er begyndt at lave handleplaner meget sammen i ungegruppen, og der har vi enormt meget fokus på, at der skal det her normale hverdagsliv ind"*. Når Sofie nævner, at de har *"enormt meget fokus på, at der skal det her normale hverdagsliv ind"*, kan det udledes, at de i ungegruppen aktivt søger at inddrage delmålene, der her kan forstås som *"det her normale hverdagsliv"*, når de laver handleplaner sammen på for eksempel gruppemøder. Socialarbejderne drager således nytte af fælles drøftelser og holder målet om normalitet for øje ved at anvende handleplaner, der ikke kun er lovpligtige, men som også, ifølge Servicelovens §140 stk. 3, skal *"angive formålet med indsatsen, og hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet"* (Lov om Social Service, 2015). Handleplaner anvendes således som et centralt styringsredskab, hvor styringsaspektet bringes i spil ved en opstilling af konkrete og målbare mål, der skal tydeliggøre indsatsen, gøre det muligt at justere undervejs, og sikre en tilstrækkelig systematisk opfølgning i de igangværende sager (Servicestyrelsen, 2011: 133, 136).

Der er ikke umiddelbart nogen skabelon for handleplanen, udover at den skal være individuel, da den, på baggrund af den børnefaglige undersøgelse, skal tage udgangspunkt i den unges forhold (Servicestyrelsen, 2011: 134). Trods dette skønner Dorte, at delmålet om et stabilt skoleforløb er at finde i 80% af afdelingens handleplaner. Dorte udtaler:

“Det er bare i forhold til den målgruppe, som vi ofte får ind af døren, (...) og også i den aldersgruppe, så vil det typisk være handleplansmål, som vi vil kunne finde i 80% af vores handleplaner. Altså fordi det er så gennemgående for målgruppen generelt, at der skal være kontinuerlig skolegang”.

Med ovenstående udsagn lader Dorte ikke umiddelbart til at have nogle faglige indsigelser mod, at flertallet af de unge har et enslydende handleplansmål, og at handleplanen følgelig bliver mindre individualiseret, idet hun lægger målgruppens karakteristika til grund, når hun siger: *“fordi det er så gennemgående for målgruppen generelt, at der skal være kontinuerlig skolegang”*. Sofie har den samme opfattelse som Dorte og beskriver, hvordan hun også oplever en klar tendens til ensretning i handleplanerne. Sofie udtrykker det således:

“..det [er] jo også mange af de samme ting, der bliver talt om til de her fællesmøder, hvor vi laver handleplaner. Det er lidt de samme input. De er måske bare formuleret på en lidt anden måde (...) Så det er klart, det er jo en forventning om, [at] nu skal vi lave nogle handleplaner, og de skal have det her formål. Det er ret tydeligt (...) [at] det formål er at gå ned af indsatsstrappen”.

Når Sofie siger, at *“det [er] jo også mange af de samme ting, der bliver talt om til de her fællesmøder, hvor vi laver handleplaner. Det er lidt de samme input. De er måske bare formuleret på en lidt anden måde”*, kan udledes, at hun oplever en ensretning i arbejdet med handleplanerne, idet der på møderne ikke kommer nye input eller forslag, men at de samme emner eller delmål omformuleres. Og med Sofies udsagn om, at *“det er jo en forventning om [at] (...) de skal have det her formål (...) at gå ned af indsatsstrappen”* kan det udledes, at socialarbejderne er opmærksomme på, at der fra ledelsens side er en forventning til dem om, at de aktivt arbejder mod målet om et normalt ungdomsliv til de unge. Stine understøtter dette synspunkt med sit udsagn, når hun siger, at: *“Både handleplanen og de opfølgninger vi udarbejder er med til at arbejde hen i mod normaliteten”*. Sofie og Stine ses således at være bevidste om, at deres arbejde med de udsatte unges handleplaner kan forstås som et redskab til at hjælpe de unge mod det fastsatte mål.

Vores informanter ses altså at have et fokus på målet og en opmærksomhed på delmålene. Men af Dorte og Sofies udsagn kan også udledes, at delmålene er af mere overordnet karakter. De taler således om, at der i 80% af de unges handleplaner er et delmål om *“kontinuerlig skolegang”*, og at det er *“de samme ting, der bliver talt om (...) og “lidt de samme input”*, de får til deres handleplaner, når de drøftes på gruppemøder. Hverken af informanternes udsagn, programbeskrivelsen til projekt *“Tæt på familien”* eller af øvrige offentlige beskrivelser af projektet ses mere målbare succeskriterier for processen frem mod et normalt ungdomsliv, end opfyldelse af de tre delmål: stabil skolegang, et aktivt fritidsliv og et fritidsjob. Det kan derfor være svært for socialarbejderne at vide, hvornår målet er nået.

At det er svært for socialarbejderne at vide, hvornår målet er nået, kan diskuteres på baggrund af Bentes fortælling om et fritidsjob, som de unge kan få tilbudt gennem deres socialarbejder. Foranstaltningen betegnes *“Fritidsjob med mentor”*:

“...hvor vi [kommunen] betaler 2000 kr. om måneden til for eksempel Føtex, for at de vil ansætte en ung i fritidsjob. Fritidsjobbet er som sådan på normale vilkår, de får bare lige lidt ekstra penge for, at der er en person, som så bliver mentor for den her unge og kan være det i et par måneder, sådan lige for at finde ud af hvordan går det. Det er en måde, hvor vi lidt prøver at etablere et samarbejde med nogle parter, som eller sandsynligvis ikke ville røre rigtig mange af de her unge med en ildtang”.

Ovenfor beskriver Bente et fritidsjob, som godt nok er *“på normale vilkår”*, men hvor arbejdsgiveren *“sandsynligvis ikke ville røre rigtig mange af de her unge med en ildtang”*, hvis de ikke fik betaling for at bruge ekstra tid på de unge, qua en mentorfunktion. Af delmålene fremgår ikke, hvorvidt et fritidsjob forventes kun at være på almindelige vilkår, eller om dette specifikke delmål kan siges at være nået, hvis der er en mentor tilknyttet. Det kan derfor formodes at være svært for socialarbejderne at vurdere, hvornår målet om normalitet er nået.

Dorte udtrykker det blandt andet således: *“Hvornår er målet nået. Hvornår er nok nok?”*, mens Pernille siger: *“Hvornår når de [unge] et punkt hvor de er normale?”*. Svaret på Dorte og Pernilles spørgsmål, om hvornår de unge kan opfattes som normale, og dermed hvornår målet er nået, kan være meget forskelligt, afhængigt af øjnene der ser. Der kan for eksempel

anlægges et subjektsyn eller objektsyn (Guldager, 2012: 46f). Anskuer man svaret fra et subjektperspektiv vil vores informanter søge at forstå de unges eget oplevelses- og meningsunivers (Ibid.: 46) og derfor, gennem dialog med de unge, spørge ind til hvordan de unge forstår deres egen situation, herunder om de unge oplever sig som normale, trods mentorordning. Socialarbejderne anlægger således et aktørperspektiv, hvor de unge opfattes som aktører i eget liv, og ifølge Guldager (2012), vil de unge derfor blive opfattet som *“mere eller mindre kompetent medskaber af sit eget liv og kan [således] vælge mere eller mindre hensigtsmæssige mestringsstrategier”* (Ibid.: 46). Med et subjektsyn eller aktørperspektiv vil socialarbejderne derfor tillægge de unges holdning til, hvornår målet er nået, stor vægt.

Svaret på Dorte og Pernilles spørgsmål, om hvornår de unge kan opfattes som normale, og dermed hvornår målet er nået, kan modsat subjektsynet, også anskues gennem et objektperspektiv. Svaret på spørgsmålet vil her være af en helt anden karakter, idet vores informanter med et objektsyn, vil lægge vægt på de unges livsomstændigheder, og altså de barrierer, ressourcer og påvirkninger, som de unge har stødt på gennem livet, og som de unge måske stadig støder på (Guldager, 2012: 46). Socialarbejderne vil således søge at forstå de unges situation som et resultat af deres opvækstvilkår og derfor have en opfattelse af, at de unge kun kan gøre det, som forholdene eller strukturerne omkring de unge tillader (Ibid.). Når de unge mødes af socialarbejdere med objektsyn, vil de unge muligvis opleve at blive anskuet som offer for omstændighederne og derfor uden forventning om selv at kunne ændre situationen. Socialarbejderne vil formentlig derfor anlægge en stærkere styring i forhold til de unge, da de unge, gennem diverse tilbud, herunder *“Fritidsjob med mentor”*, skal *hjælpes* til et bedre og mere normalt ungdomsliv. De unge risikerer således at blive sat i eller holdt fast i en klientrolle, fremfor en aktørrolle, hvorfor målet må antages at være længere undervejs. Som Guldager (2012) påpeger, bør både subjektsyn og objektsyn anlægges i arbejdet med udsatte unge, som en del af helhedssynet, idet de to perspektiver er komplementære, men de kan vægtes forskelligt, afhængig af den konkrete situation (Ibid.: 44f, 47).

På baggrund af ovenstående, kan det udledes, at både mål og delmål er svært målbare, og derfor ikke umiddelbart giver socialarbejderne mulighed for at tydeliggøre succeskriterierne i de unges handleplaner, så socialarbejderne, de unge, forældrene og samarbejdspartnerne kan afgøre, hvornår målet er nået (Servicestyrelsen, 2011: 136). Arbejdet med at vurdere, hvornår

de unges skolegang er *stabil*, hvornår der er tale om et *aktivt* fritidsliv, eller hvornår de unge kan siges at være *aktive* i et fritidsjob, og altså leve et normal ungdomsliv, er således op til de enkelte socialarbejdere. Vurderingsarbejdet af de unges situation sker i et samarbejde med de unge selv, hvor de unge høres om de selv synes, at målet er nået, altså helt i tråd med subjektsynet beskrevet ovenfor. Socialarbejdernes arbejde med de unge vil blive uddybet i analyseafsnit 4.3. Endvidere er relevante samarbejdspartners viden om de unge, samt deres anbefalinger i forhold til de unges videre forløb i systemet, også en væsentlig del af socialarbejdernes vurderinger af, hvorvidt de unge har nået målet. Samarbejdet med de øvrige professionelle omkring de unge vil blive uddybet i analyseafsnit 4.4. Endvidere høres de unges forældre også i arbejdet med at vurdere, hvorvidt de unge har nået målet. Sidst, men ikke mindst, spiller socialarbejdernes ledelse også en væsentlig rolle i arbejdet, når det skal vurderes, hvordan de unge når målet om normalitet, og om de unge har nået målet. Ledelsens indflydelse vil blive udfoldet i næste afsnit om "Delt indflydelse".

Delt indflydelse

På baggrund af vores spørgsmål til informanterne om, hvilken beslutningskompetence de har i forhold til at tilbyde de unge en indsats, kan der ses et tydeligt mønster i informanternes udsagn. Karen udtrykker det således: *"Som udgangspunkt har jeg ingen beslutningskompetence overhovedet"*, mens Sofie siger: *"Jeg har jo ingen beslutningskompetence. Det [er] jo altid noget der skal ind over min ledelse, som træffer en endelig beslutning"*. Og Stine formulerer det: *"Altså i bund og grund er det jo ledelsen, der har den eneste beslutningskompetence, fordi vi skal (...) spørge om lov"*.

Henriette sætter lidt flere ord på sit svar og uddyber, hvilken bevillingskompetence socialarbejderne har:

"Vi kan bevilge op til 10.000 [kroner]. Altså alle ting skal principielt gå igennem afdelingslederen, i forhold til hvis det er noget, der koster penge eller foranstaltninger, der opstartes. (...) Man kan enten gå ind til sin afdelingsleder eller tage den på gruppemødet."

Af ovenstående udsagn kan udledes, at socialarbejderne i København kommunes Ungegrupper ikke har nogen beslutningskompetence og derfor ikke på egen hånd kan træffe beslutninger eller afgørelser om at igangsætte en foranstaltning til de unge. De skal *“spørge om lov”*, da *“det jo [er] ledelsen der har den eneste beslutningskompetence”*. Henriette nuancerer det dog en smule og fortæller, at socialarbejderne har mere end én mulighed. Man kan enten *“gå ind til sin afdelingsleder eller tage den på gruppemødet”*. På gruppemødet deltager lederen og har her mulighed for at høre de andre socialarbejders faglige input til den unges problematik, som den ansvarlige socialarbejder fremlægger, før lederen træffer en beslutning. Når flere socialarbejdere drøfter en problematik og byder ind med deres viden, må beslutningen formodes at blive mere kvalificeret og angiveligt gavne de unges vej mod normalisering.

Ifølge Servicelovens §52 er det kommunalbestyrelsen i den respektive kommune, der træffer afgørelse om at iværksætte foranstaltninger til de unge (Lov om Social Service, 2015) og altså vurdere hvilken støtte, der matcher de unges behov. I praksis er denne beslutningskompetence dog typisk uddelegeret til den administrative ledelse, der i den enkelte kommune udarbejder et regelsæt, omhandlende beslutningskompetence for socialarbejderne i kommunen. Socialarbejdernes beslutningskompetence afhænger derfor af, hvordan kommunen har organiseret sig og kan således variere fra kommune til kommune. Som det ses af vores informanternes udsagn, har socialarbejderne i København kommunes Ungegrupper ikke selvstændig beslutningskompetence, men skal have godkendelse fra ledelsen, før der igangsættes tilbud til de unge efter Servicelovens §52 (Ibid.).

Stine omtaler ledelsens godkendelse implicit. Adspurgt om hvordan hun vægter de unges, forældrenes, samarbejdspartnernes og ledelsens holdninger til de unges situation, og om hun vægter nogles opfattelser højere end andre, svarer Stine: *“Når ledelsen tager en beslutning, (...) så er det næsten lige meget, hvad den unge, den professionelle eller familien siger”*. Stines udsagn kan forstås som, at hendes arbejde med at hjælpe de unge mod et normalt ungdomsliv i høj grad påvirkes af ledelsens holdninger, da det er ledelsens beslutning der ‘trumfer’, når *“det næsten [er] lige meget hvad den unge, den professionelle eller familien siger”*. Ledelsens opfattelse, af hvornår de unge har et normalt ungdomsliv, og dermed hvornår målet er nået,

kan derfor betragtes som en faktor, der har væsentlig indflydelse og får betydning for processen mod normalisering i socialarbejderens arbejde med de udsatte unge.

Med ledelsens store indflydelse, og socialarbejdernes manglende kompetence til at træffe beslutninger, er det nærliggende at tro, at socialarbejderne ikke har den store indflydelse på processen med at hjælpe de unge til et normalt ungdomsliv. Ledelsen har, som nævnt, ofte det sidste ord og "trumfer" med sin beslutningskompetence, men socialarbejderne har, gennem deres praksiserfaring og faglige argumenter, mulighed for at påvirke ledelsens beslutning. Adspurgt til sin kompetence og hvem der træffer de endelige beslutninger, fortæller Dorte, at:

"Jeg kan principielt alt, fra at bevilge et par fodboldstøvler til at indstille til en tvangsanbringelse (...) men det er i sparring og dialog med min ledelse. Hvis jeg argumenterer for, hvor jeg er i forhold til sagen, så er det ofte indenfor den dialog at alt er muligt".

Maj og Henriette synes at være enig med Dorte i, at socialarbejderne godt kan få deres faglige idéer igennem hos ledelsen. Maj fortæller om en situation, hvor en ung mand har brug for noget arbejdstøj og siger:

"Så skal jeg ind og bede om at få nogle penge til noget arbejdstøj [til den unge]. Men jeg oplever det ikke som det store problem (...). Det er meget sjældent, at jeg synes at vi bliver afvist".

Og Henriette ligger på linje med de andre informanter, når hun siger: *"Der hvor det er rene bevillingssager, hvor jeg har en helt klar anbefaling til, hvad vi skal gøre, så går jeg ind til min chef og siger: "jeg synes vi skal gøre det her", og så siger hun som regel ja".*

Af ovenstående udsagn ses således et mønster i, at socialarbejderne, med de rette faglige argumenter, kan få deres indstillinger om indsatser til de unge igennem hos ledelsen, og dermed have indflydelse på de unges vej mod målet om et normalt ungdomsliv, trods den førnævnte manglende beslutningskompetence. Såfremt de faglige argumenter holdes indenfor den sociologiske tilgang til normalitet, anfører seniorforsker ved Socialforskningsinstituttet

Tine Egelund (2005), at argumenterne organisatorisk udgør et tilstrækkeligt grundlag for at beslutte om de unge skal tilbydes støtte (Egelund, 2005: 140). Gennem deres vurderinger af de unges risiko for udsathed udøver socialarbejderne således en subtil magt (Ibid.: 135). Socialarbejderne og ledelsen kan hermed siges at dele indflydelsen på de unges vej mod målet om et normalt ungdomsliv, hvorfor socialarbejdernes magt ikke må undervurderes, da det er socialarbejdernes oplysninger, og altså socialarbejdernes til- og fravalg af informationer, der vægtes, når sagen skal forelægges for ledelsen.

Når socialarbejdernes valg af oplysninger vægtes af ledelsen, har socialarbejdernes problemforståelse afgørende betydning for, hvilken støtte de unge tilbydes for at opnå et normalt ungdomsliv. Ifølge Ejrnæs (2012), kan socialarbejderne, trods deres uddannelse og grundlæggende samme kommunale opgaver, være uenige om vigtige emner i komplicerede sager om udsatte unge. Hverken juridisk specialviden om lovens forskrifter, psykologisk viden om børns adfærd eller sociologisk viden om sociale afvigelser kan tilsyneladende sikre en enighed om problemets alvorsgrad og hvilke tiltag, der er relevante (Ejrnæs, 2012: 218). Socialarbejdernes problemforståelse vil derfor være forskellig, og det materiale som ledelsen får forelagt, vedrørende de unge, vil følgelig være forskelligt fra socialarbejder til socialarbejder og efterfølgende få konsekvenser for de unges forløb.

Vores empiriske fund viser, at informanterne både ser muligheder og udfordringer i deres manglende beslutningskompetence. Henriette fortæller, at det formentlig afhænger af den enkelte socialarbejders personlighed:

“Jeg tror, at det er forskelligt, hvilket gemyt man har, fordi jeg tror, der er nogen, der synes, at det er meget rart, at man drøfter alle tingene. Vi er jo på et område, hvor du så let kan tage fejl (...) fordi du kommer altid ind i krisesituationer. Og der er det meget rart at kunne gå tilbage og sige: ‘jeg skal tænke over det her, jeg er nødt til at drøfte den med én’. Så kan familien ikke sige, at det er fordi, du ikke vil træffe en beslutning, fordi du kan nemt komme til at træffe nogle overilede beslutninger, det kan du virkelig”.

Som Henriette pointerer, kan socialarbejderne nemt komme til at føle sig presset *“fordi du kommer altid ind i krisesituationer”*, og i de situationer oplever Henriette det som positivt at

kunne bruge den manglende beslutningskompetence som beskyttelse af de unge, så der ikke træffes forkerte beslutninger for de unge, *“fordi du kan nemt komme til at træffe nogle overilede beslutninger”*. Endvidere oplever Henriette også, at den manglende beslutningskompetence kan beskytte socialarbejderne, for *“så kan familien ikke sige, at det er fordi du ikke vil træffe en beslutning”*. Og sidst, men ikke mindst fremhæver Henriette, at den manglende beslutningskompetence giver mulighed for en drøftelse og sparring med ledelsen, forud for en afgørelse.

Bente er enig med Henriette i, at den manglende beslutningskompetence kan være positivt, da der så er flere øjne på de planer, som socialarbejderne har med de unge:

“Det kan være rigtig fint, fordi du får tjekket din indsatsplan og dele igennem. Og det er ikke sådan, at du skal sidde med en beslutning omkring en anbringelse alene. Det er noget der bliver drøftet rigtig grundigt først, for at finde ud af om det er den rigtige foranstaltning”.

Bente er især glad for ikke at sidde alene med den indgribende foranstaltning, som en anbringelse er. Men Bente giver dog også udtryk for udfordringer ved ikke at have kompetencen til selv at træffe beslutninger:

“Det kan selvfølgelig også gøre, at tingene lige kan blive en smule forsinket engang imellem, fordi så skal man lige fange en afdelingsleder (...). Der er da nogen sager, hvor man tænker “Hvis det var mig, der havde det endelige svar, så havde jeg valgt anderledes”, men sådan tænker jeg, det er mange steder eller generelt i ens arbejdsliv”.

Stine understøtter Bentes udsagn ved at sige: *“Nogle gange er der bare nogle beslutninger som bliver taget oppefra, og så må man arbejde med det.”*

Trods de udfordringer, som både Bente og Stine ser ved den manglende beslutningskompetence, lader de til at affinde sig med *“at tingene lige kan blive en smule forsinket”*, og at indsatsen for de unge formentlig havde været anderledes, *“hvis det var mig der havde det endelige svar”*. For som Bente siger *“så må man arbejde med det”*, altså de

beslutninger, som bare *“bliver taget oppefra”*. Henriette er enig med Bente i, at tingene kan blive forsinket og mener desuden, at processen for de unges mål mod normalisering ville kunne fremskyndes, hvis socialarbejderne havde mere kompetence til at træffe beslutninger:

“Jo mere kompetence jeg har til at handle hurtigt, jo lettere kan jeg bringe dem tilbage i normalisering. Jo længere den unge og familien oplever at beslutningsprocessen er, jo svære bliver det for dem at tro på, at der kan blive gjort noget”

Socialarbejderne ses med ovenstående udsagn at have et positivt syn på den manglende beslutningskompetence, hvor de beskyttes mod pres i akutte situationer og mod familier, som ikke mener, at de tør tage en beslutning. Socialarbejderne ser også et positivt aspekt i, at sager skal drøftes og at man dermed ikke står alene med ansvaret for de komplicerede sager, som børn- og ungesager kan være. Socialarbejderne ser dog også udfordringer, især for de unges normaliseringsproces, der kan blive forsinket, og en følgevirkning kan være, at de unge mister troen på systemet. Endvidere kan socialarbejderne opleve at skulle arbejde mod egne faglige overbevisninger, når lederen ‘trumfer’ en anden beslutning igennem. Man kan stille spørgsmål til, hvorfor ledelsen i nogle tilfælde vælger at ‘trumfe’. Det kan der være flere forklaringer på. Én forklaring kan for eksempel være, at der ikke findes megen forskningsmæssig viden, og dermed garanti for, at en indsats har effekt (Egelund, 2005: 141). Med reference til diverse undersøgelser påpeger Egelund (2005), at programmer, der er bredspektrede, intensive, kultursensitive, til tider langvarige, og som er rettet mod flere niveauer, ser ud til at have størst forebyggende virkning (Ibid.: 142). Så når socialarbejderne, overfor ledelsen, har svært ved at garantere for en effekt af den foreslåede indsats, eller en indsats der i deres optik bør forlænges eller fastholdes, kan de komme til kort i en faglig diskussion herom. Egelund (2005) understreger endvidere, at der kan være tale om et magtindgreb, når mennesker udsættes for behandling, hvis virkning ikke er kendt (Ibid.: 143).

En anden forklaring på, at ledelsen vælger at ‘trumfe’ en beslutning igennem, som ikke er enslydende med socialarbejdernes indstilling, kan være et økonomisk incitament. På baggrund af kommunens økonomi er det ledelsens ansvar at overholde budgettet, og dette kan således være en væsentlig faktor, når ledelsen afviser socialarbejdernes foranstaltningsforslag. Ledelsen kan i afslaget henvise til principperne i projekt “Tæt på

familien”, hvor fokus er at gå ned af trappen, tilbyde mindst mulig indgribende foranstaltning og arbejde efter et mål om normalitet, som nævnt i kapitel 1 om problemfeltet, hvor undersøgelser og evaluering har påvist, at udgifterne på området kan sænkes ved at arbejde efter principperne i Sverigesmodellen (Pedersen & Kloppenborg, 2015: 45), som Københavns kommune er inspireret af.

Delkonklusion

I nærværende analyseafsnit “Mål med normaliseringsperspektivet” er det afdækket, hvad der er målet med normaliseringsperspektivet, samt hvilke centrale elementer der påvirker processen. Målet har været, at besvare arbejdsspørgsmål 2: *Hvad er målet med normaliseringsperspektivet, hvad skal der til for at nå målet og hvem har indflydelse på dette?*

Med udgangspunkt i den sociologiske tilgang til normalitet og fremtidsperspektivet ses socialarbejderne at have fokus på målet. Socialarbejdernes valgte tidsperspektiv og deres tilgang til normalitet bliver dermed en faktor, som har indflydelse på, og betydning for processen mod normalisering, i deres arbejde med de udsatte unge. Endvidere er det påvist, at projekt “Tæt på familien” lægger vægt på tre værdier; stabil skolegang, et aktivt fritidsliv og et fritidsjob, hvilket kan opfattes som delmål, der skal være repræsenteret eller opfyldt, før man kan tale om, at målet, et ‘normalt ungdomsliv’, kan siges at være nået.

Vores empiri viser, at socialarbejderne har en opmærksomhed på både mål og delmål. Denne opmærksomhed kan forklares med lovgivningens krav om at lave mål i handleplaner, men er også en konsekvens af, at der i Københavns kommune organisatorisk er tilrettelagt fælles udarbejdelse af handleplaner. Socialarbejderne får derigennem fokus på både mål og delmål. Informanternes udsagn viser dog, at delmålene ikke er skarpt definerede, og dermed bliver de svære at måle på.

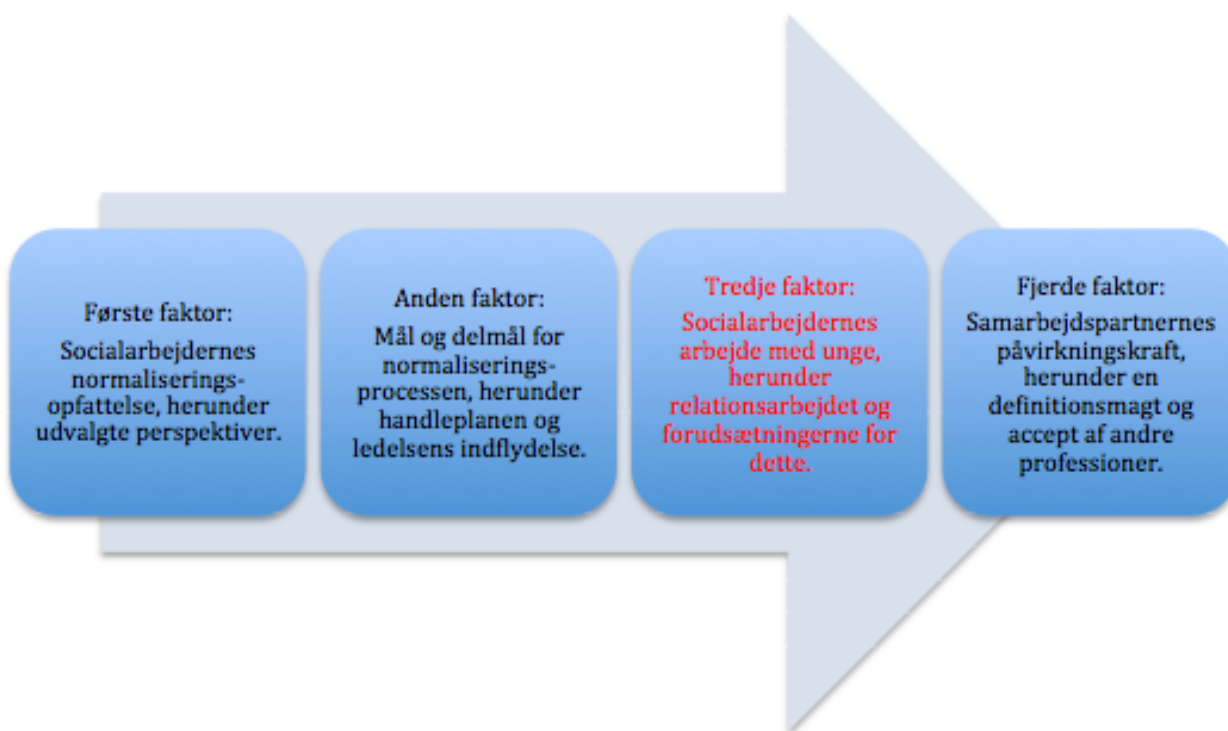
Det er endvidere belyst, at socialarbejderne ikke har beslutningskompetence, og ledelsens opfattelse af normalitet, herunder hvornår målet er nået, får dermed indflydelse på og betydning for processen mod normalisering, i socialarbejderens arbejde med de udsatte unge. Socialarbejdernes faglige overbevisning kommer til udtryk gennem indstillinger om foranstaltninger, som forelægges ledelsen. Ledelsens beslutning om, hvad der er det bedste

for de unge, bliver således væsentlig afhængigt af socialarbejdernes til- og fravalg af informationer, da ledelsen ikke kan forholde sig til oplysninger, den ikke kender til. Til tider vælger ledelsen at 'trumfe' en beslutning igennem, der ikke er enslydende med socialarbejdernes indstilling, hvilket kan begrundes i blandt andet økonomiske hensyn til kommunens budget, eller manglende forskningsmæssig viden om indsatsers effekt.

Med ovennævnte analyse kan vi udlede, at vores informanter har en opmærksomhed på mål og delmål, blandt andet gennem arbejdet med handleplanen, men at målene ikke er tydeligt præciseret. Ledelsen har desuden afgørende betydning for, hvornår og hvilke indsatser de unge skal tilbydes, hvilket påvirker socialarbejdernes arbejde med de unge på godt og ondt. Disse elementer ses således at være faktorer, der har indflydelse på og får betydning for, processen mod normalisering i socialarbejdernes arbejde med de udsatte unge.

4.3 Socialarbejdernes arbejde med de unge

FIGUR: Visualisering af tredje nedslag i processen

Som det tidligere er påvist, synes socialarbejdernes normalitetsforståelse at have stor betydning for, hvordan processen mod en normal tilværelse forløber for de unge. Vi vil derfor i følgende afsnit sætte fokus på, hvordan socialarbejderne arbejder med de unge og herigennem påvirker dem. Der tages udgangspunkt i en antagelse om, at der i arbejdet med de unge indgår både bevidste og ubevidste handlinger, som alle påvirker processen mod normalitet. Analyseafsnittet vil forsøge at besvare arbejdsspørgsmål 3: *Hvordan arbejdes der med de unge i henhold til normaliseringsperspektivet, og hvilke faktorer påvirker dette arbejde?*

Tidsperspektivet

Der ses et tydeligt mønster i informanternes udsagn, når de giver udtryk for, at de møder de unge med udgangspunkt i deres aktuelle situation og med øje for deres fremtid. Majs udsagn er et eksempel på denne tendens, da hun understreger, at de i projekt "Tæt på familien" er *"..meget mere målrettet i forhold til, hvor er det den unge er på vej hen?"*. Dorte oplyser, at det i første omgang handler om, *"..at få fyldt hverdagen ud med nogle sunde beskæftigelser (...) som taler hen imod noget normalitet"*, og fortsætter: *"..så kommer al det rigtig fine relationsarbejde bagefter, hvor man kan gå mere i dybden med hvad var egentlig grunden.."*. Ifølge Dorte arbejder socialarbejderne således i nogle forskellige tempi, hvor de i mødet med de unge, retter deres fokus mod fremtiden eller den aktuelle situation, og i første omgang ser bort fra årsagen til de unges situation og deres kontakt til forvaltningen. Den del af udredningsarbejdet lægges ind senere i processen.

Der arbejdes altså, som noget af det første, med at stoppe udviklingen af nogle aktuelle negative forhold, så de ikke eskalerer, og med at forebygge yderligere problemer. Bente fremhæver hashrygning som eksempel på et negativt forhold, der skal adresseres og håndteres, da det kan forhindre de unge i at passe deres skole: *"..så sover de for længe, eller de skal tjene nogle penge fordi de skal finansiere det (...) det står i vejen for nogle af de ting de gerne vil opnå"*. Og Henriette understreger implicit vigtigheden i at forebygge yderligere problemer, der kan opstå, hvis de unge ikke afslutter deres skolegang: *"..hvis du ikke har folkeskolens afgangseksamen, så er du altså på spanden. Det er du virkelig. Så er du uden for normalområdet"*. Når Bente og Henriette iværksætter indsatser for at afhjælpe for eksempel hashrygning eller manglende skolegang, vil de primært afspejle et fremtidssigte, idet indsatserne skal afhjælpe det, der *"står i vejen for (...) de ting de gerne vil opnå"*, da de unge

ellers er "på spanden". Og ifølge Bente skal indsatserne endvidere føre til "*fællesskaber, som de unge (...) kan være en del af, hvis vi [socialforvaltningen] ikke er her længere..*", og ud fra Sofies optik bør der derfor gennem indsatserne arbejdes "*..hen imod at gøre dem uafhængige [af forvaltningen]..*". Socialarbejdernes mål er dermed gennem indsatserne at opbygge permanente relationer, som de unge kan drage nytte af i fremtiden, når de unge ikke længere kan støtte sig op af forvaltningen.

Ved at fokusere på nutiden og fremtiden stilles der nogle krav til de unge, som ifølge Bente, er at de unge bør have "*..mere fokus på hvad det egentligt er at de gerne vil, og hvad det er de tænker og forstår, i forhold til de ting som de gerne vil*". De unge forventes således at kunne reflektere over egen situation og formulere ønsker for fremtiden. Karen oplever ikke kravet til de unge som noget problem, da "*..langt de fleste [unge] har nogle ønsker, nogle forhåbninger og drømme om fremtiden.*". Sofie giver et eksempel på dette: "*..de [vil] bare gerne have et normalt liv. Og det kommer sig til udtryk i at de gerne vil gå på efterskole eller til en fritidsaktivitet, eller måske vil de have et job*", og disse ønsker ses at være i overensstemmelse med forvaltningens overordnede fokus på mål og delmål (se analyseafsnit 4.2). Hvorvidt socialarbejderne oplever, at de unge kan reflektere over disse drømme kan diskuteres, og dette vil blive uddybet i afsnittet "Socialarbejdernes magt".

I empirien finder vi også en række eksempler på et fokus i fortiden, hvor de unges opvækstvilkår og ydre omstændigheder forstås som årsagsforklaring til de unges aktuelle situation og dermed bliver en del af udgangspunktet for hjælpen. Maj understreger, at noget der er hæmmende for processen mod normalitet er:

"..hvis de unge er rigtig dårlige socialt, fagligt, men også hvis de er opvokset i nogle hjem, hvor de ikke har den opbakning hjemmefra, som gør, at (...) de [ikke har] samme muligheder som alle andre unge.."

Når Maj lægger vægt på de forhold, som "*de [unge] er opvokset i*", kan det forstås som, at hun tilskriver forhold i fortiden årsagen til de unges aktuelle problemer, og dermed vil hun muligvis tillægge de unges nutidige forhold og belastninger mindre vægt (Guldager, 2012: 48). Karen oplever det tilsvarende hæmmende for processen, når de unges "*..mor og far måske ikke*

selv er på arbejdsmarkedet (...) [for] så kan forældrene komme ind og skyde det hele ned [aftaler om fremtiden], ved at de ikke har nogen forventninger". Når Karen forklarer forældrenes manglende forventninger til de unge med deres egen manglende tilknytning til arbejdsmarkedet, kan det forstås som en vægning af fortidige forhold. Normalisering som mål. De unges opvækstvilkår får altså betydning for den aktuelle situation. Af Karens udsagn udleder vi således, at Karen fremhæver forældre, som gennem længere tid ikke har været tilknyttet arbejdsmarkedet, og dermed ingen eller negative forventninger har til det omgivende samfund, herunder systemet, som en blokering for de unges udvikling mod en normal hverdag. Forældrenes (manglende) forventninger overføres til de unge og deres situation. Når socialarbejderne ikke har forældrenes opbakning, og de blot *"komme[r] ind og skyde[r] det hele ned"*, kan det være en stor udfordring at skabe en udvikling, der har (Guldager, 2012: 48), hvorfor en opmærksomhed på de fortidige forhold ses at være nødvendig.

Af ovenstående ses det at være afgørende, hvilket tidsperspektiv vores informanter vælger at vægte, da det får indflydelse på, hvilken strategi de lægger for normaliseringsforløbet og for hvilke krav, de stiller til de unge. Det er vores vurdering, at informanternes udsagn om hvilket perspektiv, de anskuer de unge ud fra, kan forklares med en reference til Guldager og Hessle. Ifølge Guldager (2012) kan det nemlig have afgørende betydning for både forståelsen af de unges problemstillinger, de unges ressourcer og i sidste ende indsatsen som iværksættes, hvorledes den enkelte socialarbejder forholder sig til og vægter de unges fortid, nutid og fremtid (Guldager, 2012: 48). Hessle (1995) understreger da også relevansen af en grundig afdækning af alle tidsperspektiverne, for på den måde at sikre et helhedssyn i arbejdet med de unge (Hessle, 1995: 48). Det er derfor væsentligt, at socialarbejderne har opmærksomhed på alle tre tidsperspektiver, da en primær vægning af ét perspektiv vil komme til udtryk i, hvilken strategi socialarbejderne følger. Ifølge Guldager (2012) har tidsperspektivet nemlig et teoretisk og værdimæssigt udgangspunkt, hvor socialarbejdernes forforståelse blandt andet kan bygge på videnskabelig teori, samt egne livserfaringer og erfaringsbaseret teori. I vægningen af et tidsperspektiv vælges implicit en teoretisk retning, som er knyttet til såvel problemforståelse, løsningsmuligheder og den måde socialarbejderne tilgår de unge (Guldager, 2012: 44f).

Den teoretiske retning kan således være funderet forskelligt alt efter det valgte perspektiv. I fremtidsperspektivet vil løsningsfokuseret terapi være en mulighed, hvor socialarbejderne primært er orienteret mod at klarlægge det, de unge ønsker, der skal ske i fremtiden, samt hvordan de unge opnår det. I et nutidsperspektiv kan for eksempel et skandinavisk velfærdsperspektiv betyde, at socialarbejderne inddrager overvejelser omkring de unges socioøkonomiske baggrund og vurderer, om de unge er i en mangeltilstand. Rettes blikket derimod mod de unges fortid, kan der for eksempel opereres ud fra et mere psykodynamisk perspektiv som forståelsesramme, hvor de unges fortrængninger af fortidige hændelser bringes frem i bevidstheden, hvormed ressourcer frigives. De unge vil altså blive mødt med tiltag, der har forskelligt fokus, alt efter hvilket perspektiv socialarbejderne vægter.

Med ovenstående afsnit er det afdækket, at arbejdet med unge med særlige behov er en proces, der har fokus på flere tidsperspektiver, samtidigt eller i forlængelse af hinanden. Karen har fat i noget centralt, når hun siger: *"Rom blev ikke bygget på en dag. Men det er ikke det samme som, at man ikke skal prøve (...) det er virkelig de små skridt, de små aftaler i forhold til at nærme os noget normalt"*, da arbejdet med udsatte unge kan være omfattende og komplekst.

En interaktionistisk tilgang

Vores informanter har gennem interviewene givet udtryk for, at måden, hvorpå de tilgår de unge, har stor betydning for både samarbejdet om og processen mod normalisering. I programbeskrivelsen for projekt "Tæt på familien" fremgår det, at socialarbejderne bør møde de unge og deres familier med *"en anerkendende og løsningsfokuseret tilgang og med et tydeligt ressourceperspektiv"* (Københavns kommune, 2015a: 15). Vi vil i det følgende se nærmere på nogle af de udsagn, socialarbejderne har formuleret omkring mødet med de unge. Dorte siger:

"Jeg har en rigtig stor respekt for de familier der kommer ind ad døren. Og jeg er ikke ekspert på deres liv. Jeg har en uddannelse, jeg har en funktion heroppe, og den er jeg meget bevidst om. Men eksperterne det er jo dem".

I citatet tydeliggør Dorte sin bevidsthed om og refleksion over egen position i forhold til de familier, herunder de unge, og fremstår anerkendende og åben for en dialog om, hvilke problemer de unge ser, idet de er eksperter i deres eget liv. Dortes udsagn er ét blandt mange, og generelt for vores informanter er, at de er ydmyge i mødet med de unge, og fra første møde forsøger at opbygge en tillid. Man kan tale om et relationelt fællesskab, hvor socialarbejderne er tovholdere, og hvor de unges aktive deltagelse prioriteres.

Socialarbejderne opfylder kravet om en løsningsfokuseret tilgang ved at lade de unge være med til at give sagsbehandlingen retning. Selve processen og de aktiviteter, der udvikler de unge og ændrer den nuværende situation, skal give mening for de unge for at have en effekt. Stine siger:

“Vi skal arbejde meget med processen, fordi det er der, de [unge] lærer (...) Vi kan sagtens sende dem i skole hver dag, men de skal ligesom også selv være med på den og se mening med det.”

Sofie supplerer:

“..jeg kan sgu godt have en masse gode ideer til, hvordan de unge kan leve et ganske normalt liv, men det er bare ikke sikkert, at de er af samme holdning, og så har jeg sgu hurtigt erfaret, at det kommer der ikke noget særlig godt ud af.”

Af citaterne kan udledes, at både Stine og Sofie ikke bare ønsker at gennemtvinge deres ideer om vejen til en normal tilværelse, men at inddragelse af de unge og dialog om situationen og målet er nødvendigt. Når de unges meninger og holdninger tillægges stor vægt, er det for at sikre, at de unge rykker tættere på målet om normalitet.

Socialarbejdernes måde at tilgå de unge læner sig op ad en interaktionistiske tilgang, idet mennesket/subjektet, her den unge, sættes i fokus (Hutchinson & Oltedal, 2006: 89). Som citatet ovenfor antyder, er det afgørende for normaliseringsarbejdet, at der skabes en fælles situationsdefinition, som i interaktionistiske termer benævnes en ‘working agreement’, der skal danne udgangspunkt for det videre samarbejde. Succeskriteriet for et relationelt

arbejdsfællesskab forudsætter, at der ikke er for stor forskel på de unges og socialarbejdernes opfattelse af situationen og altså problemstillingen. Der vil typisk være tale om en forhandling, hvor parterne må forsøge at forstå hinandens udgangspunkt og i fællesskab finde fælles fodfæste (Ibid.: 92f).

Karen tilslutter sig også den åbne og mere forhandlende tilgang ved at sige: *„jeg [kan] jo ikke sidde og beslutte. Jeg er jo nødt til at møde den unge, der hvor den unge er og så ligesom sige 'jamen, hvad kunne du tænke dig?'“*. Idet Karen ikke vil *“sidde og beslutte”*, men derimod *“møde den unge, der hvor den unge er”*, viser hun, ligesom de øvrige informanter, at hun følger en interaktionistisk tilgang, hvor de unges subjektive opfattelse af situationen sættes i fokus og respekteres (Hutchinson & Oltedal, 2006: 91). Bente tilslutter sig ligeledes fremgangsmåden og fortæller, at hun overfor de unge ikke kunne finde på at sige: *“nu skal vi også have gjort dig normal”*. Hun giver dermed plads til, at de unges stemme accentueres i processen.

Inddragelse af de unge er eksplicit beskrevet i håndbogen til Barnets Reform, hvor det understreges, at indholdet i handleplanen skal udarbejdes i fællesskab med de unge og deres familie. Dette skal gøres ved at forstå de unge som aktører i eget liv, og *“gennem dialog at inddrage (...) den unges egen forståelse, erkendelse og ønsker om mål for sin egen udvikling”* (Servicestyrelsen, 2011: 133). Maj oplyser, at de i forvaltningen: *“..er meget lydhøre overfor hvad det er de unge gerne vil..”*, og Sofie støtter op om dette og mener ligeledes: *“..at det er den unges vurdering af hvad der er normalt der giver mest mening at lytte til”*, hvilket viser, at hendes fokus også er rettet mod de unges holdninger og opfattelser af situationen. Stine fortæller, at socialarbejderne i udarbejdelsen af handleplanen bestræber sig på, at få så *“..mange af de unges ord ind i de mål, så de kan genkende det..”*, for derved at gøre de unge til en aktiv del af processen og til aktører i eget liv.

Ved at inddrage de unge i det omfang, som vores informanter giver udtryk for, at de gør, søger socialarbejderne at lægge en væsentlig del af ansvaret for udvikling hos de unge selv. De unge (og deres familie) anses dermed også at være primær kilde for ressourcer og altså en central del af løsningen (Københavns Kommune, 2015a: 4). Karen svarer følgende på spørgsmålet om, hvad der er fremmende for de unges proces mod normalitet: *“Inddragelse. Inddragelse af*

netværket. Inddragelse af de aktører, der indgår i et almindeligt ungt menneskes liv..”, og bekræfter således dele af det mindset som projekt ”Tæt på familien” er bygget op om (Ibid.). Den nye måde at arbejde med familierne har gjort, at socialarbejdernes rolle har ændret sig. Henriette fortæller, at man gennem de sidste år er blevet meget bevidst om, hvad det rent mentalt betyder for familierne at få en sag i forvaltningen. Projekt ”Tæt på familien” forsøger at gøre op med tidligere metoder, som har vist sig at fratage *”..dem [familierne] et ejerskab og (...) et initiativ..”*. Henriette fortæller videre, at socialarbejdernes funktion i dag er *”..mere monitorerende, (...) mere tilbageleverende af ansvaret”*.

Ved at anvende denne indgangsvinkel, stilles følgelig også nogle andre krav til de unge, og ifølge Maj betyder det, at de unge må gøre sig nogle personlige overvejelser: *”Hvor er det du gerne vil hen? (...) Hvordan er det så du kommer derhen? (...) Hvordan er det vi kan hjælpe?”*. Hvorvidt socialarbejderne oplever, at de unge kan reflektere over disse spørgsmål kan diskuteres, hvilket vil blive uddybet i afsnittet ”Socialarbejdernes magt”.

Som ovenfor belyst, udføres der, gennem en interaktionistisk tilgang, et stykke normaliseringsarbejde. Et normaliseringsarbejde, som ifølge Mallander et al. (1999) kan udfolde sig i to forskellige sammenhænge. Dels i en proces som har til formål at ændre for eksempel stødende eller ulovlig adfærd til en levevis, der følger samfundets normer. Og dels i en proces som giver de nødvendige redskaber til at kunne føre et så normalt liv som muligt, idet de unge ikke anses for at besidde de egenskaber, *”som formodes at være forudsætningen for ”det almindelige””* (Mallander et al., 1999: 197). Man kan altså tale om 1) en regulerende og 2) en mere vejledende proces. På baggrund af informanternes oplysninger, er det vores vurdering, at Københavns kommunes Ungegruppe i høj grad gør brug af den vejledende tilgang til normalisering, da de unge inddrages i processen, og de nødvendige ressourcer til en normal tilværelse afdækkes i og omkring familien. Inddragelse betragtes i projekt ”Tæt på familien” netop som et kerneelement i arbejdet (Københavns kommune, 2015a: 15).

Kommunen lever desuden op til ønsket om, at de personer, som kommer i berøring med systemet, bør mødes som ansvarlige borgere og som eksperter i eget liv, og at borgeren kan søge hjælp hos den professionelle, som forventes at have et kendskab til og en særlig ekspertise på området (Järvinen & Mik-Meyer, 2012: 13). Men ifølge professorerne ved

Socialforskningsinstituttet Margaretha Järvinen & NKaren Mik-Meyer (2012) kommer socialarbejdernes professionalisme dog i mange tilfælde til at handle om, *”at få borgeren til at anskue sit liv (og sine problemer) i overensstemmelse med den professionelles opfattelse”* (Ibid.), hvilket tillægger socialarbejderne en hel del magt.

Socialarbejdernes magt

Arbejdet med de unge udføres, som nævnt ovenfor, med en vis form for magt. En magt som ifølge Järvinen & Mortensen (2005) har mange forskellige former. Magten kan komme til udtryk gennem både forhandling, støtte, kontrol, disciplinering og overtalelse (Järvinen & Mortensen, 2005: 9), alle elementer, som vi har fundet eksempler på i empirien.

Maj fortæller om flere tilfælde, hvor de unge, som hun møder i forvaltningen, ikke har tilstrækkelig selvindsigt og dermed for store ambitioner i forhold til deres aktuelle situation, hvilket betyder, at hun må korrigere dem. For eksempel er drømme om at blive advokat eller dyrlæge som oftest uforenelig med de faglige udfordringer, de unge har. Her forsøger socialarbejderne derfor gennem dialog at skabe nogle andre og mere realistiske rammer for de unges ønsker til fremtidige karrieremuligheder. Maj eksemplificerer: *”..nogle gange så kan man godt sige: ”Jamen du bliver ikke advokat. Det er måske negletekniker. (...) Der er andre mennesker der lever af det, så hvorfor er det ikke godt nok til dig?”*. Karen griber det lidt anderledes an, men taler sig ind i samme optik som Maj:

”Jeg ville jo aldrig sige, det ikke kunne være realistisk, men jeg ville sige: ”Det tror jeg ikke. Det er ikke der, vi er lige nu, så derfor skal vi se på, hvad kunne være i nærheden af”. (...) man [kan] måske ikke lige bliver dyrelæge, men så dyrlægeassistent, elev, et eller andet.”

Når Maj siger, at *”Det tror jeg ikke. Det er ikke der, vi er lige nu”*, gør hun sig til dommer over, hvad der skønnes muligt og realistisk, og søger at hjælpe, korrigere og guide de unge i retning af noget realistisk og i sidste ende en normal tilværelse. Arbejdet indebærer ifølge Maj en afvejning mellem at yde støtte og at lade de unge tage fuldt ansvar for eget liv. Hun udtrykker det således:

"..nogle gange er det bare nemmere at gøre noget for dem, fordi det har den unge brug for. (...) men hvornår er det så, man sætter bremsen i og siger: "Nu er det altså dig selv, der skal gøre det her, for hvis du ikke gør det her, så lukker kassen..""

I det citerede ses Maj (og de øvrige socialarbejdere) at varetage en dobbeltfunktion, der veksler mellem rollen som hjælper, hvor det nogle gange *"bare [er] nemmere at gøre noget for dem"*, og rollen som håndhæver/kontrollør *"for hvis du [den unge] ikke gør det her, så lukker kassen"*. Ifølge den franske filosof Michel Foucault (1991/1980) besidder socialarbejderne en viden (om lovgivning, indsats og andre hjælpeforanstaltninger), og dermed en magt over de unge, og disse elementer hænger uløseligt sammen (Foucault, 1991/1980: 66).

Maj udtaler desuden, at de unge *"..også skal yde noget for at få (...) [økonomisk] hjælp. (...) Den kommer ikke bare ind på en konto. Man bliver også nødt til at tage et ansvar for sit eget liv"*. Maj kan altså siges at være påvirket af en institutionel (Københavns kommune) og samfundsmæssig ramme, som, gennem normative forestillinger og idealer om det gode ungdomsliv, danner udgangspunkt for hendes arbejde. I dette tilfælde, en holdning til, at de unge skal yde en indsats og tage ansvar, for at gøre sig fortjent til hjælp fra forvaltningen. Populært sagt, skal de unge 'yde for at nyde'. Maj kan ud fra et foucaultsk-perspektiv, ses som repræsentant for systemet, hvor hendes handlinger i et eller andet omfang afspejler et 'sandhedsregime', altså sandheder og definitioner skabt i og af systemet, og hendes opgave er at normalisere eller disciplinere borgerne (Højlund & Juul, 2005: 67f). Trods en anerkendende tilgang til de unge i normaliseringsarbejdet (se forrige afsnit om en interaktionistisk tilgang), tyder vores informanternes svar på, at socialarbejderne er underlagt nogle gældende sandheder for det gode liv, som de ikke helt synes at kunne fravige.

For flere af vores informanter forekommer denne form for magt naturlig og omtales kun implicit i interviewsituationen. Når informanterne ikke nævner magt eksplicit, kan det skyldes, at vi ikke spørger direkte til magtbegrebet, eller at magten er ubevidst for dem. Henriette er eneste informanter der spørges direkte til magtbegrebet, idet vi spørger, om Henriette er opmærksom på et eventuelt asymmetrisk magtforhold mellem socialarbejder og de centrale parter i den unges sag, herunder den unge selv. Henriette understreger med sit svar vigtigheden af, at de enkelte socialarbejdere kender deres magtposition i forhold til de

unge: "Du er da 100% bevidst om, at det er dig, der træffer afgørelse, om børnene skal anbringes", og hun mener, at "de værste sagsbehandlere (...) er dem, som forsøger at give en illusion af, at de ikke har nogen beslutningskompetence eller nogen magt til at træffe de her beslutninger."

Når Henriette siger, at "de værste sagsbehandlere (...) er dem, som forsøger at give en illusion af, at de ikke har nogen beslutningskompetence eller nogen magt", viser hun en klar holdning til, at socialarbejderne må stå ved deres magt, og i stedet for at give en illusion skabe en mere åben og ærlig proces for alle parter. Henriette bakkes teoretisk op af Høilund & Juul (2005), som anser mødet mellem borgere og socialarbejdere for farligt og uhensigtsmæssigt, hvis socialarbejderne ikke er bevidste om magtens tilstedeværelse, da dette kan resultere i beslutninger uden etiske refleksioner (Høilund & Juul, 2005: 153). Konsekvensen af, at socialarbejderne ikke er sig deres magt bevidst, kan give sig til udtryk i *symbolsk vold*, et begreb introduceret af Bourdieu (1979/1984), hvor socialarbejderne udøver en usynlig, ikke erkendt vold, "gennem navngivning og klassifikation af den sociale virkelighed" (Bourdieu, 1979/1984: 91).

Når systemet, som socialarbejderne repræsenterer, ikke har givet en entydig definition af begrebet normalitet, kan denne magtbesiddelse synes at blive problematisk. Som nævnt i kapitel 1 om problemfeltet, rummer hverken programbeskrivelsen for projekt "Tæt på familien" (København kommune, 2015a) eller andre beskrivelser relateret til projektet en definition af normalitet, hvorfor den enkelte socialarbejder med større sandsynlighed selv vil skulle sætte navn på og definere, hvad der skal til for at hjælpe de unge mod et normalt ungdomsliv. Bente giver udtryk for, at der er tale om et komplekst begreb, som kan være svært at præcisere:

"Det [normalitet] er jo et stort begreb, fordi hvem er det for det første, der definerer normalitet, og er det dem, der er indenfor eller udenfor (...). Jeg tror ikke, at jeg har sådan nogen konkret definition på normalitet. Hvilket er rigtig ærgerligt, fordi det er det, som alle vores unge efterspørger. De vil bare rigtig gerne være normale".

Af Bentes udsagn kan udledes en usikkerhed om, hvem der egentlig har definitionsmagten: *"..er det dem der er indenfor eller udenfor.."*. Ifølge Henriette (som citeret ovenfor), burde Bente slet ikke være i tvivl, men stå ved sin magt som socialarbejder, da hun står 'indenfor', hvilket vi tolker som indenfor samfundets normer og værdier, modsat de unge som står 'udenfor', da de som tidligere nævnt er vurderet som udenfor samfundets normer. Socialarbejderne bør derfor som en del af et helhedssyn i arbejdet med de unge være bevidst om, hvilken samfundsmæssig position de som socialarbejdere har og hvilken magt, der er knyttet til denne position, idet den får betydning i mødet med de unge, når socialarbejderne i daglig praksis måske er tvunget til at varetage systemets (strukturens) interesser fremfor de unges (aktørernes) interesser (Guldager, 2012: 45f). Mødet mellem socialarbejderne og de unge kan således få karakter af interessesammenstød mellem henholdsvis de unges og socialarbejdernes opfattelse af, hvad der er et normalt og godt ungdomsliv. Socialarbejdernes og de unges uoverensstemmelser kan ikke alene få de unge til at føle sig 'ikke-set', men kan også sætte de unge i en position, hvor de skal kæmpe mod en anden og mere magtfuld opfattelse af, hvad det ønskede mål for hjælpen er (Ibid.: 51).

Magtudøvelse

Der kan igennem vores interviews spores nogle gennemgående opfattelser af normaliseringsarbejdet og den arbejdsgang, socialarbejderne planlægger og efterfølgende søger gennemført. Som beskrevet i analyseafsnit 4.2 arbejdes der hen imod en hverdag for de unge, som indebærer almindelig skolegang, fritidsaktiviteter og fritidsarbejde, og der sættes umiddelbart lighedstegn mellem tilstedeværelsen af disse elementer og normalitet. Også her bliver den asymmetriske relation både i ressourcer og i magt mellem sagsbehandlere og de unge synlig.

Sofie fortæller at: *"det er så det vi propper lidt ned over de unge, fordi det synes vi, at de skal [være en del af], groft sagt"*. Det citerede er et tydeligt eksempel på, hvorledes socialarbejderne, med den magt de besidder, bruger deres position til at præge eller nærmest påtvinge de unge et, i forvaltningens og samfundets optik, normalt liv. Sofie bruger vendingen *"fordi det synes vi"*, hvilket indikerer, at hun ret bevidst, identificerer sig med forvaltningen (vi). Hun synes dermed påvirket af og socialiseret ind i nogle rutiner, normer og fagbestemte mønstre omkring normalitetsforståelsen, som resulterer i, at hun efterlever dette i praksis,

hvilket ifølge professorerne i socialt arbejde Peter Høilund og Søren Juul (2005) benævner *den institutionelle dømmekraft* (Høilund & Juul, 2005: 69).

Etableringen af socialarbejdernes vi-følelse, og deraf følgende systemtænkning, synes i høj grad at være et resultat af den måde, socialarbejderne omgås hinanden på i det daglige arbejde. Ifølge Maj ligger normalitet *"..implicit i den måde vi [socialarbejderne] taler sammen på.."*, og Dorte understøtter:

"..når vi drøfter sager, så tænker jeg at vi har et fælles afsæt, der hedder, at vi arbejder hen imod normalitet (...) Men normalitetsoverskriften den er egentlig ikke italesat, men alle vores indsatser, alle vores tanker og vores samarbejde i virkeligheden, det er jo der det skal bære hen."

og fortsætter:

"..jeg siger ikke noget om normalitetsbegrebet, når jeg sidder med dem [de unge], men vi gør det jo. Vi taler faktisk ind i [normalitetsbegrebet], med alle de erfaringer vi har og vores uddannelsesmæssige baggrund, hvorfor vi ved, at det her er den rigtige retning."

Det vil sige, at selv om socialarbejderne ikke eksplicit taler om normalitet med hinanden eller de unge, så har de en forudindtaget retning for det sociale arbejde, som bunder i både normer, rutiner og erfaring, samt uddannelsesmæssig baggrund. I det citerede *"vi ved at det her er den rigtige retning"* ligger magtudøvelsen, og Dorte synes ikke at være i tvivl om, at hun ved bedst. Maj lægger desuden den uddannelsesmæssige baggrund og faget generelt til grund for det socialfaglige arbejde, hun udfører: *"..jeg tror det er ganske normalt i socialrådgiverfaget at tænke: 'vi skal have en struktureret og forudsigelig hverdag, for det er det, der gavner de unge i forhold til deres udvikling'.."*

På baggrund af både Majs og Dortes udtalelser om, at arbejdet med de unge foregår ud fra en ikke italesat faglig enighed, kan deres praksis anskues ud fra Bourdieus begreb *doxa*. Doxa refererer til alt det, der er uudtalt og selvfølgeligt på et område. Det fungerer som læresætninger eller en række antagelser, som er selvindlysende (Wilken, 2011: 55). Ifølge

Järvinen & Mortensen (2005) kan man tale om en særlig professionsdoxa, hvilket er relevant at koble til socialarbejdernes (ovenstående) udsagn.

”En professions doxa er en samling af holdninger, værdier og normer, hvor der ikke hersker bevidsthed om, at disse er udviklet over tid og derfor kunne være anderledes, men hvor de tværtimod opfattes som selvindlysende og naturlige (...) En vigtig bestanddel heri er, at udøvelsen af en profession kræver uddannelse på en statsautoriseret uddannelsesinstitution. I kraft af at have staten i ryggen får professionen dermed en særlig mulighed for at sætte sine opfattelser igennem som doxa inden for et givet felt” (Järvinen & Mortensen, 2005: 16).

På baggrund af dette teoretiske perspektiv, bekræftes vi i, at der hos socialarbejderne er et særligt doxa, der gør sig gældende. Med en uddannelsesmæssig baggrund, autoriseret af staten, sættes socialarbejderne i forvaltningen i stand til at udøve magt over de unge, som har en sag i forvaltningen. Ifølge den franske sociolog Pierre Bourdieu (1982/1991) kaldes denne form for magtudøvelse *symbolsk magt*. Med symbolsk magt påtvinger socialarbejderne således de unge et syn på og en forståelse af verden, som socialarbejderne ser den, altså én bestemt virkelighedsforståelse, og udelukker dermed andre opfattelser af virkeligheden (Bourdieu 1982/1991: 90f). Denne udøvelse af magt er ifølge Bourdieu (1980) uerkendt for både de udøvende parter, som kan have fordel af magten, nemlig socialarbejderne, og de modtagende parter, som den rettes imod, mere præcist de udsatte unge (Bourdieu, 1980: 91). Ifølge lektor Jesper Holst (2012) kan det være udtryk for en praksis, hvor den normaliserende magt, frit og uden indvendinger, kan udøves, idet normalitetsbedømmelse og intervention mere og mere opfattes som naturlige og grundlæggende vilkår for det sociale arbejde. Hverken magtudøvere eller de unge, som magten er rettet imod, synes dermed at opleve en egentlig magtmanøvre, men blot en intervention der opleves som hjælp (Holst, 2012: 379f).

Handleplanen, hvori målene formuleres (som beskrevet i analyseafsnit 4.2) kan opfattes som en form for kontrakt, idet de unge skal acceptere og underskrive noterede aftaler, delmål og mål. Handleplanen kan være med til at understrege og reproducere det ulige magtforhold, som kendetegner mødet mellem de unge og forvaltningen/systemet, da handleplanen helt nøgtern kan ses som et værktøj til at skabe bedre overensstemmelse mellem den logik, der

hersker på det sociale område, og den tilstand, de unge er i. Handleplanens skabelon og formål er ikke udformet af de unge selv, men er et juridisk element og et produkt af det sociale system, hvori særlige normer, værdier og krav til de unge som sagt er indlejret. Da handleplanen er styrende for arbejdet med de udsatte unge og den kontinuerligt inddrages i sagsbehandlingen, tvinges de unge til at revurdere situationen og gradvist indoptage den logik, som er gældende for det sociale område, her i Københavns kommunes Ungeafsnit. Bourdieus begreb om symbolsk magt, kan i denne sammenhæng forstås som, at samarbejdet med de unge (omkring handleplanen) er en underkastelsesproces, hvor de unge aktivt deltager i egen underordning (Mik-Meyer & Villadsen, 2007: 87).

På spørgsmålet om hvorvidt socialarbejderne italesætter deres normalitetsopfattelse, som de i det sociale arbejde agter at stile efter, svarer Sofie: *"Jeg synes faktisk tit at den [ønsket om normalitet] kommer på banen af den unge selv (...). Og så er det jo tit og ofte, at de bare gerne vil have et normalt liv."* Når Sofie siger, at *"de bare gerne vil have et normalt liv"* kan det forstås som, at de unge har en erkendelse af, at deres aktuelle situation ikke ligger i tråd med det normale. Og når de unge selv bringer ønsket om normalitet på banen, kan det tolkes som, at de unge forestiller sig, at socialarbejderne kan ændre deres liv til en ønskværdig tilværelse. De unges forestillinger om dette, kan ifølge Foucault (1978/1993) være et resultat af den produktive magtudøvelse, der er den mest usynlige og derfor den sværeste at forsvare sig imod, idet socialarbejderne som magtudøvere for eksempel søger at fremme livskvalitet, sundhed eller sikkerhed, for på den måde skabe produktive og nyttige samfundsmedlemmer (Foucault, 1978/1993: 14).

Socialarbejderne kan også siges at udøve *pastoralmagt* (Ibid.) eller *eufemiseret magt*, hvilket vil sige *"en magt, som kalder sig noget andet, for eksempel omsorg, støtte, eller som fremstår som udtryk for den rigtige viden"* (Järvinen & Mortensen, 2005: 17). Ved brug af den pastorale magtform tales der i høj grad til de unges indre, og der arbejdes på at påvirke de unges selvforhold (Mik-Meyer & Villadsen, 2007: 18). Ifølge Foucault kan socialarbejdernes magt ses som produktiv og skabende, da den påvirker og søger at fremme specifikke egenskaber hos de unge. De unge bliver ved aktiv deltagelse i indsatsen, iværksat af forvaltningen, til medskabere af at gøre sig selv til et bestemt subjekt i overensstemmelse med samfundets idealer (Ibid.:17).

Delkonklusion

I nærværende analyseafsnit "Socialarbejdernes arbejde med de unge" er det afdækket, hvordan socialarbejderne arbejder med de unge udsatte. Mål har været, at besvare arbejdsspørgsmål 3: *Hvordan arbejdes der med de unge i henhold til normaliseringsperspektivet og hvilke faktorer påvirker dette arbejde?*

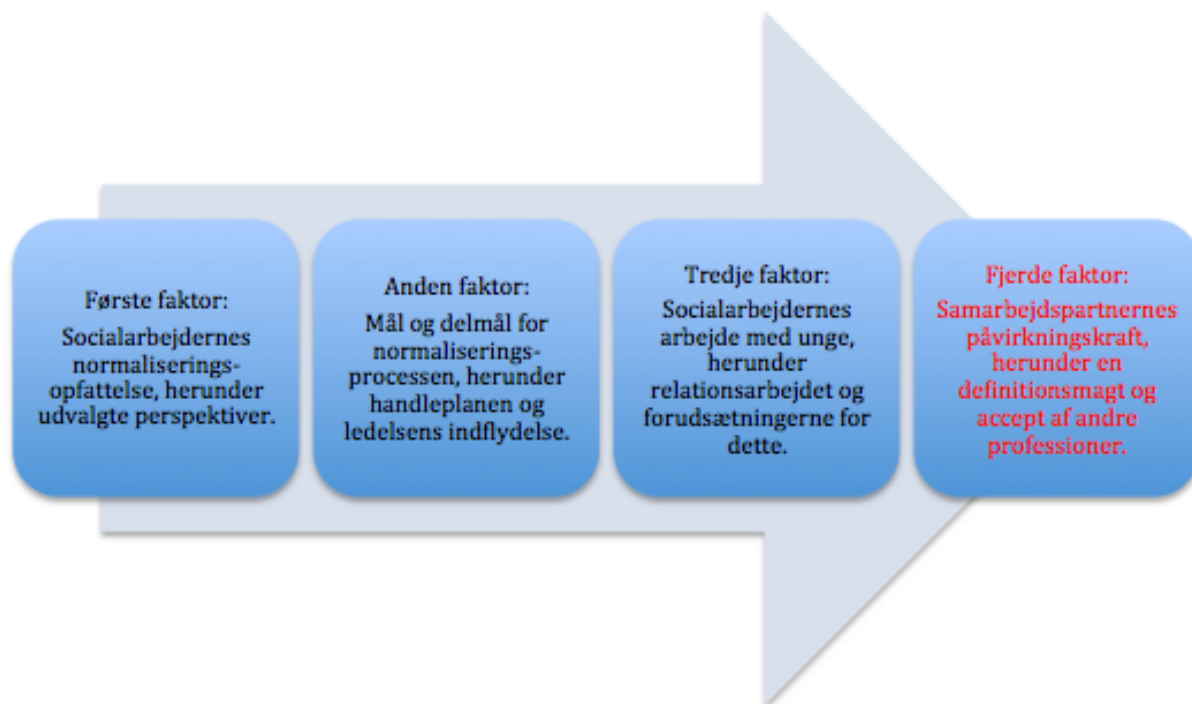
Empirien viser tegn på, at socialarbejderne i projekt "Tæt på familien" er opmærksomme på alle tre tidsperspektiver, men især lægger vægt på de unges fremtid. For de unge betyder det, at der i høj grad arbejdes med at opbygge positive og vedvarende relationer, uafhængigt af forvaltningen. Det er endvidere belyst, at socialarbejderne, i mødet med de unge, tager udgangspunkt i en interaktionistisk tilgang, hvor de har fokus på inddragelse af de unge. I projekt "Tæt på familien" ses en praksis, hvor de unge sættes i centrum, og hvor de unges opfattelse af problemet og situationen vægtes højt. Ved at inddrage de unge, afdækkes mål og drømme for fremtiden, og der søges et fælles ståsted for at kunne påbegynde de unges arbejde mod en mere normal tilværelse.

Socialarbejdernes rolle, som systemrepræsentanter, indeholder både en hjælpe- og en kontrolfunktion, der påvirker normaliseringsarbejdet. På den ene side er den magt, som socialarbejderne udøver usynlig og produktiv, og medvirker til at gøre de unge til produktive og nyttige samfundsmedlemmer, og dermed mere normale, set i lyset af samfundets normer. På den anden side kan de unge have svært ved at forsvare sig mod denne usynlige magt, hvorfor den bør synliggøres gennem italesættelse, så det ikke kun er forvaltningens og socialarbejdernes normalitetsopfattelse, der bliver styrende for de unges proces mod normalitet.

Ved bearbejdning af empirien viser det sig, at socialarbejderne, trods en interaktionistisk tilgang, er underlagt feltets doxa, hvilket betyder at socialarbejdernes vurderinger og beslutninger er præget af forvaltningens normer og værdier. Der er derfor en risiko for, at de unges stemmer og aktive deltagelse mister sin egentlige betydning i forhold til socialarbejdernes vurdering og kun bliver en del af en tilgang og en metode med normalitet som mål.

4.4 Samarbejdspartners påvirkningskraft

FIGUR: Visualisering af fjerde nedslag i processen

Eksterne og interne samarbejdspartnere indgår som en stor del af normaliseringsarbejdet og er i høj grad med til at muliggøre og realisere en ønsket udvikling i de unges liv. Ved at inddrage samarbejdspartnere, og dermed muligheden for andre normalitetsopfattelser, kan der være risiko for, at der udspilles en kamp om definitionsmagten mellem de respektive professionelle aktører. Dette kan påvirke processen og socialarbejdernes arbejde med de unge. Analyseafsnittet vil forsøge at besvare arbejdsspørgsmål 4: *Hvilken påvirkning har samarbejdspartnere på socialarbejdernes arbejde mod normalisering?*

For en god ordens skyld, skal det nævnes, at vi er bevidste om, at andre aktører end de eksterne og interne samarbejdspartnere så som forældre, øvrigt netværk og politikere også har indflydelse på processen. Disse aktører er ikke i fokus i nærværende speciale, hvorfor de ikke vil blive nævnt yderligere.

Domænekamp

Som det fremgår af kapitel 1 om normalitetsbegrebets facetter, er der sket en udvikling i måden hvorpå uacceptabelt adfærd reguleres (Madsen, 2005: 136ff). I dag er mange indsatser, hvis formål er at normalisere, forsøgt decentraliseret, afprofessionaliseret og privatiseret og 'uddelegeret' til andre aktører og sociale fællesskaber. Ved inddragelse af eksterne aktører fra andre (fag)områder, vil der være større risiko for variationer i normalitetsopfattelsen, og der kan i arbejdet omkring de unge derfor blive tale om domænekampe. Kampe som udkæmpes mellem forskelligartede fagligheder, forståelsesrammer og positioner (Holst, 2012: 368, 373), også selvom opgaverne inden for de respektive områder, i dette tilfælde hjælp til udsatte unge, er ens (Zeeberg, 2012: 243).

Socialarbejderne i projekt "Tæt på familien" tager primært udgangspunkt i den sociologiske normalitetsforståelse (se analyseafsnit 4.1). Socialarbejderne er sammen med især eksterne samarbejdspartnere nødt til at drøfte netop denne forståelse, idet uenighed i hensyn til forståelsen af normalitet kan skabe problemer, og socialarbejderne forsøger derfor gennem dialog at påvirke deres samarbejdspartnere i retning af et fælles syn på normalitet, og herunder et fælles afsæt i mindsettet bag indsatstrappen. Maj oplyser, at hun som følge af projekt "Tæt på familien" og et lavere sagstal *"har tid (...), så jeg rent faktisk kan præge mine samarbejdspartnere til at gå den vej, som, jeg synes, giver rigtig god mening for den unge"*. Af citatet ses, at Maj går aktivt ind i kampen om at få samarbejdspartnerne til at dele hendes professionelle holdning til de unges problem og dermed sagsforløbets udvikling. Det kan dreje sig om at fastlægge den periode, hvori de unge har kontakt til eller opholder sig hos samarbejdspartnerne eller vedrøre omfanget af støtte, som de unge skal tilbydes. Ifølge Henriette kan også den forskellige normalitetsopfattelse give udfordringer i vurderingsarbejdet omkring de unge. Hun udtrykker det således:

"Det er jo en evig diskussion [med samarbejdspartnerne] om, altså hvornår skal vi slippe dem [de unge]? Hvor længe skal de [unge] have den støtte, og hvornår bliver det bare noget, hvor vi passiviserer dem og hjælper dem, uden det er hensigtsmæssigt? Fordi på et tidspunkt skal navlestrengen jo skæres over".

Som Henriette understreger i sin udtalelse, eksisterer der en *“evig diskussion”* om, hvornår de unge er klar til at leve et liv uden hjælp fra forvaltningen og dennes samarbejdspartnere, sagt med andre ord, hvornår de unge udviser samfundsmæssig socialt accepteret adfærd. Hun ser en risiko for, at de unge passiviseres i systemet på baggrund af en anden og måske mere restriktiv normalitetsopfattelse, som synes at eksistere hos nogle eksterne samarbejdspartnere.

Pernille deler Henriettes holdning til samarbejdspartnerne og ser en tendens til, at de *“..i stedet for at kigge på ressourcer, kigger de på alt det, de unge ikke rigtig kan. Og de vil gerne beholde dem i deres rammer, i stedet for at hjælpe dem”*. Pernille eksemplificerer:

“Som eksempel den pige, der ville gå til hip hop, hvor dagbehandlingspædagogen synes, hun skulle have en støttepædagog med ud, hvor jeg tænker, at man kunne prøve at give det en chance og se, om hun kunne klare det selv?”

Af Pernilles udtalelse kan udledes, at hun, ligesom Henriette, ser en forskel mellem forvaltningens og samarbejdspartnerne normalitetsforståelse, da samarbejdspartnerne ønsker at tilføre mere hjælp, støtte og opsyn end det, de unge, i Pernilles optik, behøver. Hun understreger denne forskel ved at sige, at det er: *“..vigtigt at man selv danner sig en forståelse af situationen. Fordi ofte er det meget farvet, det de [samarbejdspartnerne] siger, i forhold til den position de har”*. Sofie er enig i Pernilles udsagn, da hun har erfaringer med:

“..at de [samarbejdspartnerne] er ret gode til at fastholde dem [de unge], så jeg kommer også hurtigt til at tænke: “nej nej, de skal da hurtigst mulig væk, de skal da hurtigst muligt ud i det normale””

Problematikken som både Henriette, Pernille og Sofie skildrer, kan belyses ved hjælp af Bourdieus begreb *felt*. Ifølge Bourdieu (1997) rummer velfærdsstaten en række forskellige felter, også kaldt ‘mikrokosmos’, hvori der gælder helt specifikke regler for kampen om de dominerende (magt)positioner (Bourdieu, 1997: 16; Olesen, 2010: 127). Et felt er karakteriseret ved, at en gruppe aktører befinder sig i en position og inden for et givent område, som de anser for værdifuldt og værd at kæmpe for (Bourdieu, 1984/1993: 52;

Järvinen & Mortensen, 2005: 16). Feltbegrebet kan bruges som et historiserende begreb, med fokus på hvordan forskellige sociale felter er fremkommet, eller som et analytisk begreb til at opdele samfundet i forskellige felter (Bourdieu & Wacquant, 1992: 51). I nærværende speciale bruges begrebet i en analytisk forstand, da vores informanter i høj grad adskiller henholdsvis deres egen (socialarbejdernes) profession og samarbejdspartners profession som separate felter. Vi ønsker ikke at lave en egentlig feltanalyse, men gør brug af begrebet, da det kan give et mere nuanceret indblik i hvordan socialarbejderne interagerer med samarbejdspartnere.

Ifølge Karen kan den specialviden, som de enkelte samarbejdspartnere har, være forklaringen på, at de har en anderledes og mere snæver normalitetsforståelse. Hun udtrykker det således: *“Nogen gange når jeg er på institutionsbesøg, så oplever jeg, at vores institutioner godt kan være lidt et andet sted, sådan lidt lukket omkring sig selv..”*, og fortsætter:

“..institutioner skal trænes i normalitetsbegrebet. Inspireres til at fastholde det. For jeg kan sagtens forstå det. (...) er man i en permanent tilstand af undtagelse, så kan det jo være rigtig svært at holde fast i normalitetsbegrebet.”

Karen giver her en mulig forklaring på, hvorfor samarbejdspartnerne på institutionerne kan have tendens til at fastholde de unge. At institutionerne er *“lidt lukket omkring sig selv”* kan forstås som et udtryk for en specialisering og et fokus, som mangler orientering om de øvrige indsats, der tilbydes de unge i normaliseringsprocessen. Hun mener endvidere, at fagpersonalet, kan befinde sig *“i en permanent tilstand af undtagelse”*, hvilket kan gøre det *“svært at holde fast i normalitetsbegrebet”*. Karens opfattelse kan hænge sammen med, at institutionerne, som hun omtaler, favner udsatte unge med meget svære problemstillinger, det vil sige problemer, hvor løsninger ikke kan findes i de unges eget netværk. Holdningen til normalitet kan i arbejdet med disse svært belastede unge derfor blive forskubbet, og man kan således tale om, at samarbejdspartners overordnede normalitetsopfattelse ændres i forhold til det, som flertallet opfatter som normalt (sociologisk opfattelse). For at undgå en forskubbet normalitetsopfattelse skal institutionerne, ifølge Karen, *“trænes i normalitetsbegrebet”*. Implicit i Karens udtalelse ligger, at hun anser sin egen professionelle normalitetsforståelse som den korrekte i arbejdet med de unge.

Sofie refererer til et eksempel om en pige, der er anbragt på en akutinstitution. Forskelligheden i, hvordan samarbejdspartnerne på akutinstitutionen og socialarbejderne i forvaltningen forholder sig til normalitet, kommer her til udtryk:

"Og det var jo (...) rigtig rart for dem at have en pige, som var så nem at holde af, fordi det er nogle svære børn, der kommer på akutinstitutionerne oftest. Og de vurderede, at hun skulle blive der, også selvom hun var fyldt 18 år (...) hun skulle i hybel, og hun skulle have en masse støtte (...) jeg så noget helt andet."

Undtagelsestilstanden, som Karen beskrev tidligere, kan ligeledes ses i Sofies udtalelse om, at det for pædagogerne på akutinstitutionerne kan være rart at have en 'nem sag', da det hører til sjældenhederne i deres regi. Når Sofie siger: *"jeg så noget helt andet"*, kan det tolkes som, at hun og samarbejdspartnerne opfatter den unges situation vidt forskelligt og dermed har et forskelligt syn på, hvilken støtte den unge skal tilbydes. Det kan derfor tolkes, som om der kæmpes en kamp mellem de to felter, og at socialarbejderne i et vist omfang ønsker at opretholde deres position samt gennemføre sagsbehandlingen i overensstemmelse med deres eget felts norm- og værdisæt.

Udtalelser fra vores informanter peger på, at der også kan ligge andre faktorer til grund for, at de og samarbejdspartnerne ser forskelligt på, hvilken støtte de unge skal tilbydes. Sofie kan mærke, at nogle samarbejdspartnere, som inddrages i normaliseringsprocessen, har *"..nogle andre interesser (...). De ser jo gerne, at de er på [i forhold til de unge] så lang tid som overhovedet muligt. Der er jo også meget økonomi i det."* Hendes udsagn antyder, at samarbejdspartnerne kan have et økonomisk motiv, når de i deres vurderinger melder ud, at de unge fortsat skal have støtte hos dem. De unge kan derved blive fanget i et spil, hvor institutionens budget bliver det afgørende, og målet om at nå en normaltilstand kommer i anden række. Omvendt kan man stille spørgsmålstejn ved, om ikke Københavns kommune, qua etableringen af projekt "Tæt på familien", ligeledes har en økonomisk agenda, da projektet blandt andet har til formål på sigt at opnå en økonomisk besparelse på området, ved færre anbringelser på døgninstitutioner og socialpædagogiske væresteder, samt generelt kortere anbringelsesforløb (Københavns kommune, 2015a: 10). Denne målsætning kan

således også have indflydelse på samarbejdet med andre aktører, og altså i sidste ende for de unges sagsforløb i Ungeafdelingen.

Konsekvensen af interessekampen mellem felter kan blive, at de unge bliver ofre for professionernes kamp om den 'rigtige' problemforståelse og den deraf følgende løsning på de unges problemer, på trods af, at det tværprofessionelle samarbejde netop er etableret af hensyn til de udsatte unge (Zeeberg, 2012: 238).

Accept af samarbejdspartnerne faglighed

Det er dog ikke alle informanter, som umiddelbart tager kampen op med samarbejdspartnerne. Nogle udtrykker mere entydigt en glæde ved samarbejdet og de muligheder, som samarbejdspartnerne udgør i Københavns kommunes tilbudsvifte. Tilbudsviften består af en lang række forskellige tilbud, der giver nuancerede muligheder for de udsatte unge. Og i kraft af det øgede fokus og en investering på børne-ungeområdet har de fleste lokalerheder fået flere tilbud og dermed flere muligheder for at understøtte normaliseringsprocessen (Københavns kommune, 2015b: 1ff). Københavns kommune har endvidere en organisatorisk størrelse, der betyder, at lokalerhederne kan udnytte en række stordriftsfordele. Henriette føler sig *"vildt privilegeret sammenlignet med Hjørring [eller] Brønderslev.."* og mener, at kommunen qua sin størrelse *"har et meget mere fintmasket net"*, der sikrer tilbud af stor variation.

Når ikke alle informanter ser udfordringer ved samarbejdet med andre aktører og samarbejdspartnere, forklarer de det som oftest ved, at samarbejdspartnerne normalitetsforståelse stemmer overens med deres egen (forvaltningens) eller, at de anerkender samarbejdspartnerne faglighed og område qua deres tætte og ofte daglige kontakt til de unge og dermed større viden om de unges problemer. Ifølge lektor Birgitte Zeeberg (2012) er socialarbejderne i bund og grund dybt afhængige af netop samarbejdspartnerne, da en helhedsorienteret indsats, som man efterstræber i det sociale arbejde, kræver et samtidigt fokus på flere områder og på flere niveauer af de unges liv (Zeeberg, 2012: 239, 244).

Den ene forklaring på, at der ikke opleves udfordringer ved samarbejdet med andre aktører, er som nævnt, at der er en fælles normalitetsforståelse. Karen giver et eksempel herpå, når hun fortæller, at hun oplever at: *"..samarbejdspartnere, som i [hendes] tilfælde, primært er skole[lærere], arbejder meget på (...) normalitetsbegrebet. [Dvs.:] At fastholde børn i almindelige rammer"*. Og hun mener, at lærerne *"..godt er klar over, at det er her, at slaget skal slås.."*. Karen giver udtryk for, at der, mellem hende og lærerne, er enighed om, at målet for de unge er at forblive i *"almindelige rammer"*, altså folkeskolen. Uden yderligere forhandling eller argumentation med lærere som samarbejdspartnere, kan Karen derfor tilrettelægge sagsforløb, idet hun har erfaring med, at samarbejdspartnerne som oftest har samme ønsker og mål for de unge, som hun selv har.

Trods et umiddelbart fælles mål, kan socialarbejderne alligevel blive udfordret i deres sagsforløb, da realiseringen af deres og lærernes ønsker for de udsatte unge, kan have svære kår, grundet manglende ressourcer i folkeskolen. Pernille udtrykker det således: *"Det kan godt være man taler om inklusion, og der er kommet den her skolereform, men det er som om, de ikke har fået ressourcer nok"*. Konsekvensen af de manglende ressourcer, som Pernille nævner, kan blive, at de udsatte unge ikke inkluderes tilstrækkeligt blandt de 'normale' unge, da lærerne ikke har tid til at igangsætte og facilitere det vigtige relationsarbejde i klasselokalet. Dermed risikerer de unge at blive udstillet som unormale i et normalsystem.

Ikke kun skole, men også aktiviteter, der knytter sig til de unges fritid, er vigtig. Stine hæfter sig særligt ved ét tilbud, som i hendes optik bidrager til en god normaliseringsproces:

"..idrætsprojektet: som kort sagt handler om at få de unge ud i nogle sunde fritidsinteresser og få nogle sociale kompetencer (...) de ansatte i idrætsprojektet har simpelthen sådan en god og positiv energi overfor de unge, så de bliver sådan helt medejer af projektet. (...) De [samarbejdspartnerne] er rigtig gode til at tænke normalitet ind i deres arbejde.."

Stine anerkender samarbejdspartnerne tilgang til normalitet ved at sige: *"De [samarbejdspartnerne] er rigtig gode til at tænke normalitet ind i deres arbejde.."*, og der ses således her en overensstemmelse mellem socialarbejderne og samarbejdspartnerne i deres

bud på en vej mod normalitet. Karen og Stine synes at repræsentere en tendens, der går igen i informanternes svar omkring vellykkede samarbejder. Socialarbejderne henviser oftest til kontakten til lærere eller pædagoger, tilknyttet projekter med fokus på sociale færdigheder og fritidsaktiviteter, som nemme og gnidningsfrie samarbejdsrelationer. Det kan eventuelt forklares ved, at både stabil skolegang og et aktivt fritidsliv indgår som centrale værdier og delmål i målsætningen for projekt "Tæt på familien", som nævnt i analyseafsnit 4.2.

Den anden forklaring på, at ikke alle informanter ser udfordringer ved samarbejdet med andre samarbejdspartnere er, som nævnt, at de anerkender samarbejdspartnernes faglighed og område qua deres tætte og ofte daglige kontakt til de unge, og dermed større viden om de unges problemer. Adspurgt om det tværfaglige samarbejde siger Karen følgende: *"Jeg bruger meget tid på at lytte på pædagoger, for jeg tænker at de har en anden faglighed, som jeg også må læne mig op af.."* Hendes udsagn viser, at hun respekterer og anerkender samarbejdspartnernes specialviden og tillægger deres faglighed en særlig værdi. Af udtalelsen fremgår det ikke, om Karen følger samarbejdspartnernes anvisninger eller ej, men at hun *"lytter"* og tager deres iagttagelser med i den endelige vurdering, en vurdering som skal bygge på et helhedssyn, hvor de unges situation og tilstand søges belyst fra flest mulige vinkler. Det forpligter Karen til at *"læne sig op af"* samarbejdspartnernes faglige vurderinger.

På samme måde som Karen, tillægger Henriette samarbejdspartnernes vurderinger værdi og ytrer i denne forbindelse følgende:

"..jeg er jo den, der beslutter noget i de unges liv, men jeg er den, der er mindst tæt på dem. Så jeg lytter utrolig meget til, hvad mine samarbejdspartnere siger omkring hvornår, den unge er blevet normal."

Og fortsætter, dog lidt kritisk:

"..men i forhold til samarbejdspartnere der vil jeg sige, at der er de væsentligt mere bekymret for, at de unge ikke er normale, og ikke kan klare sig selv, end vi som regel er. Så hvis de siger: "den unge er normal og kan klare sig selv", så vil jeg sige at 99% af tilfældene, så følger jeg deres anbefaling".

Når Henriette siger, at samarbejdspartnerne er *“væsentligt mere bekymret for, at de unge ikke er normale”* kan det udledes, at Henriette oplever, at samarbejdspartnerne er overbekymret og har et mere snævert normalitetsbegreb, da de mener, at de unge har brug for støtte i længere tid, fordi de *“ikke kan klare sig selv”*. Henriette ser således sin egen normalitetsforståelse som bredere, og mere virkelighedsnær, og oplever derfor, at hun kan stole på samarbejdspartnerne *“99% af tilfældene”*, når de til hende siger, at *“den unge er normal og kan klare sig selv”*. Som Henriette fremlægger det, bliver samarbejdspartnerne, med deres snævre opfattelse af normalitet, således garant for at sikre vejen mod en normal tilværelse. Man kan stille spørgsmålstejn ved, hvad socialarbejdernes store tiltro til samarbejdspartnerne gør ved de unges normaliseringsproces. Formår socialarbejderne at fastholde egen faglighed og et fokus på helhedssynet, og for eksempel høre de unge, forældrene og øvrigt netværk i forhold til deres respektive opfattelser af de unges situation? Som Henriette nævner, så fylder samarbejdspartnerne *“meget, men de er jo fjernet fra gruppemødet. De sidder der jo ikke (...) Så de bliver ikke en aktiv del af beslutningen (...) det er os der skal træffe den.”*. Henriette understreger her, at det er forvaltningen og socialarbejderne, som træffer den endelige afgørelse, og dermed at det er socialarbejdernes samlede faglige argumenter, der vægtes højest.

Når socialarbejderne anerkender samarbejdspartnerne vurderinger og inddrager dem i deres beslutninger og drøfter disse på Ungegruppens gruppemøder, opstår der en mulighed for at reflektere over egen praksis, metoder og normalitetsopfattelser. Netop denne drøftelse af faglighed og tværfaglighed kan have stor betydning og relevans i arbejdet med udsatte unge og generelt på det sociale område.

Ifølge Ejrnæs (2012) eksisterer der blandt socialarbejdere en opfattelse af, at ens faglighed fører til ensartethed i forhold til problemforståelse og i valg af løsning, men dette er langt fra altid tilfældet (Ejrnæs, 2012: 203, 218). Socialarbejderne er derfor nødt til at erkende og håndtere forskelligheder for bedst muligt at kunne imødekomme de unges behov, og Dorte fremhæver sin egen forvaltningskultur, hvor de:

“..godt tør prikke til hinanden. Hvor [man] også har mulighed for at komme i spil med forskellige holdninger og på den måde udvikler [sig] sammen. Ikke at [man] bliver enige

altid, men at [man] i hvert fald hele tiden er i gang med at tage stilling til, hvorfor er det [man] tænker sådan her”.

Ud fra Dortes citat kan det udledes, at de i Ungegruppen umiddelbart italesætter en eventuel uenighed og på den måde styrker og kvalificerer det sociale arbejde vedrørende de unge. Socialarbejdernes helhedsvurdering af hvorvidt der fortsat er behov for intervention i de unges liv, eller om målet om normalitet er opfyldt, er således præget af drøftelser med både tværfaglige samarbejdspartnere, kolleger og ledelse. Socialarbejderne fastlægger på den måde grænsen *“..mellem hvad der opfattes som normalt og som socialt afvigende”* (Ejrnæs, 2012: 204f).

Delkonklusion

I nærværende analyseafsnit *“Samarbejdspartnernes påvirkningskraft”* er det afdækket, hvorledes samarbejdspartnerne påvirker normaliseringsprocessen. Formålet med afdækningen er at besvare arbejdsspørgsmål 4: *Hvilken påvirkning har samarbejdspartnere på socialarbejdernes arbejde mod normalisering?*

Med ovenstående analyse kan det konkluderes, at der foregår en kamp mellem socialarbejderne og deres samarbejdspartnere. Kampene eller uenighederne opstår på baggrund af forskellige normalitets-/problemopfattelser og forskellige løsningsforslag, som hersker indenfor de respektive felter. Især indenfor institutionsområdet forsøger socialarbejderne at påvirke samarbejdspartnerne til at dele deres opfattelse af normalitet og dermed retningslinjerne (mindsettet bag indsatsstrappen) for normaliseringsarbejdet med de unge. Det hænger sammen med, at samarbejdspartnerne i nogle tilfælde kan virke lukkede omkring egen praksis med en snævrere opfattelse af normalitet i forhold til den socialarbejderne arbejder ud fra. Socialarbejderne giver udtryk for, at de hurtigere end samarbejdspartnerne, kategoriserer de unge som normale, hvilket kan hænge sammen med deres (magt)position i forvaltningen. Skolelærerne og aktørerne på fritidsområdet ses dog at have en normalitetsopfattelse, som er mere enslydende med socialarbejdernes, idet begge parter er enige om, at målet for de unge er at forblive i almindelige rammer, med skolegang og aktivt fritidsliv.

Både Københavns kommune og institutionerne har et budget at overholde. Projekt "Tæt på familien" kan siges at have et økonomisk mål, da kortere anbringelser er en del af mindsettet, og institutionerne har en økonomisk interesse i at have fuld belægning. Disse modsatrettede interesser kan få indflydelse på, om de unge tilbydes en foranstaltning, samt *hvornår* den skal afsluttes. De unge kan derved blive fanget i et spil, hvor budgetter bliver det afgørende, og målet om at nå en normaltilstand kommer i anden række. Økonomi er ligeledes en faktor i fastholdelsen af de unge i folkeskolen, idet de udsatte unge, ifølge vores informanter, ikke inkluderes tilstrækkeligt blandt de normalt fungerende unge, da lærerne ikke har tid til at igangsætte og facilitere det vigtige relationsarbejde i klasselokalet. Disse unge risikerer dermed, trods alle gode intentioner, at blive udstillet som unormale i den normale folkeskole.

Socialarbejderne og samarbejdspartnerne er afhængige af hinanden, trods en kamp om definitionsmagten. Socialarbejderne er forpligtet til at behandle de unges sag med et helhedssyn, hvorfor beskrivelser, vurderinger og anbefalinger fra samarbejdspartnerne er nødvendige. Socialarbejderne kan således ikke egenrådigt træffe beslutning om, hvornår målet for normalitet er opnået men må rådføre sig med samarbejdspartnere, kolleger og ledelse. Det er således vores vurdering, at en italesættelse af socialarbejdernes indbyrdes uenighed, herunder med ledelsen, og drøftelser med samarbejdspartnere om problemforståelse og løsningsforslag vil kunne styrke og kvalificere det sociale arbejde, da perspektivet på de unge nuanceres.

Kapitel 5 - Konklusion

Nærværende undersøgelse tog udgangspunkt i en nysgerrighed på Sverigesmodellens blåstempling i Danmark og den heraf hurtige udbredelse på tværs af landet. Det har betydet store investeringer og omlægninger på området for udsatte børn og unge, blandt andet i form af inddragelse af lokalområdet og de unges netværk, samt en indsatsstrappetænkning.

I Københavns kommune arbejder ungeenhederne med dele af Sverigesmodellen i projekt "Tæt på familien", og da vi ønskede et nuanceret og dybdegående indblik i socialarbejdernes perspektiv på hvilke faktorer, der har indflydelse på, og får betydning for, processen mod normalisering i arbejdet med de udsatte unge, har vi metodisk afdækket området kvalitativt, gennem interviews med socialarbejdere i nogle af ungeenhederne.

Da vi har valgt at lade empirien være styrende for analysen, lægger vi os op af en abduktiv tilgang, hvor vi betragter, fortolker og forklarer noget, i dette tilfælde socialarbejdernes udsagn, inden for rammen af en ny sammenhæng. Ved rekontekstualisering har vi således taget afsæt i teoretiske begreber udlagt eller udviklet af blandt andet Bourdieu, Foucault, Guldager, Ejrnæs og Morken. Den abduktive forskningsproces har mange ligheder med den hermeneutiske cirkel, og da vi ser os selv, som en del af den verden vi undersøger, er vores viden produceret ud fra et videnskabsteoretisk ståsted funderet i den filosofiske hermeneutik.

I det følgende redegøres for fund i analysen, hvor der er identificeret fire centrale elementer, som alle har indflydelse på processen mod normalisering i arbejdet med de udsatte unge. De fire elementer er: socialarbejdernes normalitetsopfattelse, de opstillede mål for normaliseringsperspektivet, arbejdet med de udsatte unge, samt samarbejdspartnernes påvirkningskraft.

Første centrale element er socialarbejdernes normalitetsopfattelse, som vi finder, er nuanceret qua deres forskellige perspektiver. Der ses primært en sociologisk tilgang til normalitet, hvor de unge forventes at udvise en adfærd, der vurderes som socialt accepteret, og som stemmer overens med samfundets normer. Denne tilgang kan være problematisk, da de udsatte unge ikke er som flertallet, men en del af en subkultur og derfor formentlig vil føle sig 'ikke set'. Socialarbejdernes opmærksomhed er også præget af en kulturel tilgang til

normalitet, hvor der i arbejdet med de unge kommer fokus på normer og værdier forankret i en anden kultur end dansk. Med en kulturel tilgang er det afgørende, at socialarbejderne kan skelne mellem holdninger og værdier, da dette har betydning for, hvorvidt de unge tilbydes støtte eller ej. Socialarbejderne ses endvidere at anlægge både et objektperspektiv og et subjektperspektiv og er således opmærksomme på både strukturelle forhold og de unges egen problemforståelse.

Andet centrale element som socialarbejderne vægter højt, er et skærpet fokus på mål og delmål. Med udgangspunkt i den sociologiske tilgang til normalitet og tidsperspektivet rettet mod fremtiden, ses socialarbejderne at have fokus på målet: et normalt ungdomsliv. For at nå målet, lægges der i projekt "Tæt på familien" vægt på de tre værdier: stabil skolegang, et aktivt fritidsliv og et fritidsjob. Disse tre elementer udgør delmålene og skal alle være repræsenteret eller opfyldt, før man kan sige, at målet er nået. Socialarbejderne giver dog udtryk for, at delmålene ikke er skarpt præciseret og definerede, og at de derfor er svære at måle på. Socialarbejderne samarbejder derfor med de unge omkring en handleplan, som skal synliggøre udviklingen og processen mod målet.

Socialarbejderne har ingen beslutningskompetence, og ledelsens opfattelse af normalitet, herunder hvornår målet er nået, får dermed indflydelse på og betydning for, hvornår og hvilke indsatses de unge skal tilbydes. Idet ledelsens beslutninger træffes på baggrund af en indstilling fra den enkelte socialarbejder, tillægges socialarbejdernes socialfaglige vurdering stor betydning, da de har foretaget både til- og fravalg af informationer. At ledelsen i nogle tilfælde vælger at 'trumfe' en beslutning igennem, der ikke er enslydende med socialarbejdernes indstilling, kan begrundes i blandt andet økonomiske hensyn til kommunens budget eller manglende forskningsmæssig viden om indsatsers effekt. Dette påvirker socialarbejdernes arbejde med de unge på godt og ondt.

Tredje centrale element er socialarbejdernes arbejde med de unge. Interviewene viser, at socialarbejderne er opmærksomme på både de unges fortid og aktuelle situation, men primært vægter deres fremtid, hvilket betyder, at der i høj grad arbejdes med at opbygge positive og vedvarende relationer, uafhængigt af forvaltningen. Socialarbejderne ses endvidere at have en interaktionistisk tilgang til de unge. Fokus er inddragelse hvor de unges

egen problemforståelse og forslag til løsninger vægtes højt. Som systemrepræsentanter er socialarbejderne både hjælpere og kontrollører og trods en interaktionistisk tilgang, er socialarbejderne underlagt feltets doxa, hvilket betyder, at deres vurderinger er præget af forvaltningens normer og værdier. De unge mødes således af en usynlig magt, der er produktiv, men som samtidig er svær at forsvare sig imod. Der er derfor en risiko for, at de unges stemmer og aktive deltagelse mister sin egentlige betydning i forhold til socialarbejdernes vurdering og kun bliver en del af en tilgang og en metode med normalitet som mål.

Fjerde og sidste centrale element, som har indflydelse på processen mod normalisering i arbejdet med de udsatte unge, er samarbejdspartnerens påvirkningskraft. Her kan det konkluderes, at der foregår en kamp mellem socialarbejdernes og samarbejdspartnerens respektive felter. I interviewmaterialet peges der på kampe i samarbejdet med specialområdet, hvor normalitetsforståelsen er væsentlig forskellig fra socialarbejdernes. Socialarbejderne arbejder efter et princip om kortere anbringelser, mens institutionerne kan have en økonomisk interesse i fuld belægning, hvilket kan få indflydelse på, om de unge tilbydes en foranstaltning og hvornår den afsluttes. Anderledes ser det ud, når socialarbejderne samarbejder med skolelærere og aktører på fritidsområdet. Her ses en enighed om, at målet for de unge er at forblive i almindelige rammer, med stabil skolegang og aktivt fritidsliv. Men på grund af manglende ressourcer inkluderes de unge ikke i tilstrækkelig grad, og de kan dermed være svære at fastholde i normalsystemet. Trods forskellige interesser og manglende ressourcer, er socialarbejderne og samarbejdspartnerne afhængige af hinanden, da vurderinger fra samarbejdspartnerne er en væsentlig del af socialarbejdernes helhedssyn på de unge. Med dette in mente vurderes det, at italesættelse af uenigheder vil styrke og kvalificere det sociale arbejde, da perspektivet på de unge hermed nuanceres.

Nærværende undersøgelse har således fundet, at mindst fire forhold har indflydelse på og er af betydning for processen, som kan rette op på og ændre en u hensigtsmæssig udvikling for de udsatte unge. Med afsæt i den anvendte teori og i interviewenes empiriske materiale er det vores vurdering, at såfremt processen skal forløbe mere gnidningsfri, og succesraten for en normalisering af de udsatte unges tilværelse skal hæves, kræver det blandt andet en øget opmærksomhed på socialarbejdernes magt, en italesættelse af socialarbejdernes opfattelser

af normalitet, mere veldefinerede delmål og mål og gennem dialog gøre disse opmærksomhedspunkter til en del af interaktionen med samarbejdspartnere, samt internt blandt socialarbejdere og ledelse.

Kapitel 6 Undersøgelsens kvalitet

For at kunne reflektere over nærværende speciales kvalitet, vil vi i det følgende se nærmere på undersøgelsesresultaternes troværdighed, bekræftbarhed og overførbarehed, hvilke er den kvalitative metodes svar på begreberne reliabilitet, validitet og generaliserbarhed, der benyttes inden for kvantitativ forskning (Thagaard, 2004: 176; Kvale & Brinkmann, 2009: 267).

Troværdighed

For at skabe en troværdig undersøgelse har vi, i kapitel 3 "Metode og analysestrategi", redegjort for, hvordan vores data er indsamlet. Ved at benytte lydoptagelse og efterfølgende transskribering har vi i analysen været i stand til, konkret via citater, at skelne mellem informanternes udsagn og vores fortolkninger (Thagaard, 2004: 185). Endvidere har vi været bevidste om, hvordan relationen mellem informanterne og os som forskere kan have påvirket vores adgang til data (Ibid.). Ved eksplicit at orientere informanterne om at vi på forhånd hverken havde defineret rigtige eller forkerte svar på vores spørgsmål, har vi forsøgt at mindske den uundgåelige asymmetri, som var til stede, qua vores videnskabelige kompetencer, forskerrolle og fortolkningsmonopol (Kvale & Brinkmann, 2009: 50f). Vi har dermed prøvet at imødegå informanternes eventuelle tilbageholdenhed eller forsøg på at give "rigtige" svar. Det er vores oplevelse, at stort set alle vores informanter var åbne og ligefremme i deres svar, hvilket har gjort dataene mere pålidelige. Troværdigheden er desuden blevet styrket af, at vi har været to til at diskutere og behandle data, samt udarbejde analyser (Thagaard, 2004: 186). Vi har endvidere reflekteret over den kontekst, som indsamlingen af data er foregået i, og vi har derfor i Bilag 1 - De strukturelle rammer tydeliggjort de organisatoriske vilkår for det sociale arbejde, så læseren er oplyst om de rammer, der kan have påvirket informanternes svar.

På baggrund af ovenstående argumentation, samt en transparens i vores datafremstilling, mener vi at have påvist en troværdighed i vores undersøgelse og dermed givet læseren mulighed for selv at vurdere både kvalitet og værdi af resultaterne (Ibid.: 185).

Bekræftbarhed

Hvor troværdighed knytter sig til måden, hvorpå vores data er fremkommet, hænger bekræftbarhed sammen med tolkningen af disse data. Bekræftbarhed kræver således, at vi som forskere er kritiske overfor egne fortolkninger. I denne henseende har det igen været gunstigt at være to forskere om undersøgelsen, da vi i højere grad, end hvis vi havde arbejdet alene, har stillet kritiske spørgsmål til mulige fortolkninger i løbet af analyseprocessen (Thagaard, 2004: 187).

Vi har i specialets kapitel 2 og 3 specificeret fremgangsmåden i undersøgelsen ved at redegøre for vores videnskabsteoretiske positionering, forforståelser og fordomme om feltet, og fremlagt vores metodologiske overvejelser og valg. Det er også her, relationen til vores informanter ekspliciteres. Dette har bidraget til en forståelse af vores fortolkningsgrundlag og konklusioner og har dermed muliggjort bekræftelse af vores tolkninger af anden forskning (Thagaard, 2004: 187). Vi har, gennem vores præsentation af os selv som socialrådgivere positioneret os ligeværdigt med informanterne, i håbet om et bedre grundlag for frembringelse af data. Vores egne erfaringer fra det studerede miljø gav os endvidere et praksisnært grundlag for genkendelse og således et bedre udgangspunkt for at nå frem til en forståelse af de faktorer, der kan have indflydelse på og betydning for processen mod normalisering (Ibid.: 188).

Med ovenstående mener vi at have givet læseren den bedste mulighed for at kunne vurdere, hvordan vores positionering kan have påvirket vores tolkninger og dermed undersøgelsens resultater (Ibid.: 189).

Vi kan dog have overset afvigelser fra vores egne erfaringer ved at have indtaget en position i miljøet. Og vi kan derfor have udvist mindre åbenhed overfor nuancerne i socialarbejdernes perspektiv på normaliseringsprocessen med de udsatte unge (Ibid.: 188).

Overførbarhed

I den kvalitative forskning danner tolkningen af det undersøgte grundlag for en vurdering af resultaternes overførbarhed. Spørgsmålet er jo, om tolkningen i én bestemt ramme, også er brugbar i andre sammenhænge (Thagaard, 2004: 191). I nærværende speciale har vi foretaget

en afgrænsning af vores perspektiv (socialarbejdere i projekt "Tæt på familien"), og foretager dermed tolkning ud fra en specifik kontekst og et mindset, som umiddelbart kan fremstå enkeltstående. Men som nævnt i kapitel 1 arbejder flere og flere kommuner efter lignende principper og investerer i opnormeringer, (således at socialarbejderne har færre sager end vanligt), arbejder efter indsatsstrappetænkningen og efter at fastholde de unge i nærmiljøet. Derfor har vi en formodning om, at specialets resultater kan overføres til disse kommuner. Men da ikke alle kommuner i landet har opnormeret eller følger principper inspireret af Sverigesprogrammet, anses resultaterne i vores speciale ikke for repræsentative for *hele* feltet, der arbejder med udsatte unge.

Anvendelse

I nærværende speciale, hvor der ikke er tale om nogle entydige sandheder, fordi der tolkes ud fra en hermeneutisk tilgang, mener vi, at der lægges op til en anvendelsesform, hvor den eksisterende praksis kan diskuteres, ud fra de nye fortolkninger og den forståelse, som undersøgelsen har bidraget med. Hermed skabes ny indsigt hos de deltagende socialarbejdere. Italesættelsen og formidling af undersøgelsens resultater kan måske efterfølgende give anledning til ændring af praksis (Launsø & Rieper, 2005: 30). Endvidere er det vores opfattelse, at undersøgelsens resultater kan anvendes af tredjepart, det vil sige, af nogen som ikke har været genstandsfelt for undersøgelsen. Vores undersøgelse kan således bruges informativt og oplysende for det sociale område og kan have interesse for den bredere offentlighed, både for socialarbejdere og andre aktører, beslutningstagerne og forskersamfundet (Ibid.).

Kapitel 7 - Perspektivering

I den følgende perspektivering vil vi komme med nogle bud på, hvad der i forlængelse af nærværende speciale ville være af fokuspunkter for praksis samt supplere med refleksioner over anden teori og metode, der kunne have nuanceret vores undersøgelse.

Praksisændringer

Som nævnt i kapitel 5 og 6 er det vores vurdering, at nærværende undersøgelse kan medvirke til en praksisændring, såfremt der sættes fokus på socialarbejdernes magt, de professionelles italesættelse af normalitet samt en præcisering af målet for indsatsen.

Et fokus på magt kan blandt andet sikres gennem en diskussion af begrebet skøn. Skøn ses i forbindelse med socialarbejdernes individuelle vurderinger af de enkelte sager og kan, efter vores vurdering, sidestilles med magt. Disse skøn er uomgængelige qua socialarbejdernes position, da de er en del af den udøvende magt, så vi mener derfor, at det kræver en skærpet opmærksomhed på deres vurderinger af de unges normalitetsgrad. Socialarbejdernes vurderinger rummer en høj grad af skøn, og socialarbejderne har således en etisk forpligtigelse til at være opmærksomme på denne magt, da den kan have stor indflydelse på ændringerne i de udsatte unges liv.

De professionelles italesættelse af normalitet vurderes at være tæt forbundet med præcisering af målet for indsatsen. Nærværende undersøgelse viser, at vores informanter ikke har italesat det endelige mål, men kun delmålene. Socialarbejdernes italesættelse af det endelige mål, et almindeligt (eller normalt) ungdomsliv, vil efter vores vurdering, derfor kunne give anledning til en proces med dynamiske diskussioner og vidensdeling, som vil kunne håndtere den tvivl, der måtte ligge hos de enkelte socialarbejdere og rykke forvaltningen i en fælles retning. Denne proces kunne for eksempel igangsættes og vedligeholdes gennem løbende diskussioner og månedlige møder om målet med indsatserne i socialforvaltningen. For at sikre et fokus og italesættelse af målet om normalitet og dermed mindske oplevelsen af usikkerhed om, hvorvidt målet er nået, er det endvidere væsentligt at have opbakning fra ledelsen, som i sidste instans påtager sig ansvaret for beslutningerne.

Refleksioner over anden relevant teori

Nedenfor skal kort præsenteres vores tanker om teori, som vi overvejede at benytte i nærværende undersøgelse men valgte fra, for at holde et mere snævert fokus med færre teorier.

Vi overvejede at gøre brug af *skandinavisk velfærdsteori*, da vi mener, at projekt "Tæt på familien"s tre værdier (delmål) kan rummes i Allardts definition af velfærd som individuel tilfredsstillelse af behovene for at have, at elske og at være (Allardt, 1975). Med afsæt i Allardts velfærdsforskning definerer Hillgaard og Keiser sociale problemer som mangel på velfærd: "*Sociale problemer kan således forstås som manglende opfyldelse af en række behov, og kan defineres ved hjælp af behovsbegrebet*" (Hillgaard & Keiser, 1979: 26). Hvis de unge har mangler indenfor et eller flere af disse tre behovsområder, eksisterer der altså et socialt problem, idet der bliver tale om manglende behovstilfredsstillelse (Ejrnæs & Guldager, 2008: 154f). I relation til projekt "Tæt på familien" ses følgende kobling: Behovet for *at have* ses i delmålet "et fritidsjob", hvor det at have et fritidsjob giver de unge adgang til økonomiske midler og dermed tilfredsstillelse af materielle behov. Behovet *at elske* kan sidestilles med delmålet "et aktivt fritidsliv", hvor de unge gennem kontakt med andre unge med samme interesser kan få tilfredsstillt deres sociale behov. Behovet *at være* handler om de unges identitetsmæssige behov, der kan tilfredsstilltes gennem "stabil skolegang", hvor de unge får en identitet som elev og klassekammerat. Når de tre behovsområder tilfredsstilltes gennem opfyldelse af de tre delmål, eksisterer der altså *ikke* et socialt problem, som samfundet har en forpligtelse til at handle på, og man kan derfor argumentere for, at der er tale om en normaltilstand hos de unge.

Hvorvidt de unges mangler helt kan fjernes, og de unge dermed kan "gøres normale", er dog ikke helt så enkelt at afgøre. Da der er tale om en borgergruppe, som ofte har få økonomiske midler og mangler menneskelige ressourcer, kan det diskuteres hvorvidt de tre behov og delmål (og dermed målet om normalitet) kan opfyldes til fulde. En løsning på dette dilemma kan være at anerkende, at en diskussion af dette emne er vanskelig og kompleks, da den blandt andet rummer et samfundsmæssigt perspektiv på "det gode liv". Der findes altså ingen standardløsninger eller standardsvar.

Refleksioner over andre metodevalg

Data brugt i nærværende speciale udgøres af kvalitative interviews, da vi som nævnt i kapitel 3, fandt at metoden kunne give os adgang til nuancerede data om socialarbejdernes perspektiv. Andre metoder kunne dog også være brugt.

Vi kunne med fordel have suppleret vores undersøgelse med en *vignet* og potentielt have fået et endnu mere nuanceret og sammenligneligt billede af, hvilke faktorer vores informanter opfatter som betydende for processen mod normalitet, idet deres udsagn med en vignette ville have udgangspunkt i en specifik konstrueret case og kontekst (Ejrnæs & Monrad, 2012: 13). Vignetundersøgelsen kunne benyttes forud for de individuelle interviews, men også som udgangspunkt for et *fokusgruppeinterview*. Et sådant interview vil med udgangspunkt i vignetten, kunne skabe diskussioner og refleksioner på tværs af gruppemedlemmerne og således italesætte tavs viden, normer og doxa. Ved brug af en vignette forud for individuelle interviews og et fokusgruppeinterview, kunne man altså sige at gøre brug af en form for mixed-method undersøgelsesdesign (metodetriangulering) indenfor den kvalitative metodologi, og dermed yderligere øge muligheden for, at alle relevante problemstillinger belyses.

Litteraturliste

- Allardt, Erik (1975): *Att Ha, Att Ålska, Att Vara - Om velfärd i Norden*. Lund. Argos
- Andersen, Svend Aage (2007): "Kritisk realisme som perspektiv i socialt arbejde - en introduktion og forskningsoversigt". I *Social skriftserie*. Nr. 8. Aarhus. Den Sociale Højskole
- Bang, Lærke Bjørn (2015): "Tre meninger. Er Sverigesmodellen i Danmark en god idé?" I *Fyens Stiftstidende*. Den 06.12.15. Lokaliseret den 02.02.16:
<http://apps.infomedia.dk.zorac.aub.aau.dk/Ms3E/ShowArticle.aspx?outputFormat=Full&Duid=e5593ffa>
- Bourdieu, Pierre (1979/1984, 1980, 1984/1993, 1982/1991): I Wilken, Lisanne (2011): *Bourdieu for begyndere*. Frederiksberg. Forlaget Samfundslitteratur
- Bourdieu, Pierre (1997): I Järvinen, Margaretha & Mortensen, Nils (2005): "Det magtfulde møde mellem system og klient - teoretiske perspektiver". I Järvinen, Margaretha, Elm Larsen, Jørgen & Mortensen, Nils (red.): *Det magtfulde møde mellem system og klient*. Aarhus. Aarhus Universitetsforlag
- Bourdieu & Wacquant (1992): I Wilken, Lisanne (2011): *Bourdieu for begyndere*. Frederiksberg. Forlaget Samfundslitteratur
- Danermark, Berth, Ekström, Mats, Jakobsen, Liselotte & Karlsson, Jan Chr. (2002): "Generalization, scientific inference and models for an explanatory social science". I *Explaining Society. Critical realism in the social sciences*. London & NY. Routledge.
- Den danske ordbog (2016): Lokaliseret den 11.07.16:
<http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=almindelig>
- Den store danske (2009): Lokaliseret den 05.05.16:
http://denstoredanske.dk/Krop,_psyke_og_sundhed/Psykologi/Psykologiske_termer/normalitet
- Egelund, Tine (2005): "Magtudøvelse i den sociale børneforsorg". I Järvinen, Margaretha, Elm Larsen, Jørgen & Mortensen, Nils (red.): *Det magtfulde møde mellem system og klient*. Aarhus. Aarhus Universitetsforlag.
- Ejrnæs, Morten (2012): "Praktikeres holdninger i socialt arbejde - normalitet og afvigelse". I Bo, Karen-Asta, Guldager, Jens & Zeeberg, Birgitte (red.): *Udsatte børn - et helhedsperspektiv*. Kbh. Akademisk Forlag

- Ejrnæs, Morten (2014): "Normalitet og sociale afvigelser". I Schou, Carsten & Pedersen, Carsten: *Samfundet i pædagogisk arbejde - et sociologisk perspektiv*. Kbh. Akademisk Forlag
- Ejrnæs, Morten & Guldager, Jens (2008): *Helhedssyn og forklaring*. Kbh. Akademisk Forlag
- Ejrnæs, Morten & Monrad, Merete (2012): *Vignetmetoden. Sociologisk metode og redskab til faglig udvikling*. Kbh. Akademisk Forlag
- Foucault, Michel (1978/1993): I Järvinen, Margaretha & Mortensen, Nils (2005): "Det magtfulde møde mellem system og klient - teoretiske perspektiver". I Järvinen, Margaretha, Elm Larsen, Jørgen & Mortensen, Nils (red.): *Det magtfulde møde mellem system og klient*. Aarhus. Aarhus Universitetsforlag
- Foucault, Michel (1991/1980): I Høilund, Peter & Juul, Søren: *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde*. Kbh. Hans Reitzels Forlag
- Gadamer, Hans-Georg ([1960] 1989): I Højberg, Henriette (2004): "Hermeneutik". I Fuglsang, Lars & Olsen, Poul Bitsch (red.): *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne. På tværs af fagkulturer og paradigmer*. Frederiksberg. Roskilde Universitetsforlag
- Guldager, Jens (2012): "Helhedssyn - teori og modeller på børnefamilieområdet". I Bo, Karen-Asta, Guldager, Jens & Zeeberg, Birgitte (red.): *Udsatte børn - et helhedsperspektiv*. Kbh. Akademisk Forlag
- Harboe, Thomas (2006): *Indføring i samfundsvidenskabelige metode*. Frederiksberg. Forlaget Samfundslitteratur
- Henriksen, Lars (2013): "At være speciel midt i det normale". I *Kristeligt dagblad*. Den 11.07.13. Lokaliseret den 13.05.16:
<http://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/være-speciel-midt-i-det-normale>
- Hessle, Sven (1995): I Guldager, Jens (2012): "Helhedssyn - teori og modeller på børnefamilieområdet". I Bo, Karen-Asta, Guldager, Jens & Zeeberg, Birgitte (red.): *Udsatte børn - et helhedsperspektiv*. Kbh. Akademisk Forlag
- Hillgaard, Lis & Keiser, Lis (1979): *Social (be)handling*. Kbh. Munksgaard
- Holst, Jesper (1978): *Normalitet*. Kbh. Christian Ejlers' Forlag
- Holst, Jesper (2012): "Det normale og det afvigende". I Østergaard Andersen, Peter & Ellegaard, Tomas (red.): *Klassisk og moderne pædagogisk teori*. Kbh. Hans Reitzels Forlag

- Hutchinson, Gunn Strand & Oltedal, Siv (2006): "Interaktionistiske modeller". I Hutchinson, Gunn Strand & Oltedal, Siv: *Modeller i socialt arbejde*. Kbh. Hans Reitzels Forlag
- Høilund, Peter & Juul, Søren (2005): *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde*. Kbh. Hans Reitzels Forlag
- Højberg, Henriette (2004): "Hermeneutik". I Fuglsang, Lars & Olsen, Poul Bitsch (red.): *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne. På tværs af fagkulturer og paradigmer*. Frederiksberg. Roskilde Universitetsforlag
- Järvinen, Margaretha & Mik-Meyer, Nanna (2012): "Indledning: At skabe en professionel". I Järvinen, Margaretha & Mik-Meyer, Nanna (red.): *At skabe en professionel – Ansvar og autonomi i velfærdsstaten*. Kbh. Hans Reitzels Forlag
- Järvinen, Margaretha & Mortensen, Nils (2005): "Det magtfulde møde mellem system og klient - teoretiske perspektiver". I Järvinen, Margaretha, Elm Larsen, Jørgen & Mortensen, Nils (red.): *Det magtfulde møde mellem system og klient*. Aarhus. Aarhus Universitetsforlag
- Jerlang, Espen & Jerlang, Jesper (1996): "Om normalitet og afvigelse". I Jerlang, Espen & Jerlang, Jesper: *Socialisering og habitus - individ, familie, samfund*. Kbh. Hans Reitzels Forlag
- Juul, Søren (2012): "Hermeneutik". I Juul, Søren & Bransholm Pedersen, Kirsten (red.): *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori. En indføring*. Kbh. Hans Reitzels Forlag
- Juul, Søren & Pedersen, Kirsten Bransholm (2012a): "Hvorfor videnskabsteori". I Juul, Søren & Bransholm Pedersen, Kirsten (red.): *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori. En indføring*. Kbh. Hans Reitzels Forlag
- Juul, Søren & Pedersen, Kirsten Bransholm (2012b): "Videnskabsteoretiske retninger og projektarbejde". I Juul, Søren & Bransholm Pedersen, Kirsten (red.): *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori. En indføring*. Kbh. Hans Reitzels Forlag
- Kvale, Steinar (1997): I Olsen, Henning (2003): "Kvalitative analyser og kvalitetssikring". I *Sociologisk forskning*. Nr. 1
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009): *InterView. Introduktion til et håndværk*. Kbh. Hans Reitzels Forlag
- Københavns kommune (2015a): Lokaliseret den 09.03.16:

http://www.kk.dk/sites/default/files/T%C3%A6t_p%C3%A5_Familien_Programbeskrivelse_2015.pdf

- Københavns kommune (2015b): Lokaliseret den 09.03.16:
http://www.kk.dk/sites/default/files/uploaded-files/Tæt_på_Familien_Nyhedsbrev_2_2015.pdf
- Københavns kommune (udateret, a): Lokaliseret den 09.03.16:
<http://www.kk.dk/institution/borgercenter-b%C3%B8rn-og-unge>
- Københavns kommune (udateret, b): Lokaliseret den 09.03.16:
<http://www.kk.dk/artikel/t%C3%A6t-p%C3%A5-familien>
- Lagoni, Kristine, Lavaud, Manon, Fjordside, Signe & Warming, Hanne (2014): *Litteraturreview om udsatte børn og unge*. Roskilde Universitet
- Launsø, Laila & Rieper, Olaf (2005): "Forskningstyper". I Launsø, Laila & Rieper, Olaf: *Forskning om og med mennesker. Forskningstyper og forskningsmetoder i samfundsforskning*. Kbh. Nyt Nordisk Forlag
- Lov om Social Service (2015): LBK nr. 1284 af 17/11/2015:
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=175036>
- Lov om ændring af lov om forældremyndighed og samvær (1997): Lokaliseret den 13.07.16: <https://www.retsinformation.dk/eli/ft/199612K00213>
- Madsen, Bent (2005): "Normalitet og afvigelse". I Madsen, Bent: *Socialpædagogik - integration og inklusion i det moderne samfund*. Kbh. Hans Reitzels Forlag
- Mallander, Ove & Meeuwse, Karen & Sunesson, Sune (1999): "Normalisering". I Denvall, Verner & Jacobson, Tord: *Hverdagsbegreber i socialt arbejde*. Kbh. Hans Reitzels Forlag
- Mathiasen, Stinne Højer, Østergaard, Simon Møller, Sørensen, Jonas Toxvig & Houe, Christian (2010): *Tilbud og udgifter til udsatte børn og unge. Danmark i forhold til Sverige og Norge i 2002-2008*. Aarhus. KREVI
- Mathiasen, Stinne Højer, Kollin, Dorte Schøler, Eriksen, Morten & Houe, Christian (2011): *Den svenske model - det første nærbillede af den svenske praksis for udsatte børn og unge*. Aarhus. KREVI
- Mathiasen, Stinne Højer, Madsen, Lone Bjørn & Eriksen, Morten (2012): *Tæt på en svensk kommune - inspiration fra Borås kommunes praksis på området for udsatte børn og unge*. Aarhus. KREVI

- Mik-Meyer, Nanna & Villadsen, Kaspar (2007): *Magtens former. Sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren*. Kbh. Hans Reitzels Forlag
- Morken, Ivar (2008): *Normalitet og afvigelse*. Kbh. Akademisk Forlag
- Møller, Simon Østergaard, Schmidt, Frederik, Kloppenborg, Hans Skov & Pedersen, Hanne Søndergård (2015): *Sverigesmodellen i praksis – Erfaringer fra Herning kommune efter to år*. Aarhus. KORA
- Olesen, Søren Gytz (2010): "Pierre Bourdieu". I Olesen, Søren Gytz & Pedersen, Peter Møller: *Pædagogik i sociologisk perspektiv*. Kbh. ViaSysteme
- Pedersen, Hanne Søndergård & Kloppenborg, Hans (2015): *Midtvejsevaluering af Sverigesprogrammet*. Aarhus. KORA
- Petersen, Rasmus Bang (2006): "Angsten for at afvige: Ingen er normale men alle vil være det". I *Information*. Den 28.10.06. Lokaliseret den 30.05.16:
<http://apps.infomedia.dk.zorac.aub.aau.dk/Ms3E/ShowArticle.aspx?outputFormat=Full&Duid=e07b054a>
- Ricoeur, Paul (1991): I Juul, Søren (2012): "Hermeneutik". I Juul, Søren & Bransholm Pedersen, Kirsten (red.): *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori. En indføring*. Kbh. Hans Reitzels Forlag
- Schmidt, Lars-Henrik (2003): "Det normale menneske er en statisk illusion". I Kerte, Jens: *De intellektuelle i virkeligheden. En interviewbog. Ti temaer i tiden*. Kbh. Aschehoug
- Servicestyrelsen (2011): *Håndbog i Barnets Reform*:
<http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/handbog-om-barnets-reform>
- Social- og Indenrigsministeriet (udateret): Lokaliseret den 17.05.16:
<http://sim.dk/arbejdsomraader/udsatte-boern-og-unge/initiativer/forebyggelsepakken-tidlig-indsats-livslang-effekt.aspx>
- Socialrådgiverne.dk (2015): Den 29.10.15. Lokaliseret den 02.02.16:
<http://www.socialraadgiverne.dk/Default.aspx?ID=10643>
- Socialstyrelsen (2015a): Lokaliseret den 17.05.16:
<http://socialstyrelsen.dk/projekter-og-initiativer/born/om-tidlig-indsats-livslang-effekt/partnerskabskommuner>
- Socialstyrelsen (2015b): Lokaliseret den 17.05.16 (link opdateret den 06.07.16):

<http://socialstyrelsen.dk/projekter-og-initiativer/born/partnerskabskommuner/partnerskabskommuner-test/baggrund/referencekommuner>

- Studiehåndbog (2011)
- Svensson, Kerstin (2007): "Normer, normalitet och normalisering". I Svensson, Kerstin (red.): *Normer och normalitet i socialt arbete*. Lund. Studentlitteratur
- Swärd, Hans (1999): "Ungdomsproblemer". I Denvall, Verner & Jacobson, Tord: *Hverdagsbegreber i socialt arbejde*. Kbh. Hans Reitzels Forlag
- Thagaard, Tove (2004): *Systematik og indlevelse. En indføring i kvalitativ metode*. Kbh. Akademisk Forlag
- Wilken, Lisanne (2011): *Bourdieu for begyndere*. Frederiksberg. Forlaget Samfundslitteratur
- Zeeberg, Birgitte (2012): "Det udsatte barn blandt mange professionelle". I Bo, Karen-Asta, Guldager, Jens & Zeeberg, Birgitte (red.): *Udsatte børn - et helhedsperspektiv*. Kbh. Akademisk Forlag

Bilagsoversigt (se separat dokument)

Bilag 1 - De strukturelle rammer

Bilag 2 - Skriftlig kontakt til Københavns kommune

Bilag 3 - Interviewguide